

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA BASIN YAYINCILARINA TANINAN BAĞLANTILI HAKLAR

Cahit SULUK*

Öz

Basın yayıncıları, daha önce yatırımlarının karşılığını gazete ve dergi gibi basılı materyal satışından ve reklam gelirinden sağlamaktaydı. Ancak son yıllarda haberin dijitalleşmesi, okuyucunun ve gelirin dijitale kaymasına yol açtı ve bu gelirin büyük bir kısmı basın yayıncılarına dönmedi. *Google* ve *Facebook* gibi bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları (*information society service providers*), içerik üretmek yerine *başkalarının* içeriklerini kullanarak doğrudan veya dolaylı gelir elde etmektedir. Bu “başkaları” arasında basın yayıncıları da vardır. Dijital çağda gazeteler daha çok okunmakla birlikte basın yayıncılarının reklam gelirleri dramatik bir şekilde düşmekte ve bunlar yatırımlarının dönüşünü alamamaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla ilk kez Almanya’da 2009 yılında dijital tehdide karşı çare aranmaya başlanmış olup önce Almanya’da (2013), daha sonra İspanya’da (2014) konuya ilişkin düzenlemeler yapıldı. Anılan düzenlemeler sonuç vermeyince konu Avrupa Birliği (AB) düzeyinde ele alındı. Bu bağlamda AB, telif hukukunu dijital çağa uydurmak için kabul ettiği 2019/790 sayılı Dijital Tek Pazar Yönergesiyle (DSM Directive) basın yayıncılarına (*press publication*) *bağlantılı hak statüsü* tanıdı (m. 15). Yeni hakların (çoğaltma ve umuma erişimi sağlama/*making available to the public*) konusu, basın yayınlarıdır (*press publications*). Anılan haklar, bu yayınları çevrimiçi (*online*) kullanan bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarını hedef aldı. Bu gelişme *telif hukuku tarihinde yeni bir aşamayı* ifade ediyor. Basın yayıncılarının karşılaştıkları sorunların çözümü bağlamında AB’de tanınan yeni bağlantılı haklar, ilgili çevrelerde yoğun tartışmalara yol açtı. Bu tartışmaların gölgesinde bir yandan dünyada hukuki düzenlemeler (Avustralya gibi) yapılırken, diğer yandan bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, basın yayıncılarıyla görüşmeler yaparak sorunun çözümü için çaba sarf etmeye başladı. Henüz toplu hak takibi gibi temel telif problemlerini çözemeyen ülkemizde, konuya ilişkin ne bir mevzuat ne de uygulama vardır. Çalışmamızda, gerek Almanya ve İspanya tecrübesi ve gerekse AB’deki düzenleme ve bu düzenlemeyi hayata geçiren Fransa tecrübesi dikkate alınarak ülkemizde sorunun çözümüne yönelik öneriler getirilecektir.

* Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Fikri Mülkiyet Hukuku Anabilim Dalı; ORCID: 0000-0002-8952-9247; cahit.suluk@medeniyet.edu.tr

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 08.02.2022

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 01.03.2022

Bu makaleye atıf için; SULUK, Cahit, “Avrupa Birliği Hukukunda Basın Yayıncılarına Tanınan Bağlantılı Haklar”, *İMİHD*, Y. 2022, C. 7, S. 12, s. 169-227.

Anahtar Kelimeler: *Telif Hakları, Bağlantılı Haklar, Basın Yayıncıları, Bilgi Toplumu Hizmet Sağlayıcıları, oğaltma Hakkı, Umuma Erişimi Sağlama Hakkı.*

RELATED RIGHTS GIVEN TO THE PRESS PUBLISHERS IN EUROPEAN UNION LAW

Abstract

Before the digital age, press publishers received return on their investments from the sale of printed materials such as newspapers and magazines, and from advertising revenue. However, the digitization of news in recent years led to the shifting of readership and revenue to digital environment, and a large portion of this revenue did not return to press publishers. Information society service providers such as Google and Facebook earn direct or indirect income by using the content of *others* instead of producing content. These “others” include press publishers. Although newspapers are read more in the digital age, the advertising revenues of press publishers are falling dramatically and they are not getting a return on their investments. Our research shows that a solution to the problem was sought for the first time in Germany in 2009, and legal arrangements were made in Germany (2013) and then in Spain (2014). However, since these laws did not produce results, the issue was opened to discussion at the European Union (EU) level. In this context, the EU adopted the Digital Single Market Directive (DSM Directive) No. 2019/790 in order to adapt copyright law to the digital age and granted *related rights status* to press publishers (Article 15). The new rights (reproduction and making available to the public) concern press publications. These rights target information society service providers that use these publications online. This development represents *a watershed moment in the history of copyright law*. The new rights granted in the EU to solve the problems faced by press publishers caused intense debates in the relevant circles. In the course of these discussions, various legal arrangements were made in some countries (such as Australia) while information society service providers started to meet with press publishers to solve the problem. There is neither legislation nor application on the subject in Turkey, which has not yet solved basic copyright problems such as collective rights management. This article makes suggestions for the solution of the problem in Turkey taking into account the experience of Germany and Spain, the EU regulation as well as the experience of France, which implemented the DSM Directive.

Keywords: *Copyright, Related Rights, Press Publishers, Newspapers, Magazines, Information Society Service Providers, Right of Reproduction, Right of Making Available to the Public.*

GİRİŞ

Fikri üretim, insanlık tarihi ile başlar. İnsanoğlu eski çağlardan beri hikâyeler anlatmakta, şiirler okumakta ve şarkılar söylemektedir. Yine eski çağlarda çanak, çömlek benzeri eşya üzerine imza, logo ve amblem gibi birtakım işaretlerin konulduğu bilinmektedir.

Fikri ürünlerin hukuken korunması ise çok yenidir. Kıta Avrupası ve Türk hukukuna mehz teşkil eden ve oldukça gelişmiş kabul edilen Roma hukukunda fikri ürünün hukuki rejimi, o fikri ürünün somutlaştığı eşyanın hukukuna tabiydi. Yani maddeden soyut olarak fikri ürünler üzerinde hak tanınmıyordu. Sözgelimi bir kâğıt üzerine tiyatro eseri yazılmışsa kâğıdın sahibi, tiyatro eserinin de sahibi sayılmaktaydı. Bu anlayış Orta Çağın sonuna kadar sürmüştür¹.

Tarihte fikri ürün koruması imtiyazlarla başlamıştır². İlk hukuki koruma 13. yüzyılda yayınevlerine birtakım imtiyazlar verilerek gerçekleşmiştir. İmtiyazları ulusal kanunların kabulü izlemiştir. Hukuk kurallarını doğuran sosyal olaylar olduğu için matbaanın icadı telif korumasını tetiklemiştir. Modern fikri mülkiyet korumasının doğumu ise çok daha yeni olup sanayi devrimiyle eş zamanlıdır. Daha doğrusu sanayi devrimi, modern anlamdaki fikri mülkiyet korumasını doğurmuştur.

Tarihsel süreçte önce ilim-edebiyat, daha sonra güzel sanat, musiki ve sinema eserleri koruma altına alınmıştır. Sonraki dönemlerde ise icracı sanatçılar, fonogram yapımcıları ve radyo-TV kuruluşlarına (Avrupa Birliği/AB ve Türk hukukunda bunlara ilave olarak film yapımcılarına) bağlantılı haklar tanınmıştır³. İmtiyazlar dönemine kadar eskiye dayanan eser korumasına göre çok yeni olan bağlantılı haklar, 20. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Uluslararası metinlerden 1886 tarihli Bern Anlaşması *eserleri*, 1961 tarihli Roma Anlaşması da *bağlantılı hakları* korumaktadır.

Kronolojinin bu şekilde olması hayatın olağan akışıyla örtüşmektedir. Zira matbaanın icadıyla ilim-edebiyat eserlerinin çoğaltılması gündeme gelmiş ve telif korumasına ihtiyaç duyulmuş, sonraki yıllarda güzel sanat eserlerinin de çoğaltmaya konu edilmesi bu sektörde de telif korumasını gerekli kılmıştır. Daha sonra teknolojinin de gelişimine bağlı olarak izleyen yıllarda müzik ve sinema eserlerine yönelik korumanın kapsamı genişlemiştir.

¹ Tarihsel süreç hakkında bilgi için bkz. AYİTER, Nuşin, **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, 2. Bası, Sevinç Matbaası, İstanbul, 1981, s. 16 vd.; TEKİNALP, Ünal, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s. 83 vd.; SULUK, Cahit/ORHAN, Ali, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku C. II Fikir ve Sanat Eserleri**, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 37 vd.

² Bu konuda geniş bir araştırma için bkz. ARMSTRONG, Elizabeth, **Before Copyright: French Book - Privilege System 1498-1526**, Cambridge University Press, 1990, s. 1 vd.

³ Müzik üzerinden bağlantılı hakların kabul sürecine ilişkin bilgi için bkz. FLEISCHER, Rasmus, "Protecting the Musicians and/or the Record Industry? On the History of 'Neighbouring Rights' and the Role of Fascist Italy", **QMJP**, Y. 2015, Vol. 5, No. 3, s. 327 vd.

Bir sonraki gelişme ise icracı sanatçıların yanında kültür ve sanata yatırım yapan yapımcı ve yayıncı gibi *girişimcilere bağlantılı haklar* tanınmak suretiyle bu alanlara yatırımların teşvik edilmesi olmuştur. Başka bir ifadeyle bu nitelikteki telif hakları esasen *yatırımcı haklarıdır*. Ne var ki benzer nitelikte yatırımları bulunan *haber sektörüne yatırım yapan* basın yayıncıları ile *kitaba yatırım yapan* yayınevlerine bağlantılı haklar tanınmamıştır. Oysa bunların telif sektöründeki rolü diğer yatırımcı bağlantılı hak sahiplerininkine benzemektedir⁴. Uygulamada bu girişimciler, eser sahipleriyle aralarındaki hukuki ilişkiye (çalışan-işveren ve akdettikleri telif sözleşmeleri gibi) dayanarak haklarını kullanagelmıştır.

Tarihte ilk gazetenin Alman yayımcı *Johann Carolus* tarafından 1605 yılında Strazburg'da çıkarıldığı kabul edilmektedir⁵. *Carolus*, yatırımının korunması için haberlerin kopyalanmasına karşı tekel hakkı talep etmiş⁶, fakat Almanya'nın 2013 tarihli düzenlemesine kadar basın yayıncılarına fikri mülkiyet koruması verilmemiştir⁷.

İçinde bulunduğumuz dijital çağda dijital teknolojideki gelişmelerin hukuku şekillendirmesi kaçınılmazdır⁸. Nitekim eserlerin dijital iletimiyle birlikte ulusal ve uluslararası arenada *geleneksel olmayan telif haklarından (non-conventional copyrights)* söz edilmeye başlandı⁹. Bu bağlamda 1995 yılında TRIPS'in ve 1996'da ise WIPO internet anlaşmaları olarak da bilinen WCT ve WPPT'nin kabulü önemli kilometre taşlarıdır. 1998 tarihli ABD'deki Digital Millennium Copyright Act'ın ardından, AB'nin 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumunu Yönergesi (*InfoSoc Directive*) de burada anılmalıdır. Bugün itibarıyla kronolojinin son halkasını Dijital Tek Pazarda Telif Hakkına ve Bağlantılı Haklara İlişkin 2019/790 Sayılı Yönerge (*DSM Yönergesi*) oluşturmaktadır¹⁰.

⁴ Aynı yönde EUROPEAN COMMISSION, "Impact Assessment on the Modernization of EU Copyright Rules", Bruxelles, 14 September 2016 SWD(2016) 301 final, (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2016/EN/SWD-2016-301-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>, E.T. 30.7.2021, (*Impact Assessment/Etki Analizi Dokümanı*), s. 159.

⁵ (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Johann_Carolus, E.T. 10.10.2021.

⁶ PODSZUN, Rupperecht: "Searching the Future of Newspapers: With a Little Help from Google and IP Law?", *HC*, Y. 2013, Vol.44, No.3, s.259.

⁷ 1800'lü yıllarda Avustralya ve ABD gibi ülkelerde birtakım çalışmalar yapıldıysa da bunlar istenen sonuçları vermemiştir. Bkz. MOSCON, Valentina, "Neighbouring Rights: in Search of A Dogmatic Foundation. The Press Publishers' Case", **Online Distribution of Content in the EU**, Eds. Taina PIHLAJARINNE / Juha VESALA / Olli HONKKILA, UK, Edward Elgar, 2019, s. 51-52. Yine 1940'lı ve TRIPS müzakerelerinde 1990'lı yıllarda haberlerin bağlantılı haklarla korunması gündeme gelmiş ancak bu tartışmalar da sonuç vermemiştir. Bkz. MOSCON, s. 55.

⁸ EUROPEAN COMMISSION, A Digital Single Market Strategy for Europe. COM(2015) 626 final, s. 3. Bkz. (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2015%3A626%3AFIN>, E.T. 30.7.2021.

⁹ Bkz. BONADIO, Enrico / LUCCHI, Nicola, **Non-Conventional Copyright**, Edward Elgar, UK, 2018, s. 1 vd.

¹⁰ Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market and Amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC - OJ, 17.5.2019, L 130/92.

AB, telif hukukunda dijital çağa uyum sağlamak için DSM Yönergesini kabul etti ve bu Yönergeyle basın yayıncılarına (*press publications*) *bağlantılı hak statüsü* tanıdı (m. 15)¹¹. Yeni hakların (çoğaltma ve umuma erişimi sağlama/*making available to the public*) konusu, basın yayınlarıdır (*press publications*)¹². Anılan haklar, basın yayınlarını *çevrimiçi (online)* kullanan Google ve Facebook gibi bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarını (*information society service providers*) hedef aldı. Bu gelişme *telif hukuku tarihinde yeni bir aşamayı* ifade ediyor.

İlave edelim ki DSM Yönergesindeki hükümden önce Almanya (2013) ve İspanya (2014) konuya ilişkin yasal düzenlemeler yapmıştı. Bu iki ülkedeki tecrübeye aşağıda (III) değinilecektir. Yine Avrupa dışında Avustralya’da da çok yeni (2021) bir yasa yürürlüğe konuldu¹³. Ardından bazı ülkeler de harekete geçti¹⁴.

¹¹ DSM Yönergesiyle (Impact Assessment 163’te konu üzerinde durulmuşsa da) yayınevlerine bağlantılı hak statüsü verilmedi. Bunun yerine, istisnaya dayalı kullanımlar karşılığında meslek birliklerince *levy* olarak toplanan *uygun bedelden*, içinde basın yayıncısı ve yayınevlerinin (hatta müzik yayıncılarının) de bulunduğu *tüm yayıncılara (publishers)* pay verileceği hükmüne bağlandı (m. 16; Dibace 60). Belirtelim ki bu düzenleme, üye ülkeler bakımından seçimsiz niteliktedir. Yönergede bu iki hak birlikte ele alınmış olup, 15 ve 16. maddelerin başlığı *Yayımlar Üzerindeki Haklar (Rights in Publications)* şeklindedir.

¹² Yayıncı kuruluşlar *yayma hakkı* da talep etmiştir. Bkz. ROSATI, Eleonora, “Neighbouring Rights for Publishers: Are National and (Possibly) EU Initiatives Lawful?” *IIC*, Y. 2016, Vol. 47, No. 5, (IIC), s. 587. Almanya (2013) ve İspanya (2014) düzenlemelerinde basın yayıncılarına *çoğaltma hakkı* verilmemiş, sadece *umuma erişimi sağlama hakkı* tanınmıştır.

¹³ Treasury Laws Amendment (News Media and Digital Platforms Mandatory Bargaining Code) Act 2021, No. 21, 2021 (News Media Bargaining Code)- (Çevrimiçi) <https://www.legislation.gov.au/Details/C2021A00021>, E.T. 19.11.2021.

Avustralya’daki düzenleme telif yerine rekabet mevzuatı çerçevesinde yapıldı. Detay bilgi için bkz. (Çevrimiçi)

https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Bills_Legislation/Bills_Search_Results/Result?blid=r6652, E.T. 30.7.2021. Ayrıca bkz. COLANGELO, Giuseppe, **Enforcing Copyright Through Antitrust? A Transatlantic View of the Strange Case of News Publishers Against Digital Platforms**, Stanford-Vienna TTLF Working Paper No. 66, 2020, s.31 vd. Avustralya’da yasama süreci oldukça sancılı geçti. Bu süreçte Facebook, anılan ülkede haber içeriklerini bloke etti. Google ise arama servisi olan Google Search’ü kapatacağı tehdidinde bulundu. Ülkenin başbakanı, dev teknoloji firmalarınca yasa koyucunun korkutulamayacağı açıklaması yapma ihtiyacı duydu. Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.bbc.com/news/world-australia-55760673>, E.T. 30.7.2021. Müzakerelerin ardından Yasa Taslağında yapılan değişiklikler üzerine Facebook haber servisini yeniden açtı. Yasanın yürürlüğünden sonra Google ve Facebook bazı yayın kuruluşlarıyla müzakereler yaparak lisans sözleşmeleri imzaladı.

¹⁴ Değişik ülkelerdeki son gelişmeler hakkında bilgi için bkz. FURGAL, Ula, “The EU Press Publishers’ Right: Where do Member States Stand?”, *JIPLP*, Y. 2021, Vol. 16, No. 8, (*Press Publisher*), s. 887 vd. Ayrıca bkz. (Çevrimiçi) <https://presstories.com/2021/04/26/kafa-and-the-media-will-the-deal-between-australia-and-facebook-encourage-other-countries/>, E.T. 30.7.2021. Birleşik Krallık da *Avustralya stili* bir düzenleme yapmaya hazırlanıyor. Bkz. “*New Competition Regime for Tech Giants to Give Consumers More Choice and Control over Their Data, and Ensure Businesses Are Fairly Treated*” (GOV.UK, 27 November 2020) - (Çevrimiçi) <https://www.gov.uk/government/news/new-competition-regime-for-tech-giants-to-give-consumers-more-choice-and-control-over-their-data-and-ensure-businesses-are-fairly-treated>, E.T. 2.10.2021. Kanada’daki gelişme için bkz. (Çevrimiçi) <https://financialpost.com/telecom/media/those-who-use-media-content-should-pay-fair-share->

Çalışmamızda *öncelikle* haberin dijitalleşmesine bağlı olarak basın yayıncılarının karşılaştıkları sorunlar ele alınacaktır. *İkinci olarak*, soruna ilişkin Avrupa'daki ilk düzenleme ve tecrübeler incelenecektir. *Üçüncü olarak*, AB'de basın yayıncılarına tanınan yeni bağlantılı haklar analiz edilecektir. *Son olarak*, yeni haklara getirilen eleştiriler değerlendirilerek bu hakların AB'de nasıl hayata geçirileceği ve ülkemizde atılabilecek adımlar üzerinde durulacaktır.

I. HABERİN DİJİTALLEŞMESİ VE BASIN YAYINCILARININ KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

İcracı sanatçılara tanınan haklar¹⁵ bir tarafa bırakılırsa bağlantılı haklar, ekonomik haklardan olup, kültür ve sanata yapılan *finansal ve organizasyonel yatırımı* korumayı amaçlamaktadır. Uluslararası düzeyde 1961 tarihli Roma Anlaşmasıyla kayıt teknolojisine yatırım yapan fonogram yapımcılarına bağlantılı haklar tanınmıştır. O yıllarda belirtilen *yatırımlar yüksek ve riskli* olmasına karşılık yapılan kayıtların/tespitlerin kopyalanması nispeten zahmetsiz ve maliyeti düşüktür. Roma Anlaşması bu yatırımlara bağlantılı hak koruması getirirken ilginç bir olay yaşanmış; radyo-TV kuruluşları bu haklara karşı çıkmış ve bir taviz olarak bu kuruluşlara da anılan haklar verilmiştir¹⁶. AB'de (ve Türkiye'de) aynı saikle belirtilen kişilere ve ilave olarak film yapımcılarına¹⁷ da bağlantılı haklar tanınmıştır. Ne var ki kayıt ve yayın teknolojisinin maliyetli ve riskli olduğu düşüncesi günümüzde sorgulanmaya başlanmıştır¹⁸. Bu görüşe göre *bağlantılı haklar eskimiştir*. Günümüzde gerek kayıt teknolojisi gerekse basın yayınları yüksek maliyetli yatırım gerektirmemektedir.

heritage-minister?utm_medium=Social&utm_source=Twitter#Echobox=1592348960, E.T. 20.8.2021. ABD'deki Basın Yayıncıları Birliği (*News Media Alliance*) de Kongre'ye yeni yasa için çağrıda bulundu. Bkz. COLANGELO, Giuseppe / TORTI, Valerio: "Copyright, Online News Publishing and Aggregators: A Law and Economics Analysis of the EU Reform", *IJSR*, Y. 2019, Vol. 27, No.1, s. 83. Kanada ise AB stili bir koruma üzerinde çalışıyor. Bkz. COLANGELO, s. 24-25.

¹⁵ İcracı sanatçılara, eser sahiplerine tanınan haklara benzer saikle bağlantılı hak statüsü tanınmıştır. Temel bir farkla ki eser sahipleri eser meydana getirdiği, icracı sanatçılar da eserleri ve folklorik ifadeleri özgün şekilde icra ettikleri için ödüllendirilmiştir. Diğer bağlantılı hak sahipleri ise kültür ve sanata yatırıma teşvik edilmiştir. Ancak yatırımcı bağlantılı hak sahiplerine manevi hak tanınmamıştır.

¹⁶ HUGENHOLTZ, P. Bernt, "Neighbouring Rights are Obsolete", *HC*, Y. 2019, Vol. 50, No.8, s. 1006-1007.

¹⁷ 2006/115 sayılı Yönergeyle revize edilen 1992/100 sayılı Kiralama ve Ödünç Verme Yönergesinin 7 no.lu (şimdi 5) Dibacesinde (Recital) kayıt teknolojisinin riskli ve maliyetli olduğuna dikkat çekilmiştir.

¹⁸ HUGENHOLTZ, s.1006 vd.; KRETSCHMER, Martin/DUSOLLIER, Séverine/GEIGER, Christophe/ HUGENHOLTZ, P. Bernt, "The European Commission's Public Consultation on the Role of Publishers in the Copyright Value Chain: A Response by the European Copyright Society", *EIPR*, Y. 2016, Vol. 38, No. 10, (*Kretschmer ve diğerleri*), s. 592-594; PEUKERT, Alexander, **An EU Related Right for Press Publishers Concerning Digital Uses. A Legal Analysis**, Goethe University Frankfurt am Main, Faculty of Law Research Paper No. 70, 73 - (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888040, E.T. 7.3.2021.

Haberin dijitalleşmesinden önce basın yayıncıları, yatırımlarının karşılığını gazete ve dergi gibi basılı materyal satışı ve reklam gelirinden almaktaydı. 1950'lerde ilk darbeyi radyo-TV'den yiyen basın yayıncıları, 2000'li yıllarda haberin dijitalleşmesine bağlı olarak içerikleri üzerinde hem kontrolü hem de dijitalden elde edilen gelirin önemli bir kısmını kaybettiler. DSM Yönergesi için hazırlanan Etki Analizi Dokümanının (*Impact Assesment*), Eurobarometer'in verilerine dayandırdığı bilgiye göre AB'de gazete okuyucusunun %57'si çevrimiçi okumakta ve bunların %47'si *Google News* gibi platformlardan haber başlıklarını ve özetlerini okuyarak yetinmekte, yani haberin kaynağını ziyaret etmemektedir¹⁹. Demek ki çevrimiçi okuyucunun yarısı haber toplayıcının sitesinde kalmaktadır. İnternette haber okuyanların %22'si sosyal medyayı, %14'ü haber toplayıcılarını ve %21'i arama motorlarını kullanmaktadır²⁰. Bekleneceği üzere bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları basın yayıncılarının reklamlarına link vermemektedir²¹. Haberlerin internette okunma oranlarının yükselmesine bağlı olarak basın yayıncılarının fiziki/matbu baskıdan elde ettikleri gelirler dramatik bir şekilde gerilemesine rağmen dijitalden aldıkları pay çok düşük kaldı²². Çünkü basın yayıncıları ile dijital platformlar dikey olarak birbirine bağımlı olmakla birlikte yatayda birbirinin rakibi durumundadır. Üstelik bu rekabet dengeli değildir²³. Bu durum, reklam gelirinin el değiştirmesine yol açtı. O kadar ki basın yayıncılarının dijital dönüşüm iş modelleri pratikte sonuç vermeyince tiraj düşüşü, hatta bazı gazete ve dergilerin kapanması gibi sonuçlar doğdu²⁴.

Sekiz AB ülkesinde 2010-2014 dönemi için yapılan bir araştırmaya göre gazetelerin matbu baskı tirajları ortalama %17 düşmüştür²⁵. Gelirlerinde ise 13.45 milyar avrodan 3.98 milyar avroya gerileyerek 9.47 milyar avro net kayıp yaşandı²⁶. Avustralya'daki araştırma sonuçlarına göre gazetelerin 2001 yılında 2

¹⁹ EUROPEAN COMMISSION, *Impact Assessment*, s. 157.

²⁰ EUROPEAN COMMISSION, *Impact Assessment*, s. 157.

²¹ Dijital dünyada ilginç yeni iş modelleri geliştirilmektedir. Sözelimi *Brave* isimli web tarayıcısı, internette başkalarının reklamını bloke ederek onların yerine kendi reklamını yerleştirmektedir. Bkz. (Çevrimiçi) [https://en.wikipedia.org/wiki/Brave_\(web_browser\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Brave_(web_browser)), E.T. 29.9.2021.

²² Gazete gelirlerinin sadece %10'u dijitalden gelmektedir. Bkz. EUROPEAN COMMISSION, *Impact Assessment*, s. 156.

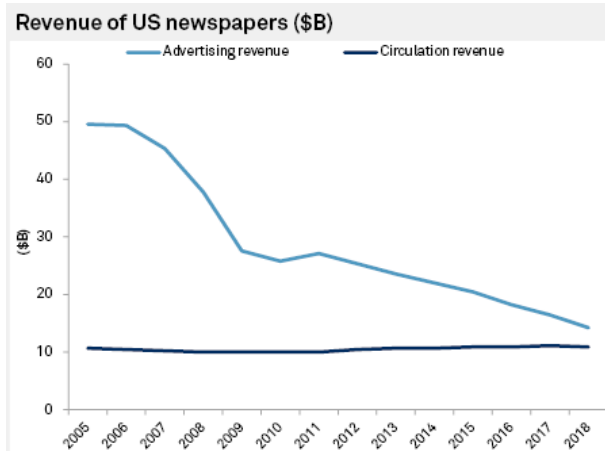
²³ GERADIN, Damien, *Complements and/or Substitutes? The Competitive Dynamics between News Publishers and Digital Platforms and What It Means for Competition Policy* - TILEC Discussion Paper, February 2019 - (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3338941, E.T. 25.12.2021, s.7 vd., 15 vd. Bu ilişki hakkında bkz. ACCC (AUSTRALIAN COMPETITION AND CONSUMER COMMISSION), *Digital Platforms Inquiry - Final Report*, Australia, June 2019 - (Çevrimiçi) <https://www.accc.gov.au/publications/digital-platforms-inquiry-final-report>, E.T. 13.1.2022, s. 205 vd.

²⁴ Gazetelerin kan kaybı yeni de değildir. TV'nin yaygınlaşmasıyla 1950'lerde reklamlar bu mecraaya kayınca gazete tirajlarında düşüşler yaşanmıştır. Bkz. ROSATI, IIC, s. 970.

²⁵ **Etki Analizi Dokümanına** göre 2014-2019 dönemi için günlük gazetelerin fiziki tirajlarında %19 daha gerileme beklenmektedir. Bkz. s. 164. Yapılan son araştırmalar düşüş beklentilerini doğrulamaktadır. Bkz. (Çevrimiçi) https://events.wan-ifra.org/sites/default/files/field_ecm_file/3_gary_thomson.pdf, E.T. 11.9.2021.

²⁶ EUROPEAN COMMISSION, *Impact Assessment*, s. 155-157.

milyar dolar olan reklam gelirleri 2016 yılında 200 milyon dolara gerilemiştir²⁷. *Independent* gibi bazı etkili gazeteler (ülkemizde *HaberTürk* gibi) ve dergiler fiziki faaliyetlerine tümüyle son vererek sadece çevrimiçi yayın yapmaya başladı²⁸. Bazıları da (ülkemizde *Radikal* gibi) tümüyle kapandı. Diğer yandan ABD’de 1981 yılında 1730 günlük gazete varken bu sayı 2014 yılında 1331’e düşmüştür. Kullanım da dijitale kaymış, ilk 50 gazetenin internet sitesinin aylık ziyaretçi sayısı 2014 yılında 8.2 milyon iken, 2016’da 11.7 milyona yükselmiştir²⁹. Başka bir kaynağa göre ABD’de 2004’ten günümüze 2100 gazete kapanmıştır³⁰. Yine Amerikan Gazeteciler Derneğinin verilerine göre gazetelerin 2000-2009 döneminde reklam gelirleri %57, tirajları da %18 düşmüştür. Gazetelerin gelirleri 2006’da 49 milyar USD iken 2016’da bu gelir 18 milyar USD’ye gerilemiştir³¹. 1994-2014 döneminde basın sektöründeki istihdam ise %40 gerilemiştir³². Başkaca araştırma sonuçları da bu kayıpları teyit etmektedir³³. Aşağıdaki grafik kayıpları daha iyi açıklamaktadır³⁴:

²⁷ ACCC, s. 17.

²⁸ PwC’nin *Global Entertainment and Media Outlook 2016-2020* sonuçlarına göre bir ülke ne kadar çok dijitalleştiyse bu trend de o kadar hızlı gerçekleşmiştir. Bkz. PwC (Çevrimiçi) <https://www.pwc.com/gx/en/entertainment-media/pdf/newspapers-and-magazines-outlook-article.pdf>, E.T. 31.7.2021.

²⁹ (Çevrimiçi) <https://www.psprint.com/resources/history-of-the-printed-newspaper/>, E.T. 11.9.2021.

³⁰ NETANEL, Neil Weinstock, “Mandating Digital Platform Support for Quality Journalism”, *Harvard Journal of Law & Technology*, Y. 2021, V. 34, No. 2, s. 474.

³¹ GERADIN, s. 6.

³² ATHEY, Susan/MUBIUS, Markus/PAL, Jenö, **The Impact of Aggregators on Internet News Consumption**, National Bureau of Economic Research, Cambridge, USA, 2021, (Çevrimiçi) https://www.nber.org/system/files/working_papers/w28746/w28746.pdf, E.T. 11.9.2021, s. 2.

³³ Sözelimi 2019 yılı verilerini analiz eden bir araştırmaya göre basılı yayınlara talep, 50 yıl öncesi seviyelere gerilemiştir. Bkz. (Çevrimiçi) https://events.wan-ifra.org/sites/default/files/field_ecm_file/3_gary_thomson.pdf, E.T. 11.9.2021.

³⁴ (Çevrimiçi) <https://www.sn1.com/articles/403747879.png>, E.T. 4.1.2022.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gelir dijitale kaymıştır. Reklamcılar Derneğinin verilerine göre 2019-2020 döneminde medya yatırımları aşağıdaki gibidir³⁵:

Türkiye’de medya yatırımları

Mecra bazında gelişim

Mecra	2020 (milyon TL)	Pazar Payı (%)	2019-20 Değişim (%)
Televizyon	5.005	36%	23%
Raporlanan	4.413	32%	25%
Raporlanmayan	592	4%	9%
Basın	418	3%	-28%
Gazete	366	3%	-27%
Dergi	52	0,4%	-31%
Açık hava	703	5%	-15%
Dijital Açık hava	132	1%	18%
Büyük Alan	110	1%	-1%
Reklam Üniteleri	460	3%	-24%
Radyo	295	2%	-10%
Sinema	28	0,2%	N/A
Dijital*	7.528	54%	39%
Gösterim	2.649	19%	32%
Video	1.541	11%	61%
Arama Motoru	2.849	20%	37%
Influencer	240	2%	60%
İlan	138	1%	9%
Diğer	110	1%	46%
Toplam	13.976	%100	24%

İnternette haberin dağıtımını yapan *Google* ve *Facebook* gibi dijital platformların faaliyetleri, basın yayıncılarının kan kaybını hızlandırdı. Bu platformlar, algoritmaların yardımıyla değişik kaynaklı içerikleri seçmekte, toplamakta, sınıflandırarak düzenlemekte, derecelendirmekte, özetlemekte ve endekslemek suretiyle okuyucuya bir platform üzerinden topluca yeniden iletmektedir. Deyim yerindeyse dijital platformlar internette aldıkları haberleri yeniden paketleyerek okuyucuya sunmaktadır. Demek ki bu yeni oyuncular, (hem haber hem de haber dışı) içerikleri umuma iletmekle yetinmemekte, bunları işleyerek tümüyle kontrol etmektedir. Dijital platformların bu faaliyetleri, okuyucuya fayda sağlarken kendilerine de yüksek miktarda gelir getirmektedir. Diğer yandan bu platformlar sayesinde basın yayıncılarının internet trafiği³⁶ artmakla birlikte günün sonunda

³⁵ (Çevrimiçi) <http://rd.org.tr/Assets/uploads/1cc3c0b2-236d-4ada-9cbe-8a24420611c5.pdf>, E.T. 10.1.2022.

³⁶ Son verilere göre basın yayıncılarının internet trafiği dijital platformlara iyice bağımlı hale gelmiştir. Perse.ly’nin *Google* Analitik’e dayandırdığı verilere göre basın yayıncılarının internet trafiğinin %56’sı *Google Search*, %25’i *Facebook*’tan gelmektedir. Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.parse.ly/resources/data-studies/referrer-dashboard>, E.T. 25.12.2021. ABD’de ise basın yayıncılarının trafiğinin %70’i *Google* ve *Facebook*’tan geliyor. Bkz. NETANEL, s. 482.

basın yayıncılarının gelirleri düşmektedir³⁷. Kaldı ki bu durum, büyük yayıncıların ana sayfa trafiğini azaltmıştır³⁸.

Özetle, bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, içerik üretmek yerine başkalarının içeriklerini kullanarak doğrudan veya dolaylı gelir elde etmektedir. Sonuçta gazeteler daha çok okunmakla birlikte basın yayıncılarının reklam gelirleri dramatik ve yıkıcı bir şekilde düşmekte ve bunlar yatırımlarının dönüşünü alamamaktadır. Deyim yerindeyse tohumu eken basın yayıncıları, biçen ise bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarıdır. Gerçekten bu süreçte reklam gelirinin önemli bir payı, içerik üretenlerden bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının eline geçmiştir. Sözelimi Avustralya’da yapılan bir araştırmaya göre internetteki reklamın %53’ünü Google, %28’ini Facebook, %19’unu da basın yayıncılarının da içinde bulunduğu diğer tüm aktörler almaktadır³⁹. ABD’de dijital reklam gelirinin yarısından fazlasını *Google* ve *Facebook* almaktadır. Bu ikisinin ABD’deki dijital reklam geliri 2014’te 30.5 milyar USD iken 2018 yılında 77.8 milyar USD’ye çıkmıştır. Aynı dönemde gazetelerin reklam gelirinde %35 düşme yaşanmıştır⁴⁰. Bu veriler göstermektedir ki bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının, kendileri için oldukça yenilikçi ve kârlı iş modelleri, geleneksel basın yayıncılığı için yıkıcı sonuçlar doğurmuştur⁴¹. İlave edelim ki basın yayınları, dijital platformların ticari faaliyetlerinin çok küçük bir kısmını oluştururken basın yayıncılarının varlık nedenidir.

Dijital teknolojiye bu gelişmeler yayın ekonomisini derinden etkilemiş, *gazete krizine yol açmış*⁴² ve bu durum bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının, geleneksel gazetelerin işlerini elinden almak gibi *yıkıcı bir etkisi* olmuştur. Sonuçta bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, gazeteleri *ikame etme işlevi* görmeye başlamıştır⁴³. Elbette bu işlevin içerik üretme kısmı eksiktir. Bu durum basına yapılan yatırım

³⁷ Aynı yönde SOYSAL, Tamer, “Basılı Yayınların Telif Hukuku Kapsamında Bağlantılı Hak Niteliği ve Bu Yayınların Avrupa Birliği’nin Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi Çerçevesinde Korunması”, **TFM**, Y. 2019, C. 5, S. 2, s. 268 vd. (*Basılı Yayınlar*). Krş. ROSATI, **IIC**, s. 572; KARAPAPA, Stavroula, “The Press Publishers’ Right in the European Union: An Overreaching Proposal and the Future of News Online”, **Non-Conventional Copyright**, Eds. Enrico Bonadio / Nicola Lucchi, Edward Elgar, UK, 2018, s. 324.

³⁸ ATHEY/MOBIUS/PAL, s. 27; GERADIN, s. 5.

³⁹ (Çevrimiçi) <https://www.theguardian.com/technology/2021/feb/16/google-and-facebook-the-landmark-australian-law-that-will-make-them-pay-for-news-content>, E.T. 7.3.2021.

⁴⁰ NETANEL, s. 479-481.

⁴¹ Yıkıcı inovasyonlar, pazarda var olanı yıkarak kendi pazarını oluşturur. Bkz. SENFTLEBEN, Martin/KERK, Maximilian/BUITEN, Miriam/HEINE, Klaus, “New Rights or New Business Models? An Inquiry into the Future of Publishing in the Digital Era”, **IIC**, Y. 2017, Vol. 48, No. 5, s. 540 (*Senftleben ve diğerleri*).

⁴² KARAPAPA, s. 322-323, 339.

⁴³ ROSATI, Eleonora, “The German ‘Google Tax’ Law: Groovy or Greedy?”, **JILP**, Y. 2013, Vol.8, No.7, s. 497(*Google Tax*). Bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının bu kullanımları, küçük basın yayıncıları için pazar genişleme etkisi (*market-expansion effect*) yaratırken, büyük yayıncılar için rakip durumuna gelerek ikame etkisi (*substitution effect*) doğurmaktadır. Bkz. VUCKOVIC, Romana Matanovac, “The Effectiveness of the Press Publishers’ Related Right”, **IIC**, Y. 2021, Vol.52, No.8, s. 1055.

şevkini kırmakta, nitelikli içerik üretimine ket vurmakta, günün sonunda okuyucu ve toplum zarar görmektedir.

Reklam pastasındaki bu kayma, basın sektörünün zayıflamasının da ötesinde, sektörün varlığını tehdit etmektedir. Yakın geçmişte korsan ve izinsiz faaliyetler kitap, müzik ve sinema gibi sektörleri tehdit etmişken, basın yayıncıları için bugün bu tehdit bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarından gelmektedir. Kovid-19'un hız kazandırdığı dijital kullanımlar nedeniyle önümüzdeki yıllarda basın yayıncılarının aleyhine durumun daha da kötüleşeceği beklenebilir⁴⁴.

Krize çare üretebilmek için basın yayıncıları, internet üzerinden ücretsiz ve ücretli abonelik gibi yeni iş modelleri üzerinde denemeler yaptılar, fakat başarılı olamadılar⁴⁵. Aşağıda açıklanacağı üzere AB'de bağlantılı hakların tanınması, tam da bu tür tehditlere karşı habere yatırım yapan basın yayıncılarını koruma ve kaliteli gazeteciliği sürdürülebilir kılma amacı taşımaktadır.

II. KONUYA İLİŞKİN AVRUPA'DAKİ İLK DÜZENLEMELER VE TECRÜBELER

Yukarıda ifade edildiği üzere 2000 yılından itibaren haberin dijitalleşmeye başlaması, gazete tirajlarındaki düşüşe ve buna çare arayışlarına neden oldu. Basın yayıncılarına telif hakkı tanıma çalışmaları 2009 yılında başladı. Aynı yıl 166 Avrupalı yayıncı, aksiyona geçerek internette telif haklarının korunmasına ilişkin Hamburg Bildirgesi'ni yayımladı⁴⁶.

Dört yıllık bir çalışmanın ardından 2013 yılında Alman Telif Yasasının §87/f-g-h paragraflarında yapılan düzenlemeyle kaliteli gazeteciliğin sürdürülebilmesi ve vatandaşın nitelikli ve doğru bilgiye erişiminin sağlanması amacıyla basın yayıncılarına münhasır nitelikte bağlantılı hak tanındı⁴⁷. Umuma iletme ilişkin bu hak, 1.8.2013 tarihinde yürürlüğe girmiş olup 1 yıl için geçerlidir.

⁴⁴ Son araştırma sonuçları da bu yöndedir. Sözelimi REUTERS INSTITUTE'un 2021 Raporuna göre sosyal medya kullanıcıların kayda değer bir kısmı bu mecraları haber için de kullanmaktadır. Bkz. s. 22-24, 51. Anılan Rapora göre haber okuyucularının sadece %25'i doğrudan basın yayıncılarına ulaşırken, diğerleri arama motoru ve sosyal medya gibi araçlar üzerinden habere erişmektedir. Bkz. s. 25.

⁴⁵ EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 156 ve 160. REUTERS INSTITUTE'un 2021 Raporuna göre 2016'dan sonraki veriler ışığında 20 ülkede okuyucunun ortalama sadece %17'si haber için ödeme yapmaktadır. Refah seviyesi yüksek ülkelerde oranlar artmaktadır. Sözelimi Nordic ülkelerinde bu oran ortalama %28'dir. Raporda, okuyucunun haber için dijitalde ödeme yapmaya direndiği tespiti yapılmaktadır. Bkz. s. 13 vd.

⁴⁶ Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.axelspringer.com/en/press-releases/international-publishers-sign-hamburg-declaration-to-protect-intellectual-property-rights>, E.T. 2.5.2021.

⁴⁷ Alman düzenlemesi hakkında bilgi için bkz. PAPADOPOULOU, Maria-Daphne/MOUSTAKA, Evanthia-Maria, "Copyright and the Press Publishers Right on the Internet: Evolutions and Perspectives", **EU Internet Law in the Digital Era**, Eds. Tatiana-Eleni SYNODINOU/Philippe JOUGLEUX/Christiana MARKOU/Thalia PRASTİTOU, Springer, Switzerland, 2020, s. 105 vd.; BARABASH, Igor, "Ancillary Copyright for Publishers: The End of Search Engines and News Aggregators in Germany?", **EIPR**, Y. 2013, Vol.35, No.5, s. 242 vd.; ROSATI, **Google Tax**, s. 497; ÖZKAN, Zehra/POLAT AKGÜN, Deniz, "Basın Yayıncılarına Bağlantılı Hak Tanınması

Düzenlemede basın yayıncıları, müzik ve film yapımcılarına benzer şekilde *yapımcı (producer)* olarak nitelendi. Buna göre şayet *basın yayımı*, bir şirkette üretiliyorsa şirket sahibi yapımcı kabul edildi (Alman Telif Kanunu §87f-1).

Yapılan düzenlemeye göre basın ürünü, bir başlık altında herhangi bir medyada periyodik olarak yayımlanan koleksiyonlardaki editöryal hazırlığı gerektiren gazetecilik katkılarıdır. *Gazetecilik katkısı* ile bilgilendirici, fikrî ve eğlendirici içerikler kastedilmekte olup daha çok makale ve fotoğraf gibi unsurlardan oluşur. Şu kadar ki içeriğin çoğunluğu reklam olamaz.

Almanya'daki yeni haktan, ticari arama motorları ile içeriklerin tamamını veya bir kısmını *ticari amaçla* kullanan haber toplayıcıları etkilendi (§87f-1)⁴⁸. Bloggerlar, şirket içi arama motorları, dernekler ve hukuk büroları gibi oyuncular ise yeni haktan etkilenmedi⁴⁹.

Hakkın yürürlüğe girmesinden sonra, basın yayıncılarının meslek birliği olan *VG Media*'nın (yeni adıyla *Corint Media* şirketi⁵⁰) tarifesinde⁵¹ öngörülen telif bedelini *Google* ödemeyi reddetti. Belirtelim ki yeni hak devredilebilir ve vazgeçilebilir nitelikteydi (Alman Telif Kanunu §87g-1, 2). Yeni hakların en büyük destekçisi, Almanya'nın en büyük yayıncısı olan ve Hamburg Bildirisi'nin de başını çeken *Axel Springer*, internet trafiğini kaybetme korkusuyla içeriklerini bilâ bedel *Google*'a kullanırmaya başladı⁵². *Google*, telif bedeli talep eden basın yayıncılarının internetteki görünürlüklerini azalttı. *VG Media* ve kırk bir yayıncı ise ücret talep edenleri göstermemek ve etmeyenleri göstermek suretiyle

Sorunsalı”, **Terazi**, Y.2018, C. 13, S. 140, s. 51 vd. TOPAL, Cansu, “Dijital Medyanın Google ile Savaşı ve Bilgi Toplumu”, **Fikri Mülkiyet Yılığ 2012**, Ed. Tekin MEMİŞ, Ankara, Yetkin, 2013, s. 465 vd.; SOYSAL, **Basılı Yayınlar**, s. 271 vd.; (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Ancillary_copyright_for_press_publishers, E.T. 23.10.2021.

⁴⁸ TALKE, Armin, “The Ancillary Right’ for Press Publishers: The Present German and Spanish Legislation and the EU Proposal” - (Çevrimiçi) <http://library.ifla.org/1849/1/119%20talke%20en.pdf>, E.T. 7.3.2021; HOPNER, Thomas, (KRETSCHMER, Martin/XALABARDER, Raquel), “Create Public Lectures on the Proposed EU Right for Press Publishers”, **EIPR**, Y. 2017, Vol.39, No.10, (*EIPR*), s. 613.

⁴⁹ TALKE, s. 3.

⁵⁰ Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.corint-media.com/en/home/>, E.T. 22.3.2021.

⁵¹ Tarifede bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının vergi öncesi gelirinin %6’sı talep edilmiştir. Bkz. XALABARDER(HOPNER/KRETSCHMER), **EIPR**, s. 620; BENTLY Lionel/KRETSCHMER, Martin/DUDENBOSTEL, Tobias/MORENO, Clatrava Maria del Carmen/RADAUER, Alfred, **Strengthening the Position of Press Publishers and Authors and Performers in the Copyright Directive**, European Parliament, Study for the JURI Committee, Brussels, 10 September 2017, (Çevrimiçi)

https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596810/IPOL_STU%282017%29596810_EN.pdf, E.T. 27.3.2021 ,s. 31(*Bently ve diğerleri*).

⁵² TALKE, s. 5. *Google*'ın tarama yapmaması nedeniyle basın yayıncılarına ait web sayfalarının ziyaretçileri de azaldı. Çünkü çevrimiçi gazete okuyucusunun kayda değer bir kısmı basın yayıncılarının internet sayfalarına bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları üzerinden gelmektedir. Basın yayıncıları, içeriklerini *Google*'a bedelsiz kullanırmak ile görünürlüklerinin azalması gibi iki kötü seçenekten birini tercih etmesi gerekti. Mücadele etmek şeklindeki üçüncü yolu seçen basın yayıncıları ise *Google* tarafından cezalandırılmış oldu.

ayrımcılık yaptığı ve bu şekilde hâkim durumunu kötüye kullandığı gerekçesiyle *Google*'a karşı rekabet ihlali gerekçesiyle Alman Rekabet Otoritesine başvurdu. Ancak bu talep reddedildi. Aynı gerekçeyle açılan tazminat davası da Avrupa Birliği Adalet Divanının (ABAD) C-299/17 sayılı kararından sonra geri çekildi⁵³. Sonuçta küçük basın yayıncıları, internette görünümleri azaltılmak suretiyle cezalandırılmış oldu. O yıllarda *VG Media* sadece beş adet lisanslama karşılığında toplamda 714 bin avro telif bedeli toplayabildi⁵⁴. Almanya'daki bağlantılı haklar düzenlemesi, ABAD'ın kararı (C-299/17) üzerine teknik nedenlerle 2019 yılında uygulanabilir olmaktan çıktı⁵⁵.

Almanya'dan sonra İspanya'da da basın yayıncılarına, 2014 yılında kaynak gösterme (*quotation*) istisnasından kaynaklı hak kayıplarını telafi niteliğinde *uygun bedel (equitable remuneration) talep etme hakkı* tanındı⁵⁶ (İspanyol Fikri Mülkiyet Kanunu 32/2)⁵⁷. 1 Ocak 2015 tarihinde yürürlüğe giren bu hak, münhasır nitelikte değildir ve sadece meslek birliği üzerinden takip edilebilir⁵⁸.

⁵³ LG Berlin, 19 Feb. 2016, 92 O S/14 Kart, GRUR-RR, 2016, 426. Buna karşılık aynı konuda Fransa'da rekabet ihlali kararı verildi (Autorité de la Concurrence, Décision 20-MC-01, 9 April 2020). Bkz. DUSOLLIER, Séverine: "The 2019 Directive on Copyright in the Digital Single Market: Some Progress, A Few Bad Choices, and An Overall Failed Ambition", *CMLR*, Y. 2020, Vol. 57, No. 4, s. 1006.

⁵⁴ Bkz. BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 31. Ayrıca bkz. (Çevrimiçi) <https://cacm.acm.org/magazines/2019/3/234918-questioning-a-new-intellectual-property-right-for-press-publishers/fulltext>, E.T. 21.3.2021.

⁵⁵ 98/34/EC Yönergesi gereğince Almanya, basın yayıncılarına bağlantılı hak statüsü tanıyan düzenlemeyi, hazırlık aşamasında *AB Komisyonuna bildirmediği* için uygulanabilir olmaktan çıkmıştır. Bkz. VESTERDORF, Bo, "The Effect of Failure to Notify the Spanish and German Ancillary Copyright Laws", *EIPR*, Y. 2015, Vol. 37, No. 5, s. 265 vd.; PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 107-108; KARAPAPA, s. 326-327; SPINDLER, Gerald, "The Regulation of Big Tech Companies in the Digital Era: The German and EU Viewpoints", *Periscope*, June 2021 - (Çevrimiçi) <https://periscopekasastralia.com.au/briefs/the-regulation-of-big-tech-companies-in-the-digital-era-the-german-and-eu-viewpoints/>, E.T. 18.10.2021, s. 5.

⁵⁶ Telif hukukunda finansal sözleşmeler çerçevesindeki kullanımlardan kaynaklı telafiler için *uygun bedel (equitable remuneration)*, istisna ve sınırlamalar çerçevesinde hak sahiplerinin uğradığı kayıpları/zararları telafi için ise *adil bedel (fair compensation)* kavramları kullanılır. Yönergede bu ifadelerin yerli yerinde kullanılmadığı eleştirisi için bkz. MPI, Eds. Reto M. HILTY/Valentina MOSCON, **Modernisation of the EU Copyright Rules - Position Statement of the Max Planck Institute for Innovation and Competition**, Munich, 2017 - (Çevrimiçi) https://pure.mpg.de/rest/items/item_2470998_12/component/file_2479390/content, E.T. 19.11.2021, s. 18-19.

⁵⁷ İspanya'daki düzenlemenin İngilizce metni için bkz. XALABARDER, Raquel, **The Remunerated Statutory Limitation for News Aggregation and Search Engines Proposed by the Spanish Government - Its Compliance with International and EU Law**, IN3 2014 - (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2504596, E.T. 31.7.2021 (*News Aggregation*), s. 4; MPI, s. 85. Anılan düzenleme hakkında detaylı bilgi ve eleştirisi için bkz. XALABARDER, **News Aggregation** ve aynı yazar **Working Paper**, s. 1 vd.; PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 108 vd.

⁵⁸ XALABARDER(HOPPNER/KRETSCHMER, *EIPR*, s. 620-621; EPC (European Policy Center) (by Fabian ZULEEG/Iva TASHEVA), **Discussion Paper - Rewarding Quality Journalism or Distorting the Digital Single Market? The Case for and Against Neighbouring Rights for Press Publishers**, 29.5.2017- (Çevrimiçi)

Alman düzenlemesinden farklı olarak bireysel kelimeler ve çok kısa alıntılar istisnasına yer verilmedi, fakat basın içeriğindeki fotoğraflar kapsam dışında bırakıldı. İspanya'daki düzenleme *Google News*'i hedef almakla⁵⁹ birlikte Almanya'dan farklı olarak İspanya'da blog ve benzeri web siteleri de bu düzenlemeden olumsuz etkilendi⁶⁰.

İspanya'da yayıncılara tanınan *hak vazgeçilemez ve devredilemez* nitelikte olduğu için Almanya'dan farklı olarak haktan vazgeçme seçeneği müzakere masasında bulunmuyordu. Yani basın yayıncıları istese de bedelsiz olarak içeriklerini kullanıramıyordu. Bunun üzerine *Google News*, Almanya'da uyguladığı *opt-in* yerine İspanya'da *opt-out* mekanizmasını çalıştırarak haber servisini tümüyle kapattı, fakat düzenleme kapsamına girmeyen *Google Search* açık kaldı⁶¹. Hatta *Aneta Lúdico*, *NiagaRank*, *InfoAliment* ve *Multifriki* gibi ulusal platformlar da operasyonlarını sonlandırdı. Bu gelişme üzerine İspanya gazetelerinin internet trafiği ortalama %6 (küçükler daha çok etkilendi; tahminen %13,5) oranında düřtü⁶² ve ilk yılda 10 milyon avro gelir kaybına uğradılar⁶³. Sonuçta İspanya'da da çok az sayıda lisanslama yapılabildi ve sistem çalışmadı.

Almanya ve İspanya'nın yanında Avusturya, İtalya, İsveç ve Fransa'da da kanun hazırlıkları yapıldı, ancak bu çabalar sonuç vermedi⁶⁴. İkili müzakereler sonucunda Belçika'da gazeteciler meslek birliği (SAJ) ile *Google* arasındaki anlaşma gereği basın yayıncılarına gelirlerinin %2-3'ü kadar bir ödeme yapıldı. Bu ödeme toplamda 5 milyon avro civarındadır. Yine müzakereler sonucunda *Google*, basın yayıncılarının dijitalleşme fonuna Fransa'da 60, İtalya'da 12 milyon avro ödeme yaptı. *Google*, 2015 yılında Dijital Haber İnisiyatifi adı altında

http://aei.pitt.edu/87760/1/pub_7712_rewardingqualityjournalismordistortingthedsm.pdf, E.T. 31.7.2021, s. 10.

⁵⁹ HOPPNER(KRETSCHMER/ XALABARDER, **EIPR**, s. 613., PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 109.

⁶⁰ PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 109.

⁶¹ XALABARDER(HOPPNER/KRETSCHMER, **EIPR**, s. 621; RAMALHO, Ana, "Beyond the Cover Story - An Enquiry into the EU Competence to Introduce a Right for Publishers", **IIC**, Y. 2017, Vol. 48, No. 1, s. 78; KARAPAPA, s. 326.

⁶² BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 19; RAMALHO, s. 78. Buna karşılık gazetelerin içeriklerine doğrudan erişim artmıştır. Bkz. HOPPNER(KRETSCHMER/XALABARDER, **EIPR**, s. 613.

⁶³ PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 111.

⁶⁴ MOSCON, s. 44-45; RAMALHO, s. 80. *Ramalho*, bunda Almanya ve İspanya'da yaşanan olumsuz tecrübenin etkisi olduğunu belirtmektedir.

üç yıl için AB'deki basın sektöründeki projelere 150 milyon avro luk bir fon ayırdı⁶⁵. Facebook ise 300 milyon USD habere yatırım yapacağını ilan etti⁶⁶.

III. AVRUPA BİRLİĞİNDEKİ DÜZENLEME

1. Arka Plan

AB'de telif hakları topluca uyumlaştırılmamış, süreç içinde parça parça düzenlemeler yapılmıştır⁶⁷. Bu bağlamda uygulamaya ilişkin 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi önemli bir kilometre taşıdır. Dijital alanda bu Yönergeyi tamamlar nitelikteki 2019/790/EU sayılı DSM Yönergesi, AB dijital telif hukuku bakımından diğer önemli bir düzenlemedir⁶⁸. Bu düzenlemelere rağmen gelinen noktada Birlik Markası ve Topluluk Tasarımından farklı olarak AB'de telif hakları yeknesak (*unitary*) karakter taşıyor, yani ülkesellik/mülkîlik ilkesi⁶⁹ bugün de geçerlidir.

Dijital teknolojilerdeki gelişmelere bağlı olarak ekonomik aktiviteler fizikiden dijitalle kaymaya başladı. Bu bağlamda AB, bilgi tabanlı ekonomisini dijital çağa uydurarak kendi içinde *Dijital Tek Pazar* kurmaya çalışıyor⁷⁰. Düşüncesi 1990'lı yıllara dayanan bu çalışmalar, bilgi tabanlı ekonomi hedefiyle Mart 2000'de kabul edilen *Lizbon Stratejisi* ile başladı⁷¹. Bu süreçte 3.3.2010'da *2020 Avrupa*

⁶⁵ CEIPI (by Christophe GEIGER/Oleksandr BULAYENKO/Giancarlo FROSIO), **Opinion of the CEIPI on the European Commission's Copyright Reform Proposal, with a Focus on the Introduction of Neighbouring Rights for Press Publishers in EU Law**, Strasbourg, 2016 - (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2921334, E.T. 17.1.2022, s. 6-7; PASSINKE, Diana, **An Analysis of Articles 15 and 17 of the EU Directive on Copyright in the Digital Single Market: A Boost for the Creative Industries or the Death of the Internet?**, Stanford-Vienna European Union Law Working Paper, No. 49, Vienna, 2020, s. 40 vd.; ROSATI, IIC, s. 572; ÖZKAN/POLAT AKGÜN, s. 51.

⁶⁶ (Çevrimiçi) <https://apnews.com/article/5a70617ac06b4b65ad32dc2e4d372eed>, E.T. 22.12.2021.

⁶⁷ AB telif hukukunun uyumlaştırılmasına yönelik değişik dokümanlar hazırlanmıştır. Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/modernisation-eu-copyright-rules-useful-documents>, E.T. 9.10.2021.

⁶⁸ Komisyon, DSM Yönergesinin, şu yönergeleri tamamladığına işaret etmektedir: Directive 96/9/EC, Directive 2001/29/EC, Directive 2006/115/EC, Directive 2009/24/EC, Directive 2010/13/EU, Directive 2012/28/EU ve Directive 2014/26/EU. Bkz. EUROPEAN COMMISSION, "Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Copyright in the Digital Single Market", Brussels, 14.9.2016 COM(2016) 593 final 2016/0280 (COD) - (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016PC0593>, E.T. 30.7.2021, (*Explanatory Memorandum*), s. 4.

⁶⁹ AB telif hukukunda ülkesellik ilkesi hakkında bkz. DREIER, Thomas, "Copyright in the Times of the Internet - Overcoming the Principle of Territoriality within the EU", **ERA Forum**, Y. 2017, Vol.18, No.1, s. 7 vd.

⁷⁰ Yine bu amaçla dijital içeriğin çevrimiçi ortamda Tek Pazarda sınır ötesi taşınabilirliğine ilişkin bir de Tüzük [Regulation (EU) 2017/1128] kabul edildi. Bkz. OJ, 30.06.2017, L 168 p. 1-11.

⁷¹ Bkz. (Çevrimiçi) https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm, E.T. 13.9.2021.

*Stratejisi*⁷² ve 6.5.2015’da da *Dijital Tek Pazar Strateji Belgesi*⁷³ kabul edildi. Bu Belgeyi, 9.12.2015 tarihli *Telif Hakları Reform Belgesi*⁷⁴ takip etti. 14.9.2016 tarihinde DSM Yönerge Taslağı ve Etki Analizi Dokümanı (*Impact Assessment*) çalışması⁷⁵ kamuoyu ile paylaşıldı⁷⁶. Yine bu süreçte AB Komisyonu, 2020’de *Dijital Hizmetler Yasası (DSA)* ve *Dijital Piyasalar Yasası (DMA)* taslaklarını yayımladı⁷⁷.

Avrupa Parlamentosundaki CULT, IMCO, JURI ve ITRE gibi komitelerde oldukça uzun, yoğun, tartışmalı ve sancılı bir hazırlık sürecinin⁷⁸ ardından Dijital Tek Pazar Stratejisinin bir parçası olarak kabul edilen DSM Yönergesi, 17.5.2019 tarihli AB Resmi Gazetesinde yayımlandı ve yirmi gün sonra (7.6.2019) yürürlüğe girdi (m. 31)⁷⁹. Üye ülkeler iki yıl içinde (7.6.2021 tarihine kadar) Yönergeyi iç hukuklarına aktarmakla yükümlü olmakla (m. 31) birlikte, süresi içinde sadece dört ülke bu yükümlülüğü yerine getirdi⁸⁰.

DSM Yönergesiyle üç şey hedeflendi⁸¹: i) Sınır ötesi düzeyde çevrimiçi olarak içeriğe *daha fazla erişim*, ii) araştırma, kültürel miras ve eğitim amacıyla telif unsurlarının *daha fazla kullanımı* ve iii) telif pazarının *daha iyi işlemesi*. Bu hedeflere ulaşmak için üye ülkeleri bağlayıcı nitelikte telif haklarına yeni istisna

⁷² Europe 2020 - A strategy for securing of a smart, sustainable and inclusive growth (COM (2010) 2020), 3.3.2010. Bkz. (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>, E.T. 9.1.2022.

⁷³ Bkz. DSM Strategy for Europe, COM(2015), 6.5.2015, 192 final 4 vd.; (Çevrimiçi) <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/288dad28-9d3d-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-164638297>, E.T. 15.1.2022.

⁷⁴ EUROPEAN COMMISSION, “Communication, Towards a Modern, More European Copyright Framework”, 9.12.2015, COM(2015) 626 final at (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2015%3A626%3AFIN>, E.T. 7.8.2021.

⁷⁵ Yönerge Taslağıyla birlikte AB Komisyonu üç bölümden oluşan Etki Analiz Dokümanı (*Impact Assessment*) hazırlamıştır. Bkz. Commission Staff Working Document. Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules at (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/impact-assessment-modernisation-eu-copyright-rules>, E.T. 27.3.2021.

⁷⁶ EUROPEAN COMMISSION, COM(2016)593 final at (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0593&from=EN>, E.T. 27.3.2021.

⁷⁷ Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_en, E.T. 16.11.2021.

⁷⁸ Komitelerden sadece ITRE korumacı yaklaştı, diğerleri yeni haklara karşı görüş ileri sürdü. Komitelerde öne sürülen görüşler için bkz. KARAPAPA, s. 330-331. Hazırlık sürecinin detayı hakkında bilgi için bkz. ROSATI, Eleonora, **Copyright in the Digital Single Market: Article-by-Article Commentary to the Provisions of Directive 2019/790**, Oxford University Press, 2021, (*Commentary*), s. 254 vd.

⁷⁹ Bkz. Yukarıda dpn 12.

⁸⁰(Çevrimiçi) <http://www.newsmediaeurope.eu/news/european-publishers-slam-delays-in-implementation-of-copyright-directive/>, E.T. 15.1.2022.

⁸¹ EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 9 vd. Bu konuda ayrıca bkz. Yukarıda dpn 75.

ve sınırlamalar getirilmiş⁸², basın yayıncılarına (yukarıda özetlenen *Almanya stili*) bağlantılı hak statüsü verilmiş⁸³, eser sahipleri ile icracı sanatçılara uygun bedel hakkı tanınmış ve online platformlara bazı yükümlülükler getirilmiştir⁸⁴. Yönergede üç adım testi vurgulanarak hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için tüm paydaşların (konumuz özelinde basın yayıncıları, eser sahipleri ve kullanıcıların) menfaatlerinin gözetildiğine işaret edilmiştir⁸⁵.

Juncker Komisyonunun 9.12.2015 tarihinde açıkladığı Telif Hakları Reform Belgesinde, DSM Yönergesiyle basın yayıncılarına tanınan bağlantılı haklardan söz edilmedi, ama soruna doğrudan işaret edildi, hatta yeni hak ihdasına gerek olup olmadığı üzerinde de duruldu. Buna karşılık 14.9.2016 tarihinde kamuoyuna sunulan DSM Yönerge Taslağında bu haklara yer verilmesi son dakika değişikliği ve sürpriz olarak nitelenmiştir⁸⁶.

Öğretide 2015 yılında verilen iki kararın (ABAD'ın *Reprobel* ve BGH'nın *Verlegeranteil*) tanınan yeni bağlantılı hakları tetiklediğine işaret edilmektedir⁸⁷. Şöyle ki 2015 yılında Belçika'da yerleşik meslek birliği Reprobel'in geliri 26

⁸² Birkaçı hariç olmak üzere 2001 tarihli Bilgi Toplumu Yönergesindeki istisnalar seçimlidir. Buna karşılık DSM Yönergesindeki istisnaların çoğunluğu üye ülkeleri bağlayıcı niteliktedir. Yönergeyle getirilen istisnaların bir değerlendirmesi için bkz. ÇONKAR, M. Halil, "Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar", **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumlu Özel Hukuk**, Eds. Arslan KAYA/Baki İlkay ENGİN/Alı PASLI/Şehriban İpek AŞIKOĞLU/Elif OĞUZ, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 2020, s. 685 vd. Yönergenin genel değerlendirmesi için bkz. ROSATI, **Commentary**, s. 16 vd.; QUINTAIS, João Pedro, "The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical Look", **EIPR**, Y. 2020, Vol.42, No.1, s. 28 vd.

⁸³ Hazırlık sürecinde üç seçenekten bahsedilmiştir: *i*) Müzakere yoluyla tarafların soruna çözüm bulması, *ii*) bağlantılı hak tanınması, *iii*) İstisna çerçevesinde uygun bedel talep etme. Bkz. EUROPEAN COMMISSION, **Explanatory Memorandum**, s. 8.

⁸⁴ Yönergede şu hususlar düzenlenmiştir:

- Metin ve veri madenciliği (m. 3-4)
- Eğitim amacıyla eserlerin çevrimiçi kullanılması (m. 5)
- Kültürel mirasın korunması (m. 6)
- Ticaret dışı kalmış eserler (m. 8-11)
- Genişletilmiş lisanslama (m. 12)
- İşitsel-görsel eserlerin isteğe bağlı platformlarda bulundurulması ve bunlara erişim (m. 13)
- Süresi dolan görsel sanat eserlerinin çoğaltılması (m. 14)
- Basın yayıncılarına tanınan bağlantılı hak statüsü (m. 15)
- Yayımcılara (*publishers*) tanınan uygun bedel hakkı (m. 16)
- Online platformlara getirilen filtreleme yükümlülüğü (m. 17)
- Eser sahipleri ile icracı sanatçılara tanınan uygun bedel hakları (m. 18)
- Eser sahipleri ile icracı sanatçılara aydınlatma yükümlülüğü (m. 19)
- Sözleşme bedelinin orantısız bir şekilde düşük kalması durumunda eser sahipleri ile icracı sanatçılara uygun bedel ödeme yükümlülüğü (m. 20)
- Eser sahipleri ile icracı sanatçılara ödenecek uygun bedel ve aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde alternatif çözüm prosedürü (m. 21)
- Cayma hakkı (m. 22).

⁸⁵ Yönerge 7; Dibace 6, 58; EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 193.

⁸⁶ KRETSCHMER VE DİĞERLERİ, s. 591. 2014 tarihli İspanya'daki düzenleme de bir son dakika değişikliğidir. Bkz. XALABARDER, **News Aggregation**, s. 3.

⁸⁷ KRETSCHMER VE DİĞERLERİ, s. 592.

milyon avro civarındadır. Alman yayıncılar meslek birliği VG Vort'un aynı yıl geliri ise 305 milyon avrodur⁸⁸. Bu meslek birlikleri şahsi kullanım ve reprografi istisnalarından (*private copying and reprography exceptions*) kaynaklı gelirlerini (*levies*) %50 oranında eser sahipleri ile yayıncılar (*publishers*) arasında paylaşmaktaydı. Bu paylaşım ABAD'a taşındı ve ABAD, *Reprobel Kararında* yayıncılara ödeme yapılamayacağı sonucuna vardı⁸⁹. Çünkü 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesinin 2. maddesinde *hak sahipleri* olarak eser sahipleri, icracı sanatçılar, fonogram yapımcıları, film yapımcıları ve yayıncılar (*broadcasters*) zikredilmiş, ancak yayıncılar (*publishers*) sayılmamıştır⁹⁰. Bu nedenle ABAD'a göre anılan Yönergenin 5/2-(a) ve (b) hükmünce meslek birlikleri tarafından istisna ve sınırlamalar çerçevesinde toplanan *uygun bedelden* (*levy*) yayıncılara bir pay verilemez. BGH'nın Nisan 2016 tarihli *Verlegeranteil Kararı*⁹¹ da bu yöndedir. İşte bu içtihadı, DSM Yönergesiyle basın yayıncılarına *bağlantılı haklar* (m. 15) ve yine tüm yayıncılara *uygun bedel hakkı* (m. 16) tanınmak suretiyle söz konusu içtihadı karşılık verilmiş oldu.

Süreci tetikleyenlerden birisi de basın yayıncılarının, lisanslama ve mahkemelerde hak arama girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasıdır⁹². Şöyle ki yukarıda sözünü ettiğimiz basının tiraj kaybı ve gelirlerinin azalması basın yayıncılarını hak arama mücadelesine sevk etti. Ancak hukuki belirsizlik bu mücadeleyi zorlaştırdı. Bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının basın içeriklerini kullanmaları, bu sağlayıcılara göre telif istisnasına girmektedir. Bu gerekçeyle basın yayıncılarının lisans bedeli taleplerini geri çevirdiler ve bu mücadele istenen sonucu vermedi⁹³. Şöyle ki dava süreçlerinde basın yayıncıları taraf ehliyetini ispatta dahi zorlandılar. Çünkü basın içeriğini üretenlerin kayda değer bir kısmı *freelance* olarak çalışmaktadır⁹⁴. *Freelance* çalışanlar, sektör normu gereği basın yayıncılarına içeriklerini münhasır nitelikte vermemekte, basit lisans şeklinde

⁸⁸ KRETSCHMER VE DİĞERLERİ, s. 592.

⁸⁹ CJEU, C-572/13 Hewlett-Packard Belgium SPRL/13 v Reprobel SCRL, Epson Europe BV Intervening, (2015).

⁹⁰ Yayıncıların bu hükümde *hak sahipleri* arasında sayılmaması bilinçli bir tercih olmadığı yönündeki argümanlara ABAD itibar etmemiş ve hak sahiplerinin sadece düzenlemede sayılanlarla sınırlı olduğuna hükmetmiştir. Bu konuda bilgi için bkz. ROSATI, IIC, s. 582-583.

⁹¹ BGH, Case I ZR 198/13, 21 April 2016-“Publisher’s Share” (*Verlegeranteil*). Bkz. IIC (2017) 48:98-106.

⁹² HOPPNER(KRETSCHMER/XALABARDER), EIPR, s. 610. Sözelimi, BGH, *Paperboy Kararında Google*'ın eyleminin veri tabanı ve diğer haklara ihlal teşkil etmediğine ve haksız rekabet oluşturmadığına hükmetti. Bkz. BGH, Case No. I ZR 259/00, 17 July 2003, 35 IIC 1097 (2004) = 2003 GRUR, 958 - Paperboy (PODSZUN 259-260'tan naklen).

⁹³ Konuya ilişkin AB'deki ulusal mahkemelerce verilen kararların bir tahlili için bkz. SCALZINI, Silvia, “Is There Free-Riding? A Comparative Analysis of the Problem of Protecting Publishing Materials Online in Europe”, JIPLP, Y. 2015, Vol.10, No.6, (*Free Riding*), s. 457 vd.

⁹⁴ Bu konudaki istatistikler için bkz. VAN EECHOUD, Mireille M.M., **A Publisher’s Intellectual Property Right: Implications for Freedom of Expression, Authors and Open Content Policies**, Research Paper for Open Forum Europe, 2017 - (Çevrimiçi) http://www.openforumeurope.org/wp-content/uploads/2017/01/OFE-Academic-Paper-Implications-of-publishers-right_FINAL.pdf, E.T. 31.7.2021 ,s. 36.

kullandırmayı tercih etmektedir. Bu yüzden basit lisansla hakları kullanan basın yayıncıları, bu içeriklerin gerek yeniden kullanımlarına karşı lisanslanmasında gerekse de ihlal davalarının takibinde zorluklar yaşadılar. İspat hukukunun genel ilkesi gereği ihlalin varlığını davacı ispatlamak zorunda olduğundan, uygulamada binlerce, belki milyonlarca kırpıntıdan hangilerinin ihlal olduğunu ispatlamak ve buradan hukuki bir başarıya ulaşmak neredeyse imkansızdır⁹⁵. Basın yayıncıları, izinsiz kullanımlara karşı dava açabilmek için hak zincirini geçmişe dönük olarak binlerce sözleşmeyle ispat etmelidir. O kadar ki sözgelimi Almanya’da bir gazetenin tüm içeriğine dayalı açacağı bir ihlal davasında 22.000 sözleşmeyi içeriğe katkı verenlerle yaparak mahkemeye ibraz etmelidir⁹⁶. Uygulamada bu çok zordur ve salt bu nedenle davalar kaybedilmiştir⁹⁷.

Süreci tetikleyen etkenler arasında ABAD’ın *Infopaq*⁹⁸ ve *Meltwater*⁹⁹ Kararları da anılmalıdır. ABAD’a göre fikri bir üründe *hususiyet taşıyan* kısımlar izinsiz alınırsa telif ihlali gerçekleşir. ABAD, *Infopaq Kararında* basın yayınındaki on bir kelimenin hususiyet taşıyabileceğine hükmetmiştir. Bu karar korumada bir kalite çıtası öngördüğü için önemli etkileri olmuştur¹⁰⁰. Karara göre fikri ürün, sahibinden özellikler taşıyorsa koruma görür. Bu özellikler bireysel cümlelerde, hatta cümle parçacıklarında görülüyorsa koruma devreye girer. Bu özellikler başlıklarda da görülebilir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere her somut olaya bağlı olarak uygulamada bu durumu ispatlamak güçtür. *Meltwater Kararında* ise *Meltwater*’ın, haber linklerini web sayfasına koyması ya da müşterilerine e-mail olarak iletmesi ve yine bilgisayarın önbelleğinde geçici çoğaltma eylemi istisna kapsamında kabul edilmiştir.

Özetle, basın içeriklerini lisanslama çalışmalarının sonuç vermemesi nedeniyle basın yayıncılarının yaklaşık on yıldır süren yargı ve rekabet otoriteleri nezdindeki çabaları da olumlu sonuçlanmamıştır. Bu durum aslında basın yayıncılarına,

⁹⁵ Bu konuda bkz. HOPNER, Thomas, **EU Copyright Reform: The Case for A Related Right for Press Publishers - CREATE Working Paper 2017/08 (April 2017)** - (Çevrimiçi) <https://www.create.ac.uk/wp-content/uploads/2017/01/CREATE-Working-Paper-2017-08.pdf?x26300>, E.T. 22.1.2022, (*CREATE*), s. 34.

⁹⁶ EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s.155.

⁹⁷ HOPNER(KRETSCHMER/XALABARDER), **EIPR**, s. 610. Daha önce bazı dava denemeleri olmuş, sözgelimi İskoçya’da bir dava kazanılmıştır. Bkz. PIHLAJARINNE, Taina/VESALA, Juha, “Proposed Right of Press Publishers: A Workable Solution?”, **JILP**, Y. 2018, V.13, No.3, s. 221, dpn. 7.

Parlamentodaki Hukuk Komitesi (JURI), sorunun çözümü için yeni bağlantılı haklar tanımak yerine, basın yayıncılarının, işleme ve derleme eserden kaynaklı hakları ve yine yayın içindeki eserlerden doğan hakları kendi adlarına ileri sürmesi için yetkili olduğuna ilişkin *hak sahipliği karinesi getirilmesi* yönünde 2004/48/EC sayılı Uygulama Yönergesinin 5. maddesinde değişiklik yapılmasını önermiştir. Bkz. JURI, Draft Report (March 10, 2017), No. 52. Bu öneri, yeni haklara sert muhalefet yapan BENTLY VE DİĞERLERİ tarafından JURI için hazırlanan raporda da savunulmuştur. Bkz. s. 38, 42. MPI de bu öneri üzerinde durmuştur. Bkz. s. 88. Bu öneri, sorunu çözmeyeceği için kabul görmemiş ve yeni haklar tanınmıştır.

⁹⁸ CJEU, C-5/08 - *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening* [2009] (*Infopaq*).

⁹⁹ CJEU, C-360/13 - *Meltwater* (2014).

¹⁰⁰ SCALZINI, **Free Riding**, s. 461.

lisanslama çabalarındaki pazarlık gücünü artırıcı nitelikte yeni haklar tanımayı gerektirecek bir müdahaleyi haklı kılmaktadır¹⁰¹. Gerek bu gelişmeler gerekse Almanya ve İspanya'daki ulusal düzeydeki müdahalelerin sonuç vermemesi üzerine, serbest pazarın kendi dengesini bulacağı yönündeki argümanlara da itibar edilmeyerek DSM Yönergesiyle basın yayıncılarına yeni/bağlantılı haklar tanınmıştır¹⁰².

2. Tartışmalar ve Sonuçları

DSM Yönergesinin kabulü sürecinde *metin ve veri madenciliği* (m. 3-4) ile online platformlara getirilen *filtreleme yükümlülüğünün* (m. 17) yanında en tartışmalı konu *basın yayıncılarına tanınan bağlantılı haklardır*¹⁰³.

Günümüzde bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, internetin *kapı bekçisi* (*gatekeeper*) durumundadır¹⁰⁴. Değişik sektörlerde e-ticaret yapanların tamamı bu kapıcılara bağımlıdır. Konumuz özelinde bunlar içerik üretmemekte, fakat basın yayıncılarına ait içerikleri çevrimiçi olarak yeniden kullanmaktadır. Bu iş modeli gereği bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının kazancı, esasen basın yayıncılarına ait içeriklerin çevrimiçi olarak sistematik bir şekilde *yeniden kullanılmasına* dayanmaktadır. Tam da bu nedenle basın yayıncıları, bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarını *bedavacılık* (*free riding*) ve *parazit rekabet* (*parasitic competition*) yapmakla suçlamaktadır¹⁰⁵. *Robert Murdoch* ise 2009 yılındaki bir beyanatında *Google*'ı hırsızlıkla suçlamıştır¹⁰⁶.

¹⁰¹ EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 160. Nitekim üye ülkelerin bazıları, AB düzenlemesinden önce bazı müdahalelerde bulunmuştur: *i*) Bağlantılı hak (Almanya), *ii*) Zorunlu adil kullanım bedeli (İspanya), *iii*) Toplu hak takibine ilişkin düzenlemeler, *iv*) Hakların devredildiği faraziyesi. Bkz. STAMATOUDI, Irini/TORREMANS, Paul, "The Digital Single Market Directive", **EU Copyright Law**, Eds. Irini STAMATOUDI/Paul TORREMANS, UK, Edward Elgar, 2021, s. 724.

¹⁰² EUROPEAN COMMISSION, **Explanatory Memorandum**, s. 3; Dibace 54; EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 161, 167.

¹⁰³ Bu konuda bkz. BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 17 vd.; GHIDINI, Gustavo/BANTERLE, Francesco, "Copyright, News, and 'Information Products' under the New DSM Copyright Directive" (Çevrimiçi)

https://www.researchgate.net/publication/342707640_Copyright_news_and_information_products_under_the_new_DSM_Copyright_Directive, E.T. 9.4.2021, s. 1; RAUE, Benjamin, "Free Flow of Data? The Friction between the Commission's European Data Economy Initiative and the Proposed Directive on Copyright in the Digital Single Market", **IIC**, Y. 2018, Vol. 49, No.4, s. 379 vd. Bu tartışmalar, 2013 tarihli Alman düzenlemesi yapılırken yaşananların adeta tekrarı niteliğindedir. Bkz. PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 106.

¹⁰⁴ Bu konuda bilgi için bkz. GERADIN, s. 9; SPINDLER, s. 3. Farklı iş modeli örnekleri için bkz. HOPNER, **CREATe**, s. 8 vd.; GERADIN, s. 7 vd.

¹⁰⁵ FURGAL, Ula, "Ancillary Right for Press Publishers: An Alternative Answer to the Linking Conundrum?", **JIPLP**, Y. 2018, Vol.13, No.9, (*Ancillary Right*), s. 701; PIHLAJARINNE/VESALA, s. 220.

¹⁰⁶(Çevrimiçi) <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2009-dec-02-la-fi-news-google2-2009dec02-story.html>, E.T. 1.2.2022.

Yönergede yeni haklar özetle şu şekilde gerekçelendirilmiştir¹⁰⁷: Basın yayıncıları, içerik üretmek suretiyle toplum için değer oluşturur. Basın içerikleri, *bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları* tarafından sistematik bir şekilde çevrimiçi olarak yeniden kullanılmakta ve *bu tekrar kullanımlar* sayesinde anılan sağlayıcılar doğrudan veya dolaylı gelir elde etmektedir¹⁰⁸. Bu şekilde bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları lehine, fakat basın yayıncıları aleyhine *değer boşluğu (value gap)*¹⁰⁹ oluşmaktadır¹¹⁰. Değer zincirinin halkalarından olan basın yayıncıları, oluşan bu değerden adil bir pay almalıdır. Tanınan yeni haklar, *dijital mecrada basın sektöründeki değer zincirini kurabilmeyi* ve bu bağlamda telif pazarının sağlıklı işlenmesini amaçlamaktadır¹¹¹.

Özetle, AB'deki düzenleme, haberin dijitalleşmesiyle birlikte okuyucu alışkanlıklarının değişmesi ve buna bağlı olarak bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının geliştirdiği yenilikçi iş modeline karşı bir denge kurma çabasıdır. Kaliteli gazetecilik ve vatandaşın güvenilir bilgiye erişimi bakımından bağımsız ve çoğulcu¹¹² basının varlığı esastır. Bu nitelikleriyle basın, toplumsal tartışmalara önemli katkı sağlamakta olup demokratik toplumun düzgün işlemesi için elzemdir. Çünkü haberin dijitalleşmesiyle birlikte basın yayıncıları, basın içeriklerinin çevrimiçi ortamda yeniden kullanımlarını lisanslamak suretiyle *finansal ve organizasyonel yatırımlarının* geri dönüşümlerini almakta güçlük çekmektedir. Basın yayıncılarına telif hakları tanınmaksızın basın yayınlarının, lisanslanması ve kullanılması kompleks ve etkisizdir. Bu nedenle AB'de bağımsız ve çoğulcu basını sürdürebilir kılmak, böylece demokratik tartışma, kaliteli bilgi ve kültürel çeşitliliği sağlamak için yeni haklar tanımak suretiyle, kendi ürünlerini bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarına karşı lisanslama konusunda basın yayıncılarının pazarlık güçleri kuvvetlendirilmelidir¹¹³.

¹⁰⁷ EUROPEAN COMMISSION, **Explanatory Memorandum**, s. 3; PASSINKE, s. 12 vd.

¹⁰⁸ Anılan hizmet sağlayıcıların gelir modelleri de farklılık göstermektedir. Sözelimi Google News reklam almıyor, ama bu iş modeli üzerinden Google Search'ü besleyerek gelirini artırıyor. Yani dijital platformlar, başkalarının içerikleri üzerinden kendi ürünlerinin değerini artırmaktadır.

¹⁰⁹ Müzik sektöründe *değer boşluğu* kavramı hakkında bkz. SOYSAL, Tamer, "Avrupa Birliği'nin Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi Çerçevesinde Müzik Sektöründe 'Değer Boşluğu' Kavramı ve Düzenlemenin İnternet İçerik Paylaşım Sitelerine Etkileri", **ABD**, Y. 2019, S. 4, (*Değer Boşluğu*), s.139 vd.

¹¹⁰ Günümüzde esas değer, bilgiye sahip veya bilgili olmak değil; bilginin akışına, kontrolüne, yani kullanım yöntemlerine sahip olmaktır. Bkz. MURRAY, Andrew, **Information Technology Law**, 2. Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013, s. 3-4.

¹¹¹ EUROPEAN COMMISSION, **Explanatory Memorandum**, s. 6; EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 134. Komisyon, basın sektöründe *değer zincirinin* kurulmasına yönelik kamuoyunun görüşüne başvurmuştur. Bkz. (Çevrimiçi) <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/synopsis-reports-and-contributions-public-consultation-role-publishers-copyright-value-chain-and>, E.T. 11.1.2022.

¹¹² AB'de basının belirli grupların elinde olduğu, çoğulcu basının olmadığı eleştirisi için bkz. VAN EECHOUD, s. 22. PEUKERT ise Alman Basın Otoritesinin 2016 verilerinden yola çıkarak tam aksini savunmaktadır. Bkz. No. 197.

¹¹³ Dibace 54-55; EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 160.

*Danbury*¹¹⁴, basın yayıncıları lehine ileri sürülen argümanlarını dört başlıkta toplamakta, fakat bunları yeni hakların tanınması için yeterli bulmamaktadır: *i*) Eşit işlem ilkesine aykırılık, *ii*) Bedavacılık, *iii*) Basın yayıncılarının yayınları üzerinde doğal/tabii hakkı olduğu, *iv*) Demokratik toplum için gazeteciliğin teşviki. Yazar, tabii haklar teorisinin basın yayıncılarına tanınan yeni haklar yönünden ikna edici olmakla birlikte demokratik bir ürün olan haberin demokratik toplumlar için önemini gerekçe göstererek yeni hakların tanınmaması gerektiğini savunmaktadır. Yazara göre hak tanınırsa malik, haberi çok fazla kontrol eder ve bu da topluma zarar verir¹¹⁵. Sağlık alanında ölümleri engelleyebilen ilaçların dahi patentlenebilmesine izin verilen (teşvik edilen) serbest pazar ekonomisinde yazarın bu argümanı ikna edici değildir.

Buna karşılık bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, yaptıkları işin tüm paydaşlara fayda sağladığını, eylemlerinin, telif korumasının istisnası teşkil ettiğini ve bu nedenle yeni bir koruma getirilmemesi gerektiğini savunmaktadır¹¹⁶. Yeni haklara karşı çıkanlar esasen serbest pazar ekonomisinde tarafların yaptığı işi, iş bölümü olarak nitelemekte ve her iki tarafın da birbirine fayda sağladığına işaret etmektedir. Eğer basın yayıncıları, haberlerinin *Google*'ın robotları tarafından endekslemesini istemiyorsa, bunu robots.txt komutu ile kolayca başarabileceklerini savunmaktadır¹¹⁷. Yeni haklara karşı çıkanlar, basın yayıncılarına yapılacak ödemeye “*Google vergisi*”, “*kırpıntı vergisi*” veya “*link vergisi*” gibi isimler takmıştır¹¹⁸.

Yönergenin hazırlık sürecinde bu tartışmalar internete taşınarak *save the link*¹¹⁹ ve buna karşılık *empower democracy*¹²⁰ gibi karşılıklı kampanyalar bile yapılmıştır.

Özellikle Avrupalı akademisyenler yeni haklara sert muhalefet etmiştir. 20 akademisyenin mektubundan sonra, *Lionel Bently ve diğerlerinden* oluşan

¹¹⁴ Bkz. s. 9.

¹¹⁵ DANBURY, Richard, **Is an EU Publishers' Right a Good Idea? Final Report on the AHRC Project: Evaluating Potential Legal Responses to Threats to the Production of News in a Digital Era**, Cambridge: Centre for Intellectual Property and Information Law (June 15, 2016), (Çevrimiçi)

https://www.civil.law.cam.ac.uk/sites/www.law.cam.ac.uk/files/images/www.civil.law.cam.ac.uk/documents/copyright_and_news/danbury_publishers_right_report.pdf, E.T. 21.9.2021, s. 70 vd.

¹¹⁶ Tarafların görüşleri için ayrıca bkz. SCALZINI, Silvia, “The New Related Right for Press Publishers: What Way Forward?”, **The Routledge Handbook of EU Copyright Law**, Ed. Eleonora ROSATI, London, Taylor & Francis Group, 2021, (*Press Publishers*), s.103.

¹¹⁷ Bu konuda bilgi için bkz. TOPAL, s. 484-485. Bir olayda Google, basın yayıncılarının robot.txt yoluyla kolayca engelleme yapabileceği yönünde savunma yapmıştır. Bu savunma Belçika Mahkemesince, telif korumasının çoğaltmaya karşı değil, çoğaltma öncesinde izne ihtiyaç, yani münhasır nitelikte olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Bkz. Belçika İlk Derece Mahkemesi, No 06/10.928/C (STOKES, Simon, **Digital Copyright - Law and Practice**, 5th Ed., Hart, Oxford, 2019, s. 222-223'ten naklen).

¹¹⁸ Bu konuda bkz. ROSATI, **Google Tax**, s. 497; FURGAL, **Ancillary Right**, s. 702.

¹¹⁹ (Çevrimiçi) <https://savethelink.org/>, E.T. 13.12.2019. Google, DSM Yönergesinin 17. maddesine karşı “İnternetini Korum” kampanyası da başlattı. Bk. (Çevrimiçi) <https://saveyourinternet.eu/>, E.T. 8.1.2022.

¹²⁰ (Çevrimiçi) <http://www.empower-democracy.eu/>, E.T. 7.3.2021.

Birleşik Krallıktaki 37 akademisyenin imzasıyla bir mektup daha Avrupa Parlamentosuna gönderilmiştir¹²¹. Bu akademisyenlere göre yeni haklar gereksiz, sakıncalı, sınırları belirsiz, karmaşık ve masraflı olup hedeflenen amacı gerçekleştirmekten uzaktır. Daha sonra 228 Avrupalı akademisyen daha böyle bir düzenlemenin karşısında oldu ve oylamanın arifesinde Avrupa Parlamentosuna mektup gönderdi¹²².

Düzenlemeyi ikna edici ve faydalı bulmayan akademisyenlerin temel argümanları şunlardır¹²³:

- i) Yeni haklar basın özgürlüğüne, demokrasiye ve ifade özgürlüğüne zarar verecektir,
- ii) Yeni haklar hem çok geniş hem de sınırları belirsizdir,
- iii) Yeni haklar, ülkesellik prensibi gereği her bir AB ülkesinde ayrı ayrı uygulanacaktır,
- iv) Basın yayıncıları diğer telif haklarıyla (işleme ve derleme eser, *sui-generis* veri tabanı ve eser sahiplerinden edindikleri haklar) çok güçlü bir şekilde zaten korunmaktadır,
- v) Yeni haklar, diğer telif haklarının (eser, veri tabanı, yayıncı/*broadcaster* ve diğer bağlantılı hakların) üstünde olacaktır¹²⁴,
- vi) Yeni haklar, içeriği kullanacaklar bakımından pahalılığa yol açacaktır,
- vii) Yeni haklar, gazeteciliğe zarar verecektir,

¹²¹(Çevrimiçi)

<https://www.cipil.law.cam.ac.uk/sites/www.law.cam.ac.uk/files/images/www.cipil.law.cam.ac.uk/documents/ipomodernisingipresponsepresspublishers.pdf>, E.T. 22.5.2021.

¹²² Mektup ve imzacı akademisyen listeleri için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.ivir.nl/academics-against-press-publishers-right/>, E.T. 7.3.2021.

¹²³ Akademisyenlerin eleştirileri için bkz. BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 37 vd.; MPI, s. 79 vd.; PIHLAJARINNE / VESALA, s. 226 vd.; VAN GOMPEL, S.J., “The Proposed Publishers’ Right in Press Publications: An Evidential Mistake”, **Better Regulation for Copyright: Academics meet Policy Makers**, Ed. J. REDA, Wed 6 Sept 2017 University of Southampton - (Çevrimiçi) <https://juliareda.eu/events/better-regulation-for-copyright/>, E.T. 27.3.2021, s. 12 vd.; PEUKERT, No. 1 vd.; KARAPAPA, s. 329 vd. SENFTLEBEN VE DİĞERLERİ, s. 538 vd. Bu eleştirilerin değerlendirilmesi ve karşı görüş için bkz. HOPPNER, **CREATE**, s. 14 vd. Bu konuda ayrıca bkz. (Çevrimiçi)

https://www.ivir.nl/publicaties/download/Academics_Against_Press_Publishers_Right.pdf, E.T. 14.4.2021.

¹²⁴ BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 20, JURI için yaptıkları çalışmada basın yayıncılarına tanınacak (bugün tanınmış) yeni hakların şu üç hakla birlikte var olacağını hatırlatıyor: i) Basın içeriğindeki makale, fotoğraf ve resim gibi hususiyet taşıyan unsurlara tanınan *eser* koruması, ii) Gazete ve dergi gibi fikri ürünlerin *işleme eser* niteliğindeki *veri tabanı* olarak korunması, iii) *Sui-generis* veri tabanı koruması. Bunlara ilave olarak yazarlar, AB’de uyumlaştırılmamakla birlikte bazı üye ülkelerde gazetelerin ortak eser koruması ile hususiyet taşımayan fotoğraflara ve yine (Birleşik Krallık’taki) basılan tipografik düzenlemelere tanınan bağlantılı haklara da işaret etmektedir.

- viii) Yeni haklardan sadece büyük yayıncılar faydalanacak, küçük yayıncılar yararlanamayacaktır,
- ix) Öngörülen koruma sistemi, Almanya ve İspanya'dakine benzer şekilde AB düzeyinde de çalışmayacaktır,
- x) Yeni haklar, sahte haberlere ve korsanlığa karşı koruma getirmemektedir,
- xi) Yeni haklar, basın yayıncılarına ekonomik bakımından da çözüm getirmeyecektir,
- xii) Yeni haklar, gazetecilikte yenilikleri engelleyecek ve özellikle de start upların dijital gazeteciliğe girişini engelleyecektir,
- xiii) Yeni haklar, AB'nin bilgiye açık erişim politikasıyla da uyumlu değildir,
- xiv) Basın yayıncıları, yeni iş modeli olarak kendi network ve platformlarını kurmak suretiyle rekabet etmeleri gerekirken, yeni haklar bu iş modellerini engelleyecek, en azından geciktirecektir.

Akademisyenlerin mektupları haricinde, Avrupa Parlamentosundaki Hukuk İşleri Komitesi (JURI) için *Lionel Bently ve diğerleri* tarafından kaleme alınan çalışmada¹²⁵ da yeni haklara karşı çıkmıştır. MPI, CEIPI ve IVIR gibi Avrupa merkezli fikri mülkiyet merkezleri de aynı pozisyonu aldı. Akademik kuruluşlardan başka IGEL, ECS ve EPC gibi sektörel kuruluşlar da aynı cephede yer aldı. Konuya ilişkin hararetli tartışmalardan sonra basın yayıncılarına bağlantılı haklar tanıyan DSM Yönergesi, Parlamento'da 26.3.2019 tarihinde 274 hayıra karşı 348 evet oyuyla kabul edildi¹²⁶. Parlamento sonrası Konsey'de ise 6 ülke metne karşı çıktı¹²⁷.

Tartışmalar hukuk politikası bakımından da dikkat çekicidir. Şöyle ki başta GAFA (Google, Apple, Facebook ve Amazon) olarak bilinen büyük teknoloji şirketleri ABD kökenlidir¹²⁸. Buna karşılık yeni haklardan yararlanacak basın yayıncıları AB'de yerleşik kişilerdir (Yönerge 15/1)¹²⁹. Yönergenin kabul edildiği dönemde

¹²⁵ BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 13 vd.

¹²⁶(Çevrimiçi) <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190321IPR32110/european-parliament-approves-new-copyright-rules-for-the-internet>, E.T. 15.1.2022. İlave edelim ki Yönerge, 5 Temmuz 2018 tarihinde Parlamentoda 278'e karşı 318 oyla reddedilmişti. Bkz. KARAPAPA, s. 318-219; FERRI, Federico, "The Dark Side(s) of the EU Directive on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market", *China-EU Law Journal*, Y.2021, Vol.7, No. 1-4, s. 26. Yapılan revizyon üzerine 12.9.2018 tarihinde yeni metin kabul edildi.

¹²⁷ FERRI, s. 26.

¹²⁸ AB, 2016 yılından itibaren ABD kökenli büyük teknoloji şirketlerini, özellikle GAFA'yı hedef alan başkaca düzenlemeler de yapmıştır. Bu konuda bkz. SPINDLER, s. 1 vd.

¹²⁹ Nitekim Amerikalı bir yazar, DSM Yönergesiyle AB kökenli telif sahiplerinin pozisyonu güçlendirilerek ABD kökenli büyük teknoloji şirketlerinden daha fazla lisans geliri temin etmeye dönük düzenlemelere dikkat çekmektedir. Bu düzenlemeler arasında basın yayıncılarına tanınan *bağlantılı haklar* (m. 15) ve *filtreleme yükümlülüğü* (m. 17) en dikkat çekici hükümlerdir. Bkz. SAMUELSON, Pamela, "Questioning a New Intellectual Property Right for Press Publishers", *Communications of the ACM*, Y. 2019, Vol.62, No.3, s. 23.

(Trump dönemi) gerek bu iki blok¹³⁰ gerekse ABD-Çin arasındaki ticaret savaşları, rekabet ihlali ve benzeri gerekçelerle işletmelere karşılıklı para cezası verilmesi gibi *idari nitelikteki yaptırımlar* burada not edilmelidir. Son yıllarda uluslararası şirketlerin *ülkelere ayar verme* çabaları da hatırdan tutulmalıdır.

AB’de basın yayıncılarına tanınan hakları eleştirenler esasen bu hakların kendisine karşı olmuşlar, fakat buna mâni olamamışlardır. Bununla birlikte eleştiriler üzerine ilk Taslakta önemli değişiklikler yapılmış ve bunlar özellikle istisna şeklinde Yönergenin metninde veya Dibacesinde kendine yer bulmuştur:

	İlk Taslak	Yönerge
1	Bilimsel ve akademik yayınlar istisnası Dibacede vardı (No. 33).	Bu istisna metne dahil edildi (m. 2/4).
2	Blog istisnası yoktu.	İstisnalar arasına alındı (Dibace 56).
3	Olayların (<i>facts</i>) korunmayacağı istisnası yoktu.	İstisnalar arasına alındı (Dibace 57).
4	Basın Yayını tanımında tespit (<i>fixation</i>) ifadesi vardı (m. 2/4).	Bu ifade metinden çıkarıldı.
5	Bireysel kullanıcıların şahsi kullanımları ile bu kişilerin ticari nitelikte olmayan kullanımları istisna kapsamında değildi.	İstisnalar arasına alındı (m. 15/1).
6	Bireysel kelimeler ile çok kısa alıntılar, istisnalar arasında yoktu.	İstisnalar arasına alındı (m. 15/1).
7	Koruma süresi yirmi yıl ve geriye yürür (m. 11/4).	Koruma süresi iki yıl olup geriye yürümez (m. 15/4).
8	Hiperlink verme istisnası Dibacede vardı (No. 33).	Bu istisna metne dahil edildi (m. 15/1).
9	Basın yayıncılarının gelirinden, basın yayınında kullanılan eserlerin sahiplerine uygun bir payın verileceği düzenlenmemiştir.	Bu yönde düzenleme yapıldı (m. 15/5).

¹³⁰ Bir yazar, AB ve ABD arasında siyasi ve ticari savaşın ortasında olduğumuz görüşündedir. Bkz. MAZZIOTTI, Giuseppe, “What is the Future of Creators’ Rights in an Increasingly Platform-Dominated Economy?”, *IIC*, Y.2020, Vol.51, No.9, s. 1030.

3. Avrupa Birliğindeki Dzenlemenin Analizi

DSM Yönergesinde esas olarak 2013 tarihli *Alman stili koruma modeli* benimsenmiştir. Arka planda ise 1961 tarihli Roma Anlaşmasındaki fonogram (ve ayrıca AB'deki film) yapımcılarına tanınan bağlantılı haklar vardır (m. 10 ve 14)¹³¹. *Sui-generis* veri tabanı koruması da burada anılmalıdır. Yeni haklar, eser sahipleri ve icracı sanatçıların haklarından farklı olarak *yatırımı korumaya* matuftur. Başka bir ifadeyle yeni haklar, ticari bir yaklaşımla kaleme alınmış olup fonogram ve film yapımcıları ile radyo-TV kuruluşlarına benzer şekilde habere yatırım yapan *basın yayıncılarının finansal ve organizasyonel yatırımlarını* korumayı amaçlamaktadır.

a) Temel Kavramlar

Yeni haklarla ilgili temel kavramlar şunlardır: *i) Basın Yayımları, ii) Basın Yayıncısı, iii) Bilgi Toplumunu Hizmet Sağlayıcısı.*

i) Basın Yayımları (press publication): İlk Taslakta basın yayını tanımı daha genişti. Gelen eleştiriler üzerine kavram daraltılarak basın yayıncıları için çita yükseltildi¹³². Mer'i tanım şöyledir (m. 2/4): Bir hizmet sağlayıcının inisiyatifi, editöryal sorumluluğu ve kontrolü altında herhangi bir medyada yayımlanması için esas olarak gazeteciliğe özgü edebi çalışmalardan oluşan, ancak diğer çalışmaları da içerebilen unsurların bileşiminden oluşan bir derleme (*collection*) olup; (a) tek bir başlık altında periyodik veya düzenli olarak güncellenen yayınları, örneğin gazete veya genel ya da özel ilgi alanlarıyla ilgili dergileri; (b) öncelikli amaçları toplumun geneline haber üretmek olan ve kamuoyuna haber veya bilgi sağlama amacı güden yayınları ve (c) internet sitelerini kapsar. Ancak bilimsel veya akademik amaçlarla yayımlanan dergiler gibi süreli yayınlar kapsama dahil değildir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere yayımlanan veya internete konulan her içerik basın yayını değildir. Yönergeye göre bir basın yayınından söz edebilmek için aranan unsurlar şunlardır:

İlk olarak, yayın editöryal bir sorumluluk ve kontrol altında bir hizmet sağlayıcı tarafından yapılmalıdır¹³³. Editöryal katkı, içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesine yönelik çalışmaları ifade eder. Basın hukukunda seçim ve düzenlemenin hukuki sorumluluğu ise *editöryal sorumluluk* olarak anılmaktadır. Basın yayıncılarının, basın mevzuatı gereği editöryal sorumlulukları vardır ve haberin gerçekliğinden ve hukuka uygunluğundan sorumludur. Sorumluluğun cezai boyutu da olduğu için basın yayıncıları sorumlu müdür tayin etmekle de yükümlüdür (Basın Kanunu 5).

¹³¹ KRETSCHMER VE DİĞERLERİ, s. 592.

¹³² Bu konuda ayrıca bkz. RICCIO, Giovanni Maria, **Position Paper - Ancillary Copyright and Liability of Intermediaries in the EU Directive Proposal on Copyright**, University of Salerno, Italy, March 2018 – (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3149363, E.T. 31.7.2021, s. 23; HOPNER, CREATE, s. 6.

¹³³ Dikkat edilirse Yönergede, hem hakkın hedefindeki *Google ve Facebook* benzeri kullanıcılar hem de hakkın sahibi basın yayıncıları *hizmet sağlayıcı* olarak nitelenmiştir.

Haber ajansları, günlük gazeteler, haftalık veya aylık dergiler ile editöryal sorumluluğu bulunan haber siteleri kapsama dahildir. Şu kadar ki bir yayıncının kontrolünde editöryal sorumluluk altında gerçekleştirilmeyen blog yayınları gibi internet sitelerine bu haklar tanınmamıştır (Dibace 56). Yine editöryal sorumluluğu bulunmayan sözgelimi bir kamu kurumu, üniversite, spor kulübü ya da hukuk bürosunun yayımladığı haber bülteni ve benzeri yayınlar kapsam dışındadır.

Editöryal sorumluluk basın hukuku çerçevesinde belirlenir. Basın yayıncısı kavramının içeriği de Yönergedeki tanımdan hareketle içtihat hukukuyla doldurulacaktır.¹³⁴ Günümüzdeki yayın çeşitliliğine bakıldığında bu ayrıştırma hiç kolay değildir. Hukukumuzda basın mevzuatı gereği gazete ve dergilerde mevkute beyanname verilmesi gerekmektedir (Basın Kanunu 7). İnternet haberciliğinde böyle bir yükümlülük bulunmuyor. İnternetteki yayınlar ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçları düzenleyen 6551 sayılı Kanunda dolaylı düzenlemeler vardır.¹³⁵

Yapımcılara benzer şekilde basın yayıncısının ticari, organizasyonel ve teknik çalışması koruma altına alınmıştır. Bununla birlikte Yönergede, basın yayınının ekonomik ve teknik yönünden ziyade editöryal sorumluluğu ve kontrolü ön plana çıkarılmıştır¹³⁶.

İkinci olarak, tek bir başlık altında, *gazetecilik niteliği taşıyan ve esas olarak edebi çalışma (textual work) unsurlarını* (haber, röportaj ve köşe yazısı gibi) içermekle birlikte *diğer unsurları* (fotoğraf, karikatür, video ve benzeri) da kapsayan bir *derleme (collection)* olmalıdır. Derlemenin içeriğindeki unsurların telif mevzuatıyla (eser ve bağlantılı haklar) korunup korunmadığı önemsizdir.

Bu kıstas belirsizlikler içermektedir. Gazetecilik niteliği nedir? Tek bir başlık altındaki derlemenin/koleksiyonun büyüklüğü ve gazetecilikle ilgili kısmın oranı ne olmalıdır? Yine bir kişinin oluşturduğu birden çok unsuru içeren bir derleme acaba kapsama dahil midir, yoksa mutlaka birden çok kişinin katkısı mı aranır? Tanımda derlemeden/koleksiyondan söz edildiği için bir basın yayınında en az iki veya daha fazla unsura ihtiyaç vardır. Bu nedenle sözgelimi tek bir haberi içeren bir bülten basın yayını sayılmaz. Kanaatimizce basın yayınları, geleneksel olarak

¹³⁴ CZARNY-DROZDZEJKO, Elzbieta, “The Subject-Matter of Press Publishers’ Related Rights under Directive 2019/790 on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market”, **IIC**, Y.2020, Vol.51, No.5, s. 639.

¹³⁵ Bu boşluğun doldurulması için 12.3.2014 tarih ve 1/893 sayılı Basın Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı yasalaşmamıştır. Tasarı metni için bkz. (Çevrimiçi) <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0893.pdf>, E.T. 22.1.2022.

¹³⁶ Twitter’s Submission on the (German) Draft Bill of 13 October 2020 Implementing the CDSM Directive, p. 2 - (Çevrimiçi) https://www.bmjjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Stellungnahmen/2020/Downloads/110_620_Stellungnahme_twitter_RefE_Urheberrecht-ges.pdf?__blob=publicationFile&v=2, E.T. 23.10.2021.

kolektif çalışmanın ürünü olmakla birlikte katkı verenlerin sayısı önemsizdir¹³⁷. Önemli olan derlemenin/koleksiyonun içeriğidir.

Basın yayınları *baskın karakteri* metin¹³⁸ niteliğindeki *gazetecilikle ilgili içerikten* oluşmakla birlikte çizim, foto ve video (ses ve/veya görüntü) gibi unsurları da içerebilir¹³⁹. Dikkat edilirse hakkın doğumu bakımından eldeki yayının, *baskın karakteri gazetecilikle* ilgili olmalıdır. Fakat yayının diğer unsurları da içermesi onun basın yayını olmasını etkilemez.

Basın yayınları ile işitsel-görsel medyayı birbirinden ayırmak güç olup¹⁴⁰; bunlar bazen iç içe geçebilir. (Yönerge 2/4; Dibace 56). Dolayısıyla yeni haklar, somut olaya bağlı olarak radyo-TV kuruluşlarına tanınan bağlantılı haklarla çakışabilir ve bu iki hak grubu kümülatif olarak korunur. Eğer bir basın yayıncısı, eser veya bağlantılı hakların da sahibiyse bu sefer hem bu haklara hem de yeni tanınan haklara dayanabilecektir¹⁴¹.

Acaba sadece reklam ve duyuru gibi içerikler ile yalnız hikâye tefrikası gibi içerikler basın yayını kabul edilebilir mi? Bu sorunun cevabı olumsuzdur¹⁴². Yine zincir mağazalar tarafından çıkarılan fiyat listeleri, ürün tanıtım katalogları kapsam dışındadır¹⁴³. Bu bağlamda Fransız hukukunda promosyonel veya sınai ya da ticari bir etkinlik için çıkarılan yayınlar kapsam dışında tutulmuştur¹⁴⁴.

Üçüncü olarak, yayın periyodik veya düzenli olarak güncellenmelidir. Dijital çağda özellikle internet gazeteciliğinde periyodikten ziyade düzenli ve sürekli güncelleme yapılmaktadır. Periyodik veya düzenli güncelleme yapılmayan kitap ve tek seferlik çıkarılan yayınlar kapsam dışındadır.

Dördüncü olarak, tanımdaki *herhangi bir medya aracılığıyla* ifadesinden de anlaşılacağı üzere basın yayınının aracı önemsizdir. Yayın gazete, dergi, radyo-TV, internet ve benzeri fiziki ve/veya dijital araçlarla gerçekleştirilebilir. Bu nedenle fiziki nüshalara karşılık gelen dağıtım (*distribution*) şartı yoktur.

Önemle vurgulayalım ki yayının yapıldığı araç önemsiz olmakla birlikte yeni haklar, sadece *çevrimiçi/online (yeniden) kullanımları* hedef almıştır; fiziki kullanımlar kapsam dışındadır.

Alman Telif Kanunundan (§87f-2) mülhem İlk Taslaktaki Komisyonun *fixation*¹⁴⁵ kelime önerisi, Parlamento'da kaldırıldı ve Yönerge bu şekilde yürürlüğe girdi.

¹³⁷ Aksi yönde CZARNY-DROZDZEJKO, s. 627-628.

¹³⁸ Yönergede gazeteciliğin, metin/edebi (*text*) niteliğine vurgu yapılması haklı olarak eleştirilmiştir. Bkz. CZARNY-DROZDZEJKO, s. 628.

¹³⁹ CZARNY-DROZDZEJKO, s. 628.

¹⁴⁰ Aynı yönde DUSOLLIER, s. 1006.

¹⁴¹ Aynı yönde TOPAL, s. 471.

¹⁴² Aynı yönde CZARNY-DROZDZEJKO, s. 637-638.

¹⁴³ KARAPAPA, s. 332.

¹⁴⁴ CZARNY-DROZDZEJKO, s. 625.

¹⁴⁵ Tanımın belirsizliği ve İlk Taslaktaki *fixation* kavramının eleştirisi için bkz. MPI, s. 81; MOSCON, s. 47 vd.

Yapımlar için kullanılan *fixation* kelimesi, yayının daha önce bir yerde tespitine karşılık gelmekte, yani fiziki/maddi bir karakter taşımaktadır. Oysa günümüzde bu tanım amaca uygun değildir¹⁴⁶.

Beşinci olarak, basın ve gazetecilik kavramları *güncel bilgiyi* akla getirir. Yönergeye göre basın yayını, bilgilendirici/informatif bir üründür. Güncel bilginin konusu haber, görüş, eğlence ve/veya bunların karması olabilir. İlk Taslakta bilimsel (*scientific*) ve akademik (*academic*) amaçlı yayınlar da yeni hakların kapsamındaydı. Fakat sonradan bunlar dışarıda tutuldu (Yönerge 2/4; Dibase 56)¹⁴⁷. Bu nedenle ResearchGate, SSRN ve Academia gibi platformlar üzerinden yapılan yayınlar kapsam dışındadır. Çünkü akademik yayınlar genellikle güncel bilgi içermez. Bununla birlikte bazı akademik yayınların gazetecilik niteliği bulunabilir. Bu yönüyle düzenleme eleştiriyeye açıktır¹⁴⁸.

Altıncı olarak basın yayını, haber ve diğer konularda *toplumun geneline bilgi vermedir*. Bununla birlikte bir yayının, özel bir alandaki toplumun geneline bilgi vermesi, onun genel niteliğini etkilemez. Demek ki ilgili kesimin geneline hitap etmek kaydıyla bir yayının genel veya özel bir alanla ilgili olması önemsizdir. Bu çerçevede gazeteler, genel haber dergileri ve belirli bir sektöre (spor, eğlence, moda ve benzeri) hasredilmiş dergiler kapsama dahildir. Sözelimi Hürriyet ve Milliyet gibi geleneksel gazeteler bu gruba girdiği gibi salt ekonomi gazeteciliği yapan Dünya Gazetesi de böyledir. Sadece internetten yayın yapan genel gazete niteliğindeki HaberTürk ile salt yelkencilik haberlerine özgülenmiş bir yayın da kapsama dahildir. Yine akademik yayın haricindeki Capital ve Business News gibi dergilerin yanında magazin dergileri ile okçuluk, yatçılık, güreş ve benzeri spesifik alanlardaki gazete, dergi ve internet siteleri de kapsam içindedir. Yeter ki bunların editöryol kontrolü bulunsun.

Öğretide yeni haklar B2B şeklinde nitelenmiş olup profesyonel olmayan ve bireysel faaliyetler kapsam dışındadır¹⁴⁹. Buna karşılık ABAD'a göre gazetecilik faaliyeti topluma haber, görüş ve fikir vermedir. Bu yapılırken gerek medya aracı gerekse de gazeteciliğin kazanç amacıyla yapılıp yapılmadığı önemsizdir¹⁵⁰.

¹⁴⁶ CZARNY-DROZDZEJKO, s. 627.

¹⁴⁷ Bilimsel ve akademik yayın farkı ve bu düzenlemenin eleştirisi için bkz. CZARNY-DROZDZEJKO, s. 638-639.

¹⁴⁸ Aynı yönde CZARNY-DROZDZEJKO, s. 639. Etki Analizinde (Springer ve Beck gibi) akademik yayınların, lisanslama yapılarak dijitalde kullanıldığına, bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının bu sektörü etkilemediğine dikkat çekilmiştir. Kitap yayıncılarının sorunu, geleneksel olarak aldıkları *levy* bedellerini (*private copying and reprography exceptions*), ABAD'ın *Reprobel Kararıyla* artık alamamaları tehlikesiydi. DSM Yönergesinde bu sorunun çözümü için ayrı bir düzenleme yapıldı (m. 16). Bkz. EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 158. İlave edelim ki bu bağlamda *Google Book* projesi ayrı bir çalışmayı hak etmektedir.

¹⁴⁹ STAMATOUDI/TORREMANS, s. 725.

¹⁵⁰ CJEU, C-73/07, [2008] - Tietosuojavaltuutettu v. Satakunnan Markkinapörssi Oy, Satamedia Oy, (Satamedia), No. 64.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Yönergedeki tanım fevkalade kapsamlı, dağınık ve kompleks olup tereddütlere yol açmaktadır¹⁵¹. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere gelen eleştiriler üzerine İlk Taslakta önemli düzeltmeler yapılmışsa da mer'i metinde hâlâ belirsizlikler vardır. Yönergenin metninde yer alması gereken *blog* ve *olaylar* gibi istisnaların sadece Dibacede yer alması da eleştiriye açıktır.

ii) Basın Yayıncısı (press publisher): Basın yayıncısı, Yönergeye uygun yayın yapan haber yayıncısı ve haber ajansı gibi hizmet sağlayıcılarıdır (Dibace 55). Bunlar kendi inisiyatifleriyle, editöryal sorumluluk ve kontrol altında yayın yaparlar. Arama motoru ve haber toplayıcı gibi siteler basın yayıncısı değildir¹⁵²; bunlar yeni hakların hedefindeki bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarıdır. Yönergede basın yayıncısı da *hizmet sağlayıcı* olarak nitelenmiştir (m. 2/4; Dibace 55). Fakat buradaki hizmet sağlayıcı ile m. 2/5'teki hizmet sağlayıcı farklı anlamlarda kullanılmıştır¹⁵³.

Yeni haklardan AB'de yerleşik veya kayıtlı ofisi, merkezi yönetimi veya işletmesinin ana merkezi bulunan basın yayıncıları yararlanabilir (Dibace 55). Bu niteliği sağlayan gerçek veya tüzel kişi basın yayıncısıdır. AB'den ayrılan Birleşik Krallık veya AB'ye üye olmayan Türkiye'de yerleşik basın yayıncıları, AB'de tanınan yeni haklardan faydalanamaz.

Bu bilgiler ışığında Yönerge anlamında bir basın yayıncısı şu hususların tamamını karşılamalıdır¹⁵⁴: a) AB'de yerleşik olmalı, b) Yönerge anlamında basın yayını yapmalı, c) Kendi inisiyatifi, editöryal sorumluluğu ve kontrolü altında basın yayını yapmalı, d) Ticari/girişimci/profesyonel olarak basın yayını yapmalı.

iii) Bilgi Toplumu Hizmet Sağlayıcısı (information society service provider): DSM Yönergesinde bilgi toplumu hizmet sağlayıcısı kavramı tanımlanmamıştır. Bunun yerine (EU)2015/1535 sayılı Yönergenin 1/1-b hükmündeki *bilgi toplumu hizmeti* tanımına atıf yapılmıştır (DSM Yönergesi 2/5; Dibace 55). Buna göre *normalde bir bedel karşılığında mesafeli, elektronik araçla ve hizmeti alan bireylerin talebi üzerine sunulan her türlü hizmet* kapsama dahildir. Tanımda şu unsurlar birlikte aranır¹⁵⁵: i) Mesafeli, ii) Elektronik araç, iii) Hizmeti alanın talebi, iv) Normalde bir bedel (nihai kullanıcılar veya tüm kullanıcılar tarafından ödeme yapılması gerekmez).

İşte bu hizmetleri sağlayanlar bilgi toplumu hizmet sağlayıcısıdır. Anılan Yönergenin eklerinde bazı hizmetler kapsam dışında tutulmuştur.

¹⁵¹ Eleştiriler için bkz. VAN EECHOUD, s. 33 vd.; SPINDLER, s. 6.

¹⁵² Aynı yönde PEUKERT, No. 178 ve dpn. 411'de anılan kararlar.

¹⁵³ ROSATI, *Commentary*, s. 258-259.

¹⁵⁴ ROSATI, *Commentary*, s. 259.

¹⁵⁵ Ayrıca bkz. ROSATI, *Commentary*, s. 262; LAZAROVA, Ana, "Re-Use The News: Between The EU Press Publishers' Right's Addressees And The Informatory Exceptions' Beneficiaries", *JILP*, Y.2021, Vol.16, No.3, s. 240.

Bu tanım ışığında yeni haklardan *arama motorları, haber toplayıcılar, medya takip ajansları* ile *sosyal medya* etkilenmiştir¹⁵⁶.

Önemle belirtelim ki başkasına ait bir basın yayını, çevrimiçi olarak kullanan diğer bir basın yayıncısı da yeni hakların hedefindedir¹⁵⁷.

b) Tanınan Yeni Haklar ve Kapsamı

i) Haklar ve Konusu: Basın yayıncılarına, yayınları üzerinde *çoğaltma ve umuma erişimi sağlama hakları* tanındı¹⁵⁸. Basın yayıncıları, yayın içindeki diğer telif sahipleriyle arasındaki hukuki ilişkiden bağımsız olarak yeni haklarını ileri sürebilir. Başka bir ifadeyle *yayın faaliyetiyle* birlikte hak yasa gereği kendiliğinden doğar (yasal iktisap)¹⁵⁹.

Basın yayıncılarına tanınan yeni haklar, 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesinde (m. 2; 3/2) eser ve bağlantılı hak sahiplerine bahsedilen çoğaltma ve umuma erişimi sağlama haklarıyla eş düzeyde olup basın içeriklerinin bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları tarafından çevrimiçi kullanımlarına karşı münhasır niteliktedir (Yönerge 15/1; Dibace 57)¹⁶⁰. Başka bir ifadeyle Bilgi Toplumu Yönergesindeki çoğaltma ve umuma erişimi sağlama hakları, basın yayıncılarına da teşmil edildi. Yeni haklar, anılan Yönergenin 5-8. maddesindeki istisnalara da tabidir (Yönerge 15/3).

Hakların konusu belirlenirken kullanımın biçimi bakımından bir ayırımı gidilmelidir: Anılan hakların konusu, kâğıtta basılı olanlar da dahil olmak üzere basın yayınlarıdır. Elbette fiziki baskısı olmayan, sadece dijitalden yapılan yayınlar da kapsama dahildir. Buna karşılık bu haklar, bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları tarafından basın içeriklerinin izinsiz şekilde *çevrimiçi olarak yeniden kullanımını* yasaklamaktadır (m. 15/1). Yani fiziki kullanımlar hakkın konusunu oluşturmaz.

ii) Bağlantılı Hak Niteliği: DSM Yönergesiyle basın yayıncılarına bağlantılı hak statüsü tanındı (Yönerge 15; İlk Taslak 11). DSM Yönergesine göre üye ülkeler, 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi 2 ve 3/2'deki *çoğaltma ve umuma erişimi sağlama haklarını* basın yayıncılarına da tanıyacaklardır (Yönerge 15/1; Dibace 57)¹⁶¹.

¹⁵⁶ FURGAL, *Ancillary Right*, s. 702.

¹⁵⁷ Aynı yönde LAZAROVA, s. 240.

¹⁵⁸ Hazırlık sürecinde CULT ve ITRE'nin yanında JURI, fiziki kullanımlara karşı da koruma önermiştir. Yine bu öneride yama, kiralama ve kamuya ödünç verme haklarının tanınması ve bu hakların vazgeçilemez nitelikte olması üzerinde durulmuştur. Bilgi için bkz. BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 25, 28-29. Alman (2013) ve (İspanyol (2014) düzenlemelerinde sadece *umuma erişimi sağlama hakkı* tanınmıştır.

¹⁵⁹ STAMATOUDI/TORREMAN, s. 723.

¹⁶⁰ Ayrıca bkz. BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 17; EPC, s.12.

¹⁶¹ Basın yayıncılarına tanınan bu hakların bir benzeri Taslak metne 12 Eylül 2018'de ilave edilen bir hükümlerle (m. 12a) *spor müsabakası organizatörlerine* de tanınmak istenmiş, fakat bu hüküm yürürlüğe giren metinde kendine yer bulamamıştır. Bu konuda Fransız ve İtalyan hukuklarında

iii) Ülkesellik/Mülkîlik: AB telif hukukunda ülkesellik ilkesi geçerli olduğu için Yönergede öngörülen bağlantılı haklar, 27 AB ülkesinde ayrı ayrı ulusal yasalarla tanınacak ve uygulanacaktır¹⁶². Elbette bu yapılırken Yönergede öngörülen ilkeler esas alınacaktır. Üye ülkeler bakımından yeni hakların tanınması seçimlik değil, bir yükümlülüktür. Bununla birlikte üye ülkelerin bazı konularda esnekliği bulunduğu için haklar uygulanırken ülkeden ülkeye farklılık gösterebilecektir.

iv) Münhasır Nitelik: Eser sahiplerinin haklarına benzer şekilde basın yayıncılarının hakları *münhasır* niteliktedir¹⁶³. Yeni haklar gereği basın yayınlarını yeniden kullanan arama motorları, haber toplayıcılar, medya takip ajansları ile sosyal medya gibi *bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları*, basın yayınlarını çevrimiçi olarak kullanabilmek için basın yayıncılarından izin almalıdır.

Daha önce Alman hukukunda da *münhasır nitelikte* düzenlenen basın yayıncılarının hakları İspanya'da *uygun bedel* şeklinde kaleme alınmıştı. Yönergeyle *Almanya stili* bir koruma getirilmiştir.

v) Koruma Çıtası: Yeni haklar bakımından *hususiyet, orijinallik veya özgünlük* gibi bir koruma kriteri getirilmemiştir (Yönerge 2/4; 15). B yönüyle eser korumasından farklılık gösteren yeni haklar esasen (kamu ve özel sektör ayrımı olmaksızın) basın yayıncılarının finansal ve organizasyonel yatırımlarını korumayı amaçlamaktadır (Dibace 55). Bu özellikleriyle de aynı amaca hizmet eden bağlantılı haklar arasında düzenlenmiştir.

İcracı sanatçılara tanınan haklar bir tarafa bırakılırsa diğer bağlantılı haklar için de bir koruma çıtası öngörülmemiştir. Sözgelimi eline cep telefonunu alan kişinin, gittiği ormandaki bir kuş veya şelale sesini ya da şehirdeki bir caddenin gürültüsünü kaydetmesi durumunda sesi ilk tespit eden sıfatıyla *bağlantılı hakkı* doğar. İşte yapımcı ve yayıncılara tanınan bağlantılı haklara benzer şekilde basın yayıncılarına tanınan yeni haklar için de bir koruma çıtası getirilmemiştir.

Basın yayıncılarına tanınan haklar, esasen *sui-generis* veri tabanı hakkına benzerlik göstermektedir. Ne var ki veri tabanlarındaki *esashi yatırımdan* farklı

düzenlemeler vardır. Bkz. MOSCON, s. 46-47; MARGONI, Thomas, “The Protection of Sports Events in the EU: Property, Intellectual Property, Unfair Competition and Special Forms of Protection”, **II**C, Y.2016, Vol.47, s. 412 vd. AB’de spor müsabakalarının hukuken korunmasına ilişkin bilgi için bkz. MARGONI, s. 386 vd. Alman ve Türk hukukunda (FSEK 80) *icrayı organize eden müteşebbislere* bağlantılı hak statüsü tanınmıştır. Bkz. SULUK, Cahit/NAL, Temel (KARASU, Rauf), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 125. Spor müsabakalarının bizatihi kendisinin eser korumasından faydalanmadığı burada not edilmelidir; bunlar TV yayını olduğu için yayın kuruluşunun bağlantılı hakkına konu olabilir.

¹⁶² EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 7. Bu durumun eleştirisi ve AB’de telif haklarının yönerge yerine Tüzükle düzenlenmesi yönündeki öneri için bkz. MPI, s. 14 vd., özellikle 16 ve 21 vd.

¹⁶³ Aynı yönde BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 16. Öğretide bir görüşe göre bu hak, *de lege ferenda* telif hukukundaki istisna ve sınırlamalar gözetilerek FRAND ilkeleri çerçevesinde (İspanya stili) *adil bedel (fair compensation) talep hakkı* şeklinde düzenlenmeliydi. Bkz. GHIDINI/BANTERLE, s. 9-11.

olarak DSM Yönergesinde her bir basın yayınının *ipso facto* yeterli bir ekonomik yatırımı gerektirdiği ön kabulünden hareket edilmiştir¹⁶⁴.

Öğretide yeni haklar için koruma çitasına ihtiyaç olduğuna işaret edilmektedir¹⁶⁵. Bu görüşe göre koruma çitasına yer verilmemesi korumanın kapsamını belirsizleştirmekte ve tecavüz analizini zorlaştırmaktadır. Bu görüşe göre Yönergede istisnalar arasında yer alan *bireysel kelimeler ve çok kısa alıntılar* hükmü de bu belirsizliği gidermemiştir.

vi) Parça Koruması: Eserin tamamının yanında hususiyet taşıyan eser parçaları da koruma altındadır (FSEK 13). Bununla birlikte hem Kıta Avrupası hem de Anglo-Sakson sisteminde *de minimis*¹⁶⁶ eşiğini aşmayan çok kısa parçalar *hususiyet taşımayacağı* için koruma görmez. Bu nedenle hususiyet taşımayan bu parçaların alıntılanması da ihlal teşkil etmez^{167,168}. Eserlerde parça korumasına ilişkin ABAD, *Infopaq Kararında* bazı kurallar benimsemiştir¹⁶⁹. Birleşik Krallık Temyiz Mahkemesinin *Meltwater Kararında* da gazete başlıklarının kullanımı için izne ihtiyaç olduğu kabul edilmiştir¹⁷⁰.

Parça koruması bakımından bağlantılı hakların koruma kapsamını belirlemek uygulamada bir sorundur. Sözelimi tespit edilen şelale sesinin en ufak parçaları da korumayı hak ediyor mu? Yani finansal ve organizasyonel yatırım acaba parça korumasını kapsar mı? Bu sorunun cevabı kural olarak “evet”tir. Bununla birlikte eğer ilgili parça, sonraki çalışmada fark edilemiyorsa ihlal yoktur¹⁷¹.

Önemle belirtelim ki dijital çağda parça korumasına getirilen istisna hükmüne dayanılarak yasal düzenlemeler dolanılabılır. Çünkü dijital teknolojiyle parça kullanımının ekonomik karşılığı, dijital çağ öncesindeki düşünce kalıplarıyla

¹⁶⁴ HUGENHOLTZ, s. 1006; SCALZINI, **Press Publishers**, s. 108.

¹⁶⁵ VAN EECHOU, s. 49 vd.; HUGENHOLTZ, s. 1011; SCALZINI, **Press Publishers**, s. 108-109.

¹⁶⁶ Roma hukukuna dayanan ve “*hakim önemsiz konularla ilgilenmez*” (*de minimis non curat praetor*) anlamına gelen *de minimis* kuralı hakkında bilgi için bkz. ÖZDEN MERHACI, Selin/ERKAN, Vehbi Umut, “Anglo-Amerikan Hukukundan Kıta Avrupası Hukukuna- Özel Hukukta De Minimis Kuralı”, **İNÜHFD**, Y.2018, C. 9, S. 2, s.49 vd.; KIANZAD, Behrang, “De Minimis Exception When Using Applied Art in Marketing Materials”, **GRUR International**, Y. 2020, Vol.69, No.1, s. 101 vd.; JUTTE, Bernd Justin, “CJEU Permits Sampling of Phonograms under A De Minimis Rule and the Quotation Exception”, **JIPLP**, Y. 2019, Vol.14, No.11, s. 827 vd. ¹⁶⁷ GHIDINI/BANTERLE, s. 4-5; NAL/SULUK (KARASU), s. 50.

¹⁶⁸ Diğer yandan hukukumuzda FSEK’te gerek eserlerden (m. 35) gerek gazete içeriklerinden (m. 36) gerekse de gazete içeriğinde kullanılan eserlerden (m. 37) hangi şartlarda alıntı yapılabileceği düzenlemiştir. FSEK 36’daki düzenlemeyle kıyaslandığında 5187 sayılı Basın Kanununda yapılan değişikliklerle alıntının sınırı daraltılmıştır (m. 24). Yine de anılan düzenlemeler gereği üçüncü kişilerin geniş bir manevra alanı vardır. Yeni hukuki rejim için bkz. NAL/SULUK (KARASU), s. 103-104.

¹⁶⁹ CJEU, C-5/08 - Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening [2009] (Infopaq), Par. 44 vd.

¹⁷⁰ Newspapers Licensing Agency v. Meltwater (2010).

¹⁷¹ CJEU, C-476/17 - Pelham and Others v Hu’tter and Others; HUGENHOLTZ, s. 1009-1010; ROSATI, **Commentary**, s. 265-266. Ayrıca bkz. PEUKERT, No. 134.

değerlendirilemez. Bu tespitimiz yeni hakların konusunu teşkil eden basın yayınları için özellikle geçerlidir¹⁷².

DSM Yönergesi bu konuda şöyle bir sistem öngörmüştür (m. 15/1): Yeni haklar, basın yayınının tamamına ve parçalarına şamildir. Velev ki alıntılanan parça önemsiz miktarda olsun. Şu kadar ki *bireysel kelimeler ile çok kısa alıntılar* bunun istisnasını oluşturur. Yani minimum kullanımlar hakkın istisnasını teşkil eder. Dibaceye (No. 58) göre bu tür kullanımlar, basın yayıncısının yatırımına zarar vermez. Fakat *bireysel kelimeler ile çok kısa alıntılar* ifadesi belirsiz olduğu için korumanın kapsamını belirlemek kolay değildir.

vii) Diğer Telif Haklarıyla İlişkisi: Yukarıda *Koruma Çıtası* anlatılırken vurgulandığı üzere, basın yayıncılarına tanınan bağlantılı hakların doğumu için yayın konusunun eser veya bağlantılı hak niteliğindeki fikri ürünlerden olması gerekmez. Başka bir ifadeyle telifli içeriklerin yanında telifle korunmayan içerikler de yeni hakların konusunu oluşturabilir¹⁷³. Sözelimi eser niteliğindeki köşe yazısı veya karikatürün yanında eser sayılmayan hava durumu ya da maç sonuçlarına ilişkin haberler kapsama dahildir. Esasen aynı kural, diğer bağlantılı haklar için de geçerlidir. Sözelimi bir futbol müsabakası, eser olmamakla birlikte yayıncılar (*broadcasters*) için bağlantılı hakkın konusunu oluşturur. Demek ki olayların (*mere facts*) bizatihi kendisi bir tarafa bırakılırsa, Bern Anlaşması 2/8’de istisna tutulan unsurlar da yeni hakların konusu olabilir. Bu bağlamda aşağıda açıklanacak *istisnalar* hariç olmak üzere yayının tüm içeriği koruma altındadır¹⁷⁴.

Basın yayıncılarına tanınan haklar, basın yayınının içinde kullanılan eserlerden ve diğer telifle konu unsurlardan doğan haklarla birlikte var olacaktır (*co-exist*)¹⁷⁵. Bununla birlikte basın yayıncısına tanınan bağlantılı haklar, basın yayınında kullanılan eserlerden doğan haklara, bağlantılı haklara veya veri tabanı gibi sair haklara zarar vermez (Yönerge 15/2). FSEK 80/1’de de yerini bulan bu kuralın mehazı Roma Anlaşmasının 1. maddesidir. Buna göre diğer telif hakları (eser ve diğer koruma konuları), basın yayıncısına tanınan bağlantılı haklardan etkilenmez. Bu nedenle basın yayınına konu eser ve diğer hakların sahibi, basın yayıncısına tanınan bağlantılı haklardan *bağımsız bir şekilde* haklarını kullanmaya yetkilidir. Hak sahibi, hakkını kendisi kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de kullanabilir. Yeter ki basın yayıncısıyla aralarındaki ilişki buna imkân tanısin ve kullanımda başka bir kaynak kullanılsın. Sözelimi bir gazetede kullanılan karikatürün veya eser niteliğindeki bir fotoğrafın sahibi, bu karikatürü ya da fotoğrafı bir bilgi toplumu hizmet sağlayıcısına da kullanabilir; basın yayıncısı, yeni haklara dayanarak böyle bir kullanıma engel olamaz. Eğer bu kullanım devir veya münhasır lisans ilişkisinden kaynaklanıyorsa artık hak sahibinin böyle bir

¹⁷² Nitekim *Google*, Yönergenin uyumlaştırıldığı Fransa’da telif bedeli ödememek için kısa alıntı yapmaksızın basın içeriklerini kullanmaya başlamıştır. Bkz. GHIDINI/BANTERLE, s. 4. Fakat daha sonra Fransız Rekabet Otoritesinin kararı üzerine *Google* masaya oturmak zorunda kalmıştır.

¹⁷³ Aynı yönde FURGAL, *Ancillary Right*, s. 705.

¹⁷⁴ FURGAL, *Ancillary Right*, s. 706.

¹⁷⁵ FERRI, s. 31.

yetkisinin olmadığı pek tabiidir¹⁷⁶. Telif konu bir unsur, adi lisansla basın yayınının içinde kullanılmışsa basın yayıncısı, kendisine tanınan bağlantılı haklara dayanarak gerek telif hakkı sahiplerinin gerekse bunların yetkilendirdiği kişilerin *başka bir kaynaktan temin etmek suretiyle* kullanımlarını engelleyemez (Yönerge 15/2; Dibace 59). Lisansın, bedelli veya *creative commons* lisansı gibi bedelsiz olması da önemsizdir.

Yeni hakların doğumu bakımından basın yayıncısı ile yayına katkı veren kişiler arasındaki ilişki önemsizdir. Bu kişiler basın yayıncısının çalışanı olabileceği gibi *freelance* de olabilir. Çalışan-işveren ilişkisinde hakların işverene geçişinde yasal bir zemin vardır (FSEK 18/2). Buna karşılık *freelance* çalışanların haklarının basın yayıncısına geçişi sözleşmelerle sağlanmaktadır. Böyle bir sözleşme olmaması ya da hukuki ilişkide bir sakatlığın bulunması basın yayıncısına tanınan hakların bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarına karşı ileri sürülmesine engel değildir¹⁷⁷. Özetle, *iç ilişkideki* (basın içeriğini üreten kişi ile basın yayıncısı arasındaki ilişkideki) bir sakatlık, *dış ilişkiyi* (basın yayıncısı ile basın yayıncılarını kullanan bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları arasındaki ilişkiyi) etkilemez¹⁷⁸.

Basın yayıncılarını çevrimiçi olarak yeniden kullanacak bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, basın yayıncılarından izin almalıdır. Uygulamada bu izin genellikle bir bedel karşılığında verilecektir. İşte basın yayıncılarına ödenecek bu bedelden, basın yayınına konu eser sahiplerine *uygun bir pay* (*appropriate share*) verilecektir (Yönerge 15/5; Alman Telif Kanunu §87h)¹⁷⁹. Uygun pay, sadece eser sahiplerine tanınmış olup, bağlantılı hak sahibi gibi diğer telif sahipleri bu haktan yararlanamaz¹⁸⁰. Burada iki ihtimalle karşılaşılar: *a)* Basın yayıncısının çalışanı tarafından içerik oluşturulmuştur. Bu durumda çalışan-işveren ilişkisi vardır ve basın yayıncısının çalışanına uygun bir bedel ödenecektir. *b)* Basın yayıncısı, içerikte başkasına ait eserleri bir sözleşme çerçevesinde kullanmıştır. Bu durumda da üçüncü kişi durumundaki eser sahibine uygun pay ödenecektir. Uygun payı, basın yayıncısı ödeyecektir (Yönerge 15/5)¹⁸¹.

Metne sonradan ilave edilen bu düzenlemeyle basın yayıncısının elde edeceği gelire “ortakçı” çıkmıştır. Bedelin belirlenmesi ve sürecin organizasyonu

¹⁷⁶ Buna karşılık bağımlı münhasır lisans halinde hak sahibi, haklarını kendisi kullanabilir, ancak üçüncü kişilere kullandıramaz. Bkz. SULUK (KARASU/NAL), s. 116 ve 370.

¹⁷⁷ EUROPEAN COMMISSION, *Impact Assessment*, s. 162.

¹⁷⁸ NAL/SULUK (KARASU), s. 71, 126.

¹⁷⁹ DSM Yönergesinde eser sahibinin bir yayıncıya (*publisher*) mali hakkı devretmesi veya lisans vermesi durumunda, istisnalar kapsamında eser sahibiyle birlikte ilgili yayıncı da uygun bedelden pay alacaktır (m. 16). Hükümdeki *yayıncı* kavramına, tüm yayıncılar (*publishers*) dahil olup yayınevleri ve müzik yayıncılarından başka basın yayıncıları da girmektedir. Bkz. Dibace 60. Ayrıca bkz. QUINTAIS, s. 37.

¹⁸⁰ Aynı yönde STAMATOUDI/TORREMANS, s. 729.

¹⁸¹ Aynı yönde STAMATOUDI/TORREMANS, s. 729. Alman düzenlemesinde bu payı kimin ödeyeceği belirsizdir. Bkz. VUCKOVIC, s. 1063.

belirsizlikler ve güçlükler içermektedir¹⁸². Bu belirsizlikler AB üyesi ülkelerin iç hukuklarında yapılacak düzenlemelerle giderilecektir. Sözgelimi, Yönergeye uyum sağlayan Almanya’da bu pay, meslek birlikleri eliyle ve zorunlu lisanslamaya tabidir ve eser sahiplerine en az üçte bir pay verilir (Alman Telif Kanunu §87k).

Değinilmesi gereken diğer bir husus da şudur: Öyle durumlar olabilir ki basın yayıncılarına tanınan bağlantılı hakların istisnasını teşkil eden bir kullanım konusu, eser korumasından faydalanabilir. Çünkü *bireysel kelimeler ve çok kısa alıntılar*, yeni hakların istisnasını oluşturmaktadır (Yönerge 15/1). Oysa bazı durumlarda eser adları ve slogan gibi bazı fikri ürünler nadiren de olsa eser kabul edilebilir. Diğer yandan ABAD’ın *Infopaq Kararında* da vurgulandığı üzere, bir eserin içinde hususiyet taşımayan parçalar, üçüncü kişiler tarafından izin alınmaksızın kullanılabilir; oysa bireysel kelimeler ve çok kısa alıntılar bir tarafa bırakılırsa basın içeriklerinin alıntılanması izne tabidir. Özetle, yeni bağlantılı haklar ile eser konuları her zaman örtüşmeyebilir; yeni haklar, bazen eser korumasını aşarken, bazen de eser koruması, yeni hakların istisnasını oluşturabilir.

viii) Devredilebilirlik ve Vazgeçilebilirlik: 2013 yılında Almanya’da tanınan hak, münhasır olmakla birlikte devredilebilir ve vazgeçilebilir nitelikteydi. 2014 yılında İspanya’da tanınan hak ise vazgeçilemez ve devredilemez nitelikte uygun bedel talep hakkıydı.

DSM Yönergesinde devri yasaklayan bir düzenleme yoktur. Dolayısıyla üye ülkeler, bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak *anılan hakların devredilebilir ve/veya vazgeçilebilir olduğunu kabul edebilir*¹⁸³. Bazı ülkeler ise aksi yönde düzenleme yapabilir. Devre imkân tanıyacak üye bir ülkede hak sahibi, *creative commons* lisansına benzer şekilde bedelsiz olarak da haklarını kullanabilir (Dibace 82)¹⁸⁴.

ix) Hakların Takibi: Yönergeyle AB düzeyinde toplu hak takibi gibi zorunlu bir sistem öngörülmediği gibi üye ülkeleri toplu hak takibine zorlayan bir düzenlemeye de gidilmemiştir. Üye ülkeler, iç hukuklarında böyle bir zorunluluk getirebilecekleri gibi basın yayıncılarını serbest de bırakarak bireysel takibe

¹⁸² Aynı yönde DUSOLLIER, s. 1008. Öğretide bedelin belirlenmesinde 2014/26 EU sayılı Meslek Birlikleri Yönergesinin 16/1 hükmünden yararlanılabileceği üzerinde durulmuştur. Bkz. STAMATOUDI/TORREMANS, s. 729.

¹⁸³ Aynı yönde ROSATI, *Commentary*, s. 287; PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 117; SOYSAL, *Basılı Yayınlar*, s. 287. Fakat 28.3.2018 tarihli Taslak metinde basın yayıncıları ile haber ajanslarına tanınan hakların vazgeçilemez olduğu kabul edilmiş, ancak bu hüküm sonradan çıkarılmıştır. Bkz. PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 117, dpn. 98.

¹⁸⁴ Aynı yönde (Çevrimiçi) <https://www.notion.so/Article-15-Protection-of-press-publications-concerning-online-uses-b52804451f3e4f56b8aa66013b28aa95>, E.T. 21.3.2021.

imkân tanyabilir¹⁸⁵. Eser sahiplerine ödenecek *uygun pay* bakımından da üye ülkelerin aynı esnekliği bulunuyor¹⁸⁶.

x) Koruma Süresi ve Geriye Yürümezlik: Anılan haklar 2 yıl süreyle korunacaktır (Yönerge 15/4). Bu hükme göre süre, yayının gerçekleştirildiği yıldan sonraki 1 Ocak'tan itibaren hesaplanır. Buna göre 6.6.2019 sonrası ilk kez yayımlanan basın yayınları için hak devreye girmiştir. Belirtilen tarihten önceki yayınlar ise yeni hakların konusunu oluşturmaz.

Eser koruması, eser sahibinin yaşamı boyu + 70 yıldır. Revizyona uğramış 2006/116/EC sayılı Süre Yönergesine göre bağlantılı haklarda ise 50 ve 70 yıllık süreler vardır¹⁸⁷. Buna karşılık basın yayıncılarına tanınan bağlantılı hakların süresi sadece 2 yıldır. İlk Taslakta 20 yıl olarak öngörülen sürenin bu kadar kısa tutulmasının nedeni yeni bağlantılı haklara konu basın içeriklerinin güncelliğini çabuk yitirmesi, gereksiz şekilde toplumun bilgiye erişimine engel olmama düşüncesidir¹⁸⁸.

c) Yeni Haklara Getirilen İstisnalar¹⁸⁹

Basın yayıncılarına, yayınları üzerinde münhasır nitelikte çoğaltma ve umuma erişimi sağlama hakları tanınmıştır. Aşağıdaki kullanımlar, bu hakların istisnalarını oluşturmaktadır (Yönerge 15).

i) Telif Korumasına Getirilen İstisnaların Basın Yayınlarına da Uygulanabilirliği: Basın yayıncılarına tanınan bağlantılı haklar, 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesi m. 5-8'deki eser ve bağlantılı haklara getirilen istisnalara tabidir. Yine 2012/28/EU sayılı Sahipsiz Eserler Yönergesi ile 2017/1564 sayılı Görme Engelliler Yönergesindeki istisnalar da yeni haklara uygulanır (DSM Yönergesi 15/3). Bu bağlamda kaynak gösterme, parodi, eğitim ve öğretim amaçlı kullanım gibi istisnalar yeni haklar için de geçerlidir.

Mülkîlik ilkesinin geçerli olduğu AB telif hukukunda pek çok konuda henüz uyumlaştırma sağlanamamıştır. Bu nedenle anılan Yönergelerdeki istisnaların bazıları seçimlik olup iç hukuka aktarımda üye ülkeden ülkeye farklılık olabilir.

¹⁸⁵ HOPNER(KRETSCHMER/XALABARDER), *EIPR*, s. 610; VUCKOVIĆ, s. 1061 vd. İspanya'da hakların meslek birlikleri eliyle toplu takibi zorunluydu.

¹⁸⁶ Bu konuda bilgi için bkz. STAMATOUDI/TORREMANS, s. 729-730.

¹⁸⁷ OJ, 11.10.2011, L 265/1.

¹⁸⁸ Etki Analizinde 50, 10, 5 ve 1 yıllık süreler üzerinde durulmuştur. Bkz. EUROPEAN COMMISSION, *Impact Assessment*, s. 162, 167. Öğretimde ise hazırlık sürecinde 30, 20, 15, 8, 5, 3 ve 1 yıllık koruma süreleri üzerinde durulduğu belirtilmektedir. AB tescilsiz tasarım korumandaki 3 yıllık süreyle de kıyas yapılması düşünülmüştür. Bkz. KARAPAPA, s. 331; PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 117; BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 27. Haberin günlük tüketildiği dikkate alınarak öğretimde bu sürenin 1 ila 3 ay olması gerektiği ileri sürülmüştür. Bkz. GHIDINI/BANTERLE, s. 10, dpn. 38. Yönerge öncesinde Alman hukukunda bu süre 1 yıl idi (Alman Telif Yasası §87/g-2).

¹⁸⁹ Bu çalışmada *istisnalar* kavramı, telif hukukundaki *istisnalar ve sınırlamaları (exceptions and limitations)* kapsayacak şekilde kullanılmıştır.

Şu kadar ki bir üye ülke, telif haklarına uyguladığı istisnaları, yeni haklara da uygulamakla yükümlüdür (Yönerge 15/3; Dibace 57).

ii) Bireysel Kullanıcıların Şahsi Kullanımları ile Bu Kişilerin Ticari Nitelikte Olmayan Kullanımları: Yeni hakların hedefi bireysel kullanıcılar olmayıp, bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarıdır. Hazırlık sürecinde çok tartışılan¹⁹⁰ bu düzenlemeye göre, bireysel kullanıcının şahsi kullanımı ve bu kişilerin *ticari nitelikte olmayan* kullanımları hakka istisna teşkil eder (Yönerge 15/1; Dibace 55). Demek ki bireysel kullanıcıların, *ticari nitelikteki* kullanımları istisnadan yararlanamaz.

Bu istisnanın kapsamı açık değildir. Paylaşımlar ne zaman ticari nitelik taşır? Sözelimi bireysel kullanıcı, bir haberi sosyal medyadan yüzbinlerce bağlantısıyla paylaşırsa ihlal gerçekleşir mi? Ticari faaliyetlerin her geçen gün dijitale kaydığı, *Influencer* ve *Youtuber* gibi kavramlarla yüzleştiğimiz düşünülürse bu sorunun cevabı olumsuzdur. Kaldı ki bu kişiler, esnaf faaliyetini aşacak gelire ulaşmışsa ve devamlılığı da sağlamışsa tacir sayılır.

Öğretide bireysel kullanıcı ile gerçek kişinin aynı anlama gelmediği, tüzel kişilerin de somut olay özelinde bireysel kullanıcı olabileceği üzerinde durulmuştur¹⁹¹.

Dikkat edilirse (Alman ve İspanya versiyonlarının aksine) Yönergedeki istisnanın kapsamı daha dardır. Anılan ülkelerde hakkın konusu ticari kullanımlarla sınırlanmış olup, bunun dışındaki kullanımlar serbestti. Oysa Yönergede ticari olmayan bazı kullanımlar da kapsama dahildir. Sözelimi dernek ve vakıf gibi kâr amacı gütmeyenler hakkın kapsamındadır. Bu bağlamda bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının ticari olmayan kullanımları ihlal teşkil edeceği¹⁹² gibi sözelimi bir üniversite, araştırma kurumu, vakıf ve dernek gibi yapıların paylaşımları da ihlaldir, meğer ki bunlar bireysel kullanıcı sayılmasın. Özetle, bireysel olmayan diğer aktörlerin ticari nitelikte olmayan kullanımları izne tabidir¹⁹³.

Değinilmesi gereken diğer bir husus da şudur: Yönergede basın yayıncılarına tanınan çoğaltma ve umuma erişimi sağlama hakları, diğer telif sahiplerine tanınan aynı haklara kıyasla daha dardır. Çünkü bireysel kullanıcılar basın yayınının tamamını veya yapacağı kırpıntıları *ticari nitelikte olmamak* kaydıyla gerek *Facebook*, *Instagram* ve *LinkedIn* gibi sosyal medyadan gerekse *WhatsApp* ve *Viber* gibi anlık mesajlaşma uygulamalarından paylaşması serbesttir¹⁹⁴. Oysa bu tür paylaşımlar telif ihlali teşkil edebilir. Bu özel durum haricinde istisnanın kapsamı, diğer telif hakları gibidir (Dibace 57).

¹⁹⁰ Bkz. SAMUELSON, s. 22.

¹⁹¹ ROSATI, *Commentary*, s. 273.

¹⁹² Aynı yönde TALKE, s. 4. Krş. STAMATOUDI/TORREMANNS, s. 725.

¹⁹³ DUSOLLIER, s. 1007; TALKE, s. 4; COLANGELO/TORTI, s. 89.

¹⁹⁴ Aynı yönde VUCKOVIC, s. 1053.

iii) Hiperlink Vermek: Basın yayıncılarına, basın içeriklerinin kullanımına, özellikle de link vermeye karşı yeni haklar tanınmıştır. Ancak internetteki iletişimin zarar görmemesi için salt link vermek (*hiperlink*) istisna kapsamına alınmıştır. Velew ki link vermeyi, bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları gerçekleştirsin.

Surface link, framing ve embedding gibi link verme çeşitleri vardır¹⁹⁵. Çalışmamızda bunların tamamına link verme diyeceğiz¹⁹⁶. AB telif hukukunda düzenlenmediği için link vermenin kapsamı belirsizdir. Yeni haklar bakımından da bu belirsizlik sorun teşkil edebilir. DSM Yönergesinin bu sorunu çözmesi beklenirdi¹⁹⁷, fakat sorunun çözümü içtihadı bırakılmıştır¹⁹⁸. Bu çerçevede link vermeye ilişkin önceki hukuki durum bugün de geçerlidir.

Soruna ilişkin ABAD bir dizi karar vermiştir. Bu kararlar kronolojik olarak şöyle özetlenebilir¹⁹⁹: a) *Svensson ve Meltwater Kararlarına* göre internetteki bir içeriğe hiperlink vermek umuma iletim değildir. Çünkü sınırlama yapılmaksızın internete bir defa konulan içerik umuma iletilmiştir ve bu içeriğe link vermede “yeni umum” a hitap edilmediği için telif hukuku anlamında *umuma iletim* gerçekleşmez. Basın yayınları bakımından bu karar, *Google* gibi bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının elini güçlendirmiştir. b) *GS Media Kararına* göre eğer link verilen içerik, hak sahibinin izni dışında internete konulmuşsa ve link veren kâr amaçlı hareket ediyorsa link verenin durumu bildiği faraziyesinden hareketle ihlal gerçekleşir. Bununla birlikte eğer içeriğin izinsiz konulduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen bir kişinin, kâr amacıyla dahi link vermesi ihlal değildir. c) *GS Media Kararına* gönderme yapılan *Filmspeler Kararına* göre içeriği önceden yüklenmiş bir multimedya playerdan internetteki izinsiz bir içeriğe link verilmişse, bu multimedya playerın satışı ihlaldir. Çünkü içeriği önceden fiziki ürüne yükleyen kişinin, internetteki izinsiz içeriğe link verdiğini bildiği kabul edilmektedir. ABAD, *The Pirate Bay (TPB) Kararında* da korunan içerikleri listeleterek paylaşımına imkan sağlayan TPB isimli platformun bu eylemini ihlal

¹⁹⁵ Link verme çeşitleri için bkz. AKSU, Mustafa, “Avrupa Adalet Divanının Bazı Kararları Işığında Link Vermeden Dolayı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **İKÜHFD**, Y.2019, C.18, S.1, s. 44 vd.; OHLY, Ansgar, “The Broad Concept of ‘Communication to the Public’ in Recent CJEU Judgments and the Liability of Intermediaries: Primary, Secondary or Unitary Liability?”, **JIPLP**, Y. 2018, Vol.13, No.8, s. 664 vd.

¹⁹⁶ Yeni haklar bakımından tüm link çeşitleri aynı çerçevede ele alınmaktadır. Bkz. ROSATI, **Commentary**, s. 277 ve 285.

¹⁹⁷ Bu konuda bkz. FURGAL, **Ancillary Right**, s. 700 vd. Yönergenin hazırlık sürecinde konuya ilişkin Komitelerdeki tartışma ve öneriler için bkz. BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 40 vd.

¹⁹⁸ Ancak ABAD’ın kararları da tam olarak soruna çözüm getirmemiştir. Bu konuda bkz. ROSATI, Eleonora, “Linking and Copyright: Easier at Last? First National Applications of the CJEU GS Media Judgment”, **EU Internet Law in the Digital Era**, Eds. Tatiana-Eleni SYNODINOU/Philippe JOUGLEUX/Christiana MARKOU/Thalia PRASTITOU, Switzerland, Springer, 2020, (*Linking*), s. 61 vd., özellikle 76.

¹⁹⁹ Geniş bilgi için bkz. AKSU, s. 47 vd.

saymıştır²⁰⁰. Ancak konumuz bakımından bilgi toplumu hizmet sağlayıcısının durumu bu kategoriye girmez²⁰¹.

iv) Bireysel Kelimeler ve Çok Kısa Alıntılar (individual words and very short extracts): Basın yayınının tümü kullanılabilmesi gibi yayındaki bir makale, hatta yayının sadece küçük bir parçası da kullanılabilir. Uygulamada esasen *Google News* gibi haber toplayıcılar ya da *Google Search* gibi arama motorları başlıkları ve küçük parçaları alıntılanmakta ve link vermektedir. Buna bölük pörçük bilgiler veya kırpıntı (*snippet*) denmektedir. Okuyucu bazen bu kısa haber pasajlarıyla yetinmekte ve haberin tamamını okumamaktadır, ki AB'deki Etki Analizi araştırmasına göre bu oran %47'dir²⁰². İşte bu şekilde kırpıntı yapmak da hakkın kapsamındadır; hatta yeni haklar esasen bu tür kullanımları hedef almıştır. Daha açık bir ifadeyle AB yasa koyucusu, bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının haber içeriklerini çevrimiçi yeniden kullanımına yönelik yeni hakları tanımıştır²⁰³.

Yukarıda *Parça Koruması* anlatılırken açıklandığı üzere yayının tüm içeriği koruma altında olduğu için kullanılan parçanın telife konu olup olmadığı önemsizdir ve herhalde izin alınmalıdır. Şu kadar ki *bireysel kelimeler ve çok kısa alıntılar* istisna kapsamındadır²⁰⁴. Alman düzenlemesinden mülahazam bu istisnanın amacı internette iletişim özgürlüğünün zarar görmemesidir. Bu nedenle yeni hakların hedefindeki bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, salt hiperlink vermenin yanında anılan istisnadan da yararlanacaktır. Böylece basın yayıncılarına tanınan içerik korumasına, iç sınırlama getirilerek minimum kullanımlar kapsam dışında bırakılmıştır. Ne var ki bu istisna hükmü, basın yayıncısının hakkını etkin şekilde kullanmasını engelleyecek şekilde yorumlanamaz (Dibace 58).

Yeni haklar bağlamında Yönergede haber başlıkları belirtilmemiştir. Haber başlıkları eser mahiyetinde olabilir. Öğretide sadece haber başlıklarının sistematik olarak kullanılmasının basın yayıncısının haklarına zarar verebileceği üzerinde durulmuştur²⁰⁵.

Bir basın yayınından çok kısa çıkarmalar (*very short extracts of a press publication*) yapmak ifadesinin kapsamı açık olmamakla birlikte fonksiyonel nitelikte şöyle bir ölçü verilebilir: Alıntılanan kısım, okuyucunun kaynağa gitme ihtiyacını ortadan kaldıracak nitelikte veya uzunluktaysa ihlal gerçekleşir²⁰⁶. Nitekim Yönergeyle uyumlaştırılan Fransa'da bu yönde bir kurala yer verilmiştir: *Bireysel kelime ve çok kısa alıntılar serbest olmakla birlikte okuyucunun, haberin*

²⁰⁰ CJEU, Case C-610/15 - The Pirate Bay (TPB) Decision.

²⁰¹ PIHLAJARINNE/VESALA, s. 222.

²⁰² EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 157.

²⁰³ LAZAROVA, s. 239.

²⁰⁴ Konseyde bu ifade yerine basın yayınının *önemsiz kısımları (insubstantial parts)* istisna olarak öngörülmüş ve yorumu üye ülkelere bırakılmıştır. Bkz. ROSATI, **Commentary**, s. 256.

²⁰⁵ VUCKOVIC, s. 1056 ve dpn. 24.

²⁰⁶ Aynı yönde CZARNY-DROZDZEJKO, s. 633. Bu konuda bir değerlendirme için bkz. STAMATOUDİ/TORREMANNS, s. 727-728.

*kaynağına gitmesini ihtiyaç bırakmayacak şekilde yapılan alıntılar koruma kapsamındadır*²⁰⁷.

İşte DSM Yönergesindeki sözü edilen düzenleme, ABAD'ın *Infopaq Kararından* mülhemdir²⁰⁸. Önemli bir farkla ki basın içeriklerinden alıntılanan kısımlarda hususiyet aranmaz. Eserlerle ilgili *Infopaq Kararına* göre somut olayda izinsiz alıntılanan on bir kelime, hususiyet taşıyorsa çoğaltma gerçekleşir. Eser korumasında nicelik değil, nitelik esastır. Bununla birlikte çoğaltılan kısmın daha uzun olması, eserin hususiyet taşıyan bölümünün alındığına kümülatif bir şekilde işaret edebilir²⁰⁹. İlave edelim ki Alman Patent Ofisindeki Tahkim Heyeti, bu istisna çerçevesinde arama kelimeleri hariç olmak üzere basın yayınından en fazla yedi kelimenin alıntılanabileceğini içtihat etmiştir^{210, 211}.

v) Telif Sahipleri ile Onların Yetkilendirdiği Kişilerin Kullanımları: Yukarıda yeni hakların, *Telif Haklarıyla İlişkisi* açıklanırken belirtildiği üzere basın yayıncısına tanınan bağlantılı haklar, basın yayınında kullanılan eserlere ve bağlantılı haklara veya veri tabanı gibi sair haklara zarar vermez. Yani *eser ve diğer koruma konularından doğan haklar, basın yayıncısına tanınan bağlantılı haklardan etkilenmez* (Yönerge 15/2; Dibace 59). Gerek telif sahipleri gerekse onların yetkilendirdiği kişiler, aralarındaki hukuki ilişkinin imkân tanınması halinde, basın yayıncısından izin almaksızın basın yayınında kullanılan telif konusu unsurları, basın yayınından *bağımsız* olarak kullanabilir. Sözgelimi *freelance* çalışan gazeteci, adi lisans çerçevesinde X gazetesinde yayımlanan yazısını, başka birine kullanırabilir. Ne var ki bu yazının, başka bir kaynaktan değil de X gazetesinden alınarak kullanılması için bu gazete sahibinden izin alınmalıdır²¹².

vi) Koruma Süresi Sona Eren Eser ve Diğer Koruma Konuları: Yeni haklar, koruma süresi sona eren eser veya diğer koruma konularının üçüncü kişilerce kullanımına engel teşkil etmez (Yönerge 15/2). Sözgelimi bir basın yayınında Mehmet Akif'in Safahat eserinden seçmeler yapılmıştır. Safahat'ın koruma süresi dolduğu için söz konusu seçmeler, basın yayıncısından izin alınmaksızın üçüncü kişilerce de kullanılabilir; basın yayıncısı, bağlantılı hakkına dayanarak böyle bir kullanımı engelleyemez. Şu kadar ki üçüncü kişi, 2 yıllık koruma süresince bu alıntıyı basın yanından yapamaz; başka bir kaynaktan almalıdır²¹³.

²⁰⁷ CZARNY-DROZDZEJKO, s. 632-633; SCALZINI, *Press Publishers*, s. 114.

²⁰⁸ HUGENHOLTZ, s. 1011.

²⁰⁹ CJEU, C-5/08 - *Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening* [2009] (*Infopaq*), Par. 48-50.

²¹⁰ PAPAPOULOU/MOUSTAKA, s. 107; KARAPAPA, s. 325.

²¹¹ Bkz. KUCHARCZYK, Jakob, "A 'Legal' Snippet in Germany Could Mean... Seven Words, Maximum", 27.10.2015- (Çevrimiçi) <http://www.project-disco.org/european-union/102715-a-legal-snippet-in-germany-could-mean-seven-words-maximum/>, E.T. 1.8.2021. Yedi kelimenin eleştirisi için bkz GHIDINI/BANTERLE, s. 7.

²¹² STAMATOUDI/TORREMANS, s. 728-729.

²¹³ STAMATOUDI/TORREMANS, s. 728-729.

vii) Olaylar: Basın yayıncısına tanınan bağlantılı haklar, yayında geçen olayın/haberin kendisini kapsamaz (Dibace 57). Bu istisna, telif koruması için de geçerli olup Bern Anlaşmasındaki düzenlemenin bir yansımasıdır (m. 2/8).

Burada basın yayıncısının bilgi verici ürünü (*informative product*), yani olayı ifade ediş şekli (*form*) ile olayın/haberin kendisi (*mere fact*) birbirinden ayrıştırılmalıdır. İlki koruma görürken ikincisi koruma dışındadır. Bu bağlamda Bern Anlaşmasının 1961 tarihli Stokholm değişikliğindeki çalışma grubu, koruma dışında bırakılanın olayların kendisi olduğu, ama haberin işlendiği fikri ürünlerin korunacağına işaret etmiştir. Böylece TRIPS 9/2 ve WCT 2 ile pozitif hukuka giren *fikrin kendisi* ve *fikrin ifade ediliş şekli* (*idea/expression dichotomy*) ayrımı karşılılık bulmuřtur²¹⁴. Sözgelimi *Kovid-19'un Hindistan varyantı çıktı* bilgisi korunmaz. Buna karşılılık bir muhabirin bu ham bilgiyi alarak kendi kaleminden haberleştirmesi durumunda, muhabirin hususiyet kattığı metin eser olarak korunur. Eğer metin hususiyet taşımıyorsa bu sefer, yeni bağlantılı haklar çerçevesinde basın yayını olarak korunur. Çünkü söz konusu metin, editöryal bir çalışma olup muhabirin fikri ürünüdür.

4. Avrupa Birliğindeki Düzenlemenin Etkileri - Fransa Tecrübesi

AB'deki düzenlemenin etkilerini değerlendirmek için vakit erkendir. Çünkü ye ülkelerin, DSM Yönergesini i hukuklarına aktarmaları için 07.06.2021 tarihine kadar süreleri bulunuyordu. Belirtilen tarih itibarıyla sadece dört ülke bu uyumu gerçekleştirdi.

Uyumlaştırmayı yapanlardan Fransa, 24.10.2019 tarihinde yeni hakları alalacele yürürlüğe koymuştur. Fransız yasa koyucusu, bedelsiz lisans vermeyi yasaklamadığı gibi toplu hak takibini zorunlu kılan bir düzenlemeye de yer vermedi. Bunun zerine *Google*, bu ülkede telif bedeli ödememek için sadece link vermekle yetindi; basın içeriklerinden kırıntı yapmamaya başladı. Meğerki ilgili basın yayıncısı bedelsiz olarak kullanıma rıza göstersin. Yani *Google*, Almanya'da izlediği taktiği Fransa'da da uyguladı ve büyük gazetelerden bedelsiz kullanım izni aldı²¹⁵. şikyet zerine Fransız Rekabet Otoritesi, 09.04.2020 tarihli ara kararıyla *Google*'ın uygulamasını rekabet ihlli saydı ve *Google*'ı müzakere masasına oturmaya mecbur bıraktı²¹⁶. Oysa Alman Rekabet Otoritesi tam tersi yönde karar vermiřti²¹⁷. İlave edelim ki Fransız Rekabet Otoritesinin müzakere kısmına ilişkin kararını Paris Temyiz Mahkemesi onamıřtır²¹⁸.

²¹⁴ ROSATI, *Commentary*, s. 285-286; MOSCON, s. 52.

²¹⁵ SCALZINI, *Press Publishers*, s. 113-114.

²¹⁶ Bkz. LAZAROVA, s. 237 vd.; COLANGELO, s. 10 vd.; (evrimii) <https://fortune.com/2021/02/22/google-facebook-european-news-publishers-microsoft-copyright-debate-eu-australia/>, E.T. 3.5.2021. Ayrıca bkz. (evrimii) <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2020/04/14/press-publishers-right-the-french-competition-authority-orders-google-to-negotiate-with-the-publishers/>, E.T. 1.8.2021.

²¹⁷ Konuya ilişkin Alman ve Fransız rekabet otoritelerinin kararlarının değerlendirilmesi için bkz. COLANGELO, s. 10 vd.; PASSINKE, s. 34 vd.

²¹⁸ Bilgi için bkz. COLANGELO, s. 19.

Bu süreçte *Google*, (Almanya ve İspanya düzenlemelerinin önüne geçebilmek için yaptığına benzer şekilde) Ekim 2020’de globalde basın yayıncılarını *Google News Showcase* üzerinden desteklemek amacıyla 1 milyar avro bütçe ayırdı. Avrupa Basın sektörü bu adımı olumlu bulmakla birlikte yeni/bağlantılı haklarından vazgeçmeyeceklerini bildirdi²¹⁹.

Rekabet otoritesinin anılan kararı üzerine masaya gelen *Google* ile Fransız basın yayıncıları arasında bir çerçeve sözleşme imzalandı²²⁰. Bu sözleşmenin *Google News Showcase* kapsamında yapıldığı belirtilmekle birlikte detayları ve yine *Showcase* projesiyle Fransa’da mı, yoksa Avrupa veya global düzeyde mi basın yayıncılarının destekleneceği belirsizdir²²¹.

IV. DEĞERLENDİRME

Podszun’un²²² da işaret ettiği gibi fikri mülkiyet koruması, izole edilmiş bir hukuk alanı değildir. Tam aksine bu alandaki düzenlemelerle ekonomi politikaları şekillendirilmektedir. Hukuk şekillendirilirken korumanın amacı dikkate alınır. DSM Yönergesiyle basın yayıncılarına tanınan yeni haklar, basın yayıncılarının organizasyonel ve finansal yatırımının korunması hedeflenmektedir. Yeni haklarla korunan menfaat dikkate alındığında hukuki düzenlemenin, klasik telif kurallarından ayrışması kaçınılmazdır. Başka bir ifadeyle klasik telif hukuku kalıpları kullanılarak yeni hakların biçimlendirilmesi amaca uygun değildir. Nitekim AB’de bu kalıbın dışına çıkılarak düzenleme yapıldı. Bekleneceği üzere düzenleme yoğun eleştiri aldı.

1. Yeni Haklara Getirilen Eleştirilerin Değerlendirilmesi

AB’de basın yayıncılarına tanınan yeni bağlantılı haklara ilişkin tartışmalara yukarıda (IV, 2) değinildi. Yeni haklara karşı çıkanların temel gerekçelerine ilişkin kişisel değerlendirmelerimiz şöyledir:

*i) Yeni Hakların, Bern Sözleşmesine Aykırı Olduğu*²²³: Tarih boyunca geleneksel olarak telif hukukunda *haberlerin* özel bir yeri olmuştur. Bu bağlamda Bern Anlaşmasında; “*bu Sözleşmede öngörülen koruma, günlük haberler veya salt basın haberi niteliğini taşıyan çeşitli olaylar hakkında uygulanamaz*” hükmüne yer verilmiştir (m. 2/8). Bu hüküm, *eser* korumasına getirilen istisnayı düzenlemektedir. DSM Yönergesi basın yayıncılarına içerik üzerinde bağlantılı haklar tanımakla birlikte Bern hükümleri bağlantılı haklara uygulanmaz. Burada iki koruma birbirine karıştırılmamalıdır. Diğer yandan anılan hükümlerle, sadece *Bern*

²¹⁹ VUCKOVIC, s. 1058.

²²⁰Bkz. (Çevrimiçi) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-9-2021-001020-ASW_EN.html, E.T. 21.3.2021.

²²¹ VUCKOVIC, s. 1058.

²²² PODSZUN, s. 261.

²²³ Bu endişeyi dile getirenler için bkz. XALABARDER, *News Aggregation* s. 27 vd.; XALABARDER(HOPPNER/KRETSCHMER), *EIPR*, s. 618-619; EPC, s. 11; VAN EECHOUD, s. 29. Ayrıca bkz. ÇONKAR, s. 708.

Sözleşmesiyle belirtilen unsurların korunmayacağına işaret edilmekte olup dileyen üyeler koruma getirebilir. Bugün uluslararası hukukta ülkelerin iç hukuklarında yeni bağlantılı hak tanımayı engelleyen bir düzenleme bulunmamaktadır²²⁴. Ancak tanınacak koruma, Bern ekseninde olmayacağı için milli muamele ilkesinin uygulanması gerekmez²²⁵. Nitekim AB'deki koruma, milli muamele ilkesi terk edilerek sadece AB'de yerleşik basın yayıncılarına hasredilmiştir. Eğer Bern'deki istisna hükmü bu kadar geniş yorumlanırsa sözgelimi, basın içeriklerini koruyan 5187 sayılı Basın Kanunu 24/2 hükmü de sorunlu demektir. Yine bazı ülkelerde *basın içerikleri* haksız rekabet hükümleriyle korunmaktadır²²⁶. Belirtilen görüşün kabulü halinde, tüm bu düzenlemelerin Bern'e aykırı olduğu sonucuna varılacaktır. Bern'deki düzenlemeyle salt haber ve olayların korunmayacağı hükme bağlanmıştır. DSM Yönergesinde de olaylar istisna kapsamına alınmıştır.

Telif hukukundaki kaynak gösterme de dahil olmak üzere, 2001/29/EC sayılı Bilgi Toplumu Yönergesindeki istisna hükümleri yeni haklara da uygulanacaktır (Yönerge 15/3-d; Dibace 57). Dolayısıyla böyle bir düzenlemenin Bern ve TRIPS gibi uluslararası anlaşmalara aykırı olabileceği endişesi yersizdir. Bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının link vermesi, telif hukukundaki klasik anlayış ekseninde kaynak gösterme değildir. Çünkü bunlar, kendilerine ait bir görüşü desteklemek veya kaynaktaki bilgiyi eleştirmek için başka bir kaynağa başvurmamakta²²⁷; başkalarına ait içerikleri parça parça almak suretiyle dijital veri tabanı haline dönüştürerek yeniden kullanmakta ve böylece doğrudan veya dolaylı menfaat elde etmektedir. Bu sağlayıcılar karikatür, parodi ve pastij gibi istisnai kullanımlar da yapmamaktadır. Başka bir ifadeyle bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, bu tip kullanımlarıyla basın yayıncılarının yerine geçmekte, yani onları ikame etmekte, deyim yerindeyse suyun yönünü değiştirmektedir. Bu yön değişikliği sonucunda basın yayıncılarının sahip olduğu içeriklerden elde edilen kazanç, içerik sahiplerinin cebinden bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının cebine akmaktadır. Yönergedeki düzenleme, bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının basın içeriklerini

²²⁴ Aynı yönde MOSCON, s. 56.

²²⁵ RICKETSON, Sam/GINSBURY, Jane C., **International Copyright and Neighbouring Rights**, V. 1, 2. Ed., Oxford University Press, 2006, s. 499-500. Krş. ROSATI, IIC, s. 589-592.

²²⁶ SCALZINI, **Press Publishers**, s. 103.

²²⁷ Endişeyi dile getiren yazarlar, Bern 10 mük. hükmünde kaynak göstermenin (sözgelimi Türk hukukundaki gibi) eğitim-öğretim, bilimsel amaçla destekleme ve eleştiri amaçlarıyla kısıtlanmadığına, bilgi verme maksadıyla da alıntı yapmaya izin verildiğine işaret etmektedir. Fakat aynı hükümde, bu husus Birlik ülkelerinin iç hukuklarına bırakılmıştır. Nitekim AB telif hukukunda kaynak gösterme istisnasını tanımak üye ülkeler bakımından ihtiyaridir (Bilgi Toplumu Yönergesi 5/3). Bern Sözleşmesindeki kaynak gösterme istisnası hakkında geniş bilgi için bkz. APLIN, Tanya/BENTLY, Lionel, **Global Mandatory Fair Use - The Nature and Scope of the Right to Quote Copyright Works**, Cambridge University Press, 2020, s. 1 vd.

çevrimiçi kullanımlarından oluşan değerden basın yayıncılarının da pay almasına matuftur.

ii) Yeni Hakların, Eser Korumasından Daha Geniş ve Güçlü Olduğu²²⁸: Bu itiraz da yersizdir. Korunmak istenen menfaat dikkate alınarak hukuk şekillendirileceği için yeni haklara ilişkin düzenleme yerindedir. Şöyle ki veri tabanı yapımcılarına tanınan *sui-generis* haklar ile yapımcı ve radyo-TV yayıncılarına tanınan bağlantılı haklara benzer şekilde yeni bağlantılı haklar bakımından işin doğası, *içerik korumasını* gerekli kılmaktadır.

iii) Yeni Hakların, Eser Sahiplerinin Haklarına Zarar Vereceği²²⁹: Yeni bağlantılı hakların, eser sahiplerinin haklarına zarar vereceği, zira ortada tek bir pastanın bulunduğu ve bu pastanın bölüneceği; basın yayıncılarının lisanslama yapmaları üzerine eser sahiplerinin gelirinde azalma olacağı ileri sürülmüştür. Bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, *telif temizliği (copyright clearance)* yaparken hem eser sahibi, icracı sanatçı ve yapımcı gibi telif sahiplerinden hem de yeni telif sahibi olan basın yayıncılarından izin alacaktır²³⁰.

Tarihsel süreçte bağlantılı haklar tanınırken bu endişe hep dile getirilmiştir. Eser sahipleri hem doğrudan basın yayıncısının kullanımından hem de basın yayıncılarının lisans gelirinden bir pay almak suretiyle iki kez ödeme alacaktır. Bu nedenle öğretilerdeki pastanın bölüneceği eleştirisi yersizdir. Basın yayıncıları pastaya dahil olarak eser sahiplerinin payını küçültmeyecek, aksine bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının basın yayınlarını kullanmasından doğan *yeni değerden* pay alacaktır²³¹. Kaldı ki basın yayıncılarının güçlendirilmesi, bu sektöre katkı veren eser sahiplerinin iş imkanlarını da artıracaktır²³².

iv) Basın Yayınlarının Çeşitli Telif Haklarıyla Zaten Korunduğu: Bu görüşü savunanlara göre basın yayıncıları şu haklara dayanabilir: a) Yayın içindeki eserlerden doğan haklar, b) Basın yayını, işleme eser niteliğinde veri tabanı olup bu işlemeden doğan haklar, c) *Sui-generis* veri tabanı hakkı. Hatta AB seviyesinde uyumlaştırılmayan, fakat bazı üyelerde benimsenen başkaca haklar da vardır. Bu görüşe göre basın yayıncılarının bu kadar çok hakkı varken yeni hakların tanınması gereksiz, hatta sakıncalıdır²³³.

Önerilen koruma modelleri, basın yayıncılarının yüzleştikleri sorunlara deva olmayan altı boş önerilerdir. Şöyle ki bir ihlalden söz edebilmek için eser veya işleme eserden hususiyet taşıyan kısımlar alıntılanmalıdır. *Sui-*

²²⁸ BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 19.

²²⁹ CEIPI, s. 11-12; BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 594; VAN GOMPEL, s. 14; PAPADOPOULOU/MOUSTAKA, s. 126-127; COLANGELO/TORTI, s. 87.

²³⁰ Aynı yönde SCALZINI, *Press Publishers*, s. 111.

²³¹ EUROPEAN COMMISSION, *Impact Assessment*, s. 134, 136 dnp 404, 177 ve 200.

²³² EUROPEAN COMMISSION, *Impact Assessment*, s. 168.

²³³ BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 20; COLANGELO/TORTI, s. 86.

generis veri tabanlarında ise *esaslı yatırımı* gerekli kılan *önemli bir kısım* alıntılanmalıdır/kullanılmalıdır. Oysa bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının eylemleri bunların hiçbiri değildir ve yeni bir düzenlemeyi gerekli kılmaktadır. Sözü edilen hakların derde deva olmadığı yaşanarak öğrenilmiştir. Nitekim AB'deki düzenlemeyi tetikleyen hususlardan birisi, yukarıda açıkladığımız ABAD'ın *Infopaq* ve *Meltwater Kararları*dır.

v) Sorumluluğun Dijital Platformlara Yükleneceği: Basın yayıncılarının kan kaybının iki nedeni olduğu ileri sürülmektedir²³⁴: i) Reklam pastasının fizikiden internete kayması, ii) Basın yayıncılarının, içeriklerini internet üzerinden ücretli veya ücretsiz olarak kullandırması. Bu görüşe göre düşüşteki sorumluluk, bilgi toplum hizmet sağlayıcılarında değildir, hatta Almanya ve İspanya tecrübeleri gösteriyor ki bunların faaliyetleri basın yayınlarının kullanımını artırmaktadır. Yeni haklar bu düşüşü nasıl engelleyecektir? Bu nedenle de yeni hakların hedefi dijital platformlar olmamalıdır.

Bu argüman, akla yatkın gelse de sorunlu ve dikkat dağıtıcı niteliktedir. Bu yaklaşım gerçeği yansıtmamaktadır. Türkiye'deki pratikten bir örnek verelim. Toplu hak takibi sisteminin kurulmadığı 1990'lı yıllarda müzik yapımcıları tanıtım amacıyla müzik yayını yapan TV kanallarına kliplerini yayınlamak için ücret ödüyordu. 2000'li yıllara gelince meslek birlikleri üzerinden hak sahipleri, müzik kanallarının da içinde bulunduğu tüm TV kanallarından telif bedeli talep edince, müzik kanalları bu duruma tepki gösterdi. Çünkü klip yayınından gelir elde eden kanallar, bu sefer ödeme talebiyle karşılaştı. Hangisi doğrudur? Telif hukukunda "fikri ürünü kullanan bedelini öder", kuralı geçerlidir. Bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, geliştirdikleri iş modeliyle basın yayınlarını kullanarak gelir/menfaat elde etmektedir. Oluşan bu yeni değerden basın yayıncıları (ve yayın içinde kullanılan eserlerin sahipleri) pay almalıdır. TV kanalında dönen müzik klibinin sürümünün artmasına benzer şekilde bilgi toplumu hizmet sağlayıcısının, basın yayıncılarının trafiğini artırıp artırmadığından bağımsız olarak bu pay verilmelidir. Çünkü bu pay, kullanımın karşılığıdır.

vi) İlk Taslaktaki Düzenlemelerin Belirsiz ve Amacının Ötesinde Kapsayıcı Olduğu²³⁵: Belirsizlik itirazı yerindedir. Öneriler üzerine İlk Taslakta bazı düzeltmeler yapıldıysa da Yönergedeki düzenlemeler (m. 2 ve 15) halâ sorunlu olup belirsizlikler içermektedir ve bu yönüyle ihtilafa yol açacak niteliktedir²³⁶. Sözgelimi *bireysel kelimeler ve çok kısa alıntı* istisnasının sınırları belirsizdir. *Basın yayını* kavramının sınırlarını çizmek

²³⁴ BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 19.

²³⁵ BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 21.

²³⁶ Aynı yönde ÖZKAN/POLAT AKGÜN, s. 53; GÖNÜLAL, Ece, "Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Yönergesi ile Beraberinde Getirdiği Tartışmalar", *Galatasaray ÜHFD*, Y. 2019, S.2, s.790.

de kolay değildir. Ancak bu güçlükler biraz da işin doğasından kaynaklanmakta olup zamanla içtihat hukukuyla aşılabilecektir.

vii) İşlem Maliyeti: Yeni haklara karşı çıkanlar, işlem maliyeti (*transaction cost*) üzerinde de durmuşlardır²³⁷. Gerçekten tanınan her bir yeni telif hakkı, yeni bir maliyet demektir. Haberin dijitalleşmesine bağlı olarak basın yayıncılarının varlığının tehdit altında olduğu düşünülürse tanınan yeni hakların, işlem maliyetine katlanmayı gerektirdiği ve söz konusu maliyetin çok önemsiz olduğu anlaşılacaktır.

viii) Eşit İşlem İlkesinin Sorgulanması: Yeni hakları savunanlara göre radyo-TV yayıncıları ile yapımcılara tanınan bağlantılı haklar, eşit işlem ilkesi gereği basın yayıncılarına da tanınmalıdır²³⁸. Yeni haklara karşı çıkanlara göre ise basın yayıncılarının durumu farklı olup bunlar, çalışan-işveren ilişkisi gereği yasayla ya da sözleşmelerle hakları daha başta elde eder²³⁹. Bu eleştiri de yerinde değildir. Çünkü aynı durum yapımcılar ve radyo-TV kuruluşları için de geçerli olmasına rağmen kendilerine bağlantılı haklar bahşedilmiştir. İlave edelim ki basın yayıncılarının bugün karşılaştığı tehdit, tarihte yapımcıların ve radyo-TV kuruluşlarının karşılaştığı tehditten çok daha yıkıcıdır. Gerçekten dijital tehdit karşısında varlık mücadelesi veren basın yayıncılarının hukuken korunması daha elzemdir.

ix) Basın, İfade ve Sanat Özgürlüğü: Yeni haklara karşı çıkanların temel argümanlarından birisi de basın, ifade ve sanat özgürlüğünün zarar göreceğidir²⁴⁰. Bu eleştiri de gerçekçi olmayıp manipülatif ve dikkat dağıtıcı niteliktedir. İfade ve sanat özgürlüğü bu kadar geniş yorumlanırsa aynı şeyi eserler için de söyleyebiliriz. Geçtiğimiz günlerde ülkemizin gündemini meşgul eden karikatür krizini ele alalım. İzinsiz şekilde sosyal medyada karikatürleri paylaşanlara karşı hak sahipleri hukuk yollarına başvurdu ve paylaşımları engelledi. Bu engelleme, paylaşımı yapanların ifade ve sanat özgürlüğünü az veya çok kısıtladı. Tekrar pahasına vurgulayalım ki hak ve özgürlüklerde menfaatler dengesi gözetilerek adil, yani hak edene hakları teslim edilecek şekilde hukuk kuralları biçimlendirilmelidir.

Demokratik toplumlarda haber alma özgürlüğü temel ilkelerden birisidir. Bu bağlamda basın içerikleri hem Bern hem de Roma Anlaşmasında telif koruması dışında tutulmuştur. Diğer yandan basın içeriğindeki eser niteliği taşıyan makale ve fotoğraf gibi unsurlar yönünden haber verme amacıyla geniş bir şekilde alıntı serbestisi getirilmiştir (Bern 10 mük.; FSEK 37).

²³⁷ BENTLY VE DİĞERLERİ, s. 20-21.

²³⁸ EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 159, 162.

²³⁹ KRETSCHMER VE DİĞERLERİ, s. 591, 593; DANBURY, s. 45 vd.

²⁴⁰ PEUKERT, No. 11; VAN EECHOUD, s. 18 vd.; MPI, s. 87; ÖZKAN/POLAT AKGÜN, s. 56 vd.

Yine haber amaçlı alıntı serbestisi bağlantılı haklar için de geçerlidir (Roma 15; FSEK 80/sondan dördüncü fıkra). Bununla birlikte kanaatimizce dijital çağda yeni kullanım biçimlerine karşı basın yayıncılarının yatırımını korumak bir gerekliliktir. Serbest pazarın işleyişine yapılacak müdahalenin gereksiz olduğu, pazarın kendi dengesini bulacağı yönündeki görüşlere katılmıyoruz. Olması gerektiği gibi Yönergede *olaylar (mere facts)* yeni hakların kapsamı dışında tutulmuş, fakat basın yayıncısının *bilgilendirici/informatif ürünleri* koruma altına alınmıştır.

x) Yeni Hakların, Basın Yayıncılarının Sorunlarını Çözmeyeceği: Almanya ve İspanya'daki olumsuz tecrübelerden hareketle Yönergeyle tanınan yeni hakların, basın yayıncılarının karşılaştıkları sorunları çözmeyeceği ileri sürülmüştür. Bu görüşe de katılmıyoruz. Tam aksine Etki Analizi Dokümanında vurgulandığı üzere **Almanya ve İspanya pratiği, konunun AB düzeyinde düzenlenmesini gerekli kılmıştır**²⁴¹. Adaletin sağlanması için *düzenleyici işlevi* bulunan devlet aygıtı tam da bunun için vardır. Yeni haklar tanınmasaydı bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları karşısında basın yayıncılarının pazar dışına itilme tehlikesi vardı. Yasa koyucuların, hukuki düzenlemelerle pazarda ihtiyaç duyulan dengesizliği düzeltmek için müdahalesi yerindedir ve gereklidir. AB düzeyinde DSM Yönergesiyle bu müdahale yapılmış, basın yayıncılarının hakları somutlaştırılarak taraflara hukuk güvenliği sağlanmıştır. Zira konuya ilişkin mahkeme kararlarının çeşitliliği, global ölçekte internet tabanlı iş yapanların hukuki durumunu belirsizleştirmektedir²⁴².

Diğer yandan yeni hakların tanınmasıyla birlikte basın yayıncılarının eli daha ilk günden güçlenmiş ve basın yayıncılarını *Google News Showcase* üzerinden desteklemek amacıyla 1 milyar USD bütçe ayırmıştır. Google ve Facebook ABD ve diğer ülkelerde birkaç yıl içinde yaklaşık 1.8 milyar USD bütçe taahhüt etmiştir²⁴³.

2. Avrupa Birliğinde Yeni Hakların Hayata Geçirilmesi

Yeni haklar, bir Tüzükle değil de Yönergeyle düzenlendiği için üye ülkelerde doğrudan uygulanabilir nitelikte değildir. Bu nedenle ulusal yasalarla 27 üye ülkede ayrı ayrı bağlantılı haklar tanınacaktır. Çünkü AB telif hukukunda ülkesellik ilkesi geçerlidir²⁴⁴. Nitekim uyumlaştırmayı yapan üye ülkelerde tanınan yeni hakların kapsamı ve sınırları birbirinden farklıdır²⁴⁵.

²⁴¹ EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 167.

²⁴² GINSBURG, Jane C., "News Aggregation: Discord Among Common Law Jurisdictions" (12 January 2011) – (Çevrimiçi) <https://www.mediainstitute.org/2011/01/12/news-aggregation-discord-among-common-law-jurisdictions/>, E.T. 1.1.2022, s. 1.

²⁴³ NETANEL, s. 512-513.

²⁴⁴ Bkz. DREIER, s. 7 vd.

²⁴⁵ Bilgi için bkz. LAZAROVA, s. 242 vd.

Hakların nasıl hayata geçirileceği ayrı bir sorundur. Üye ülkeler, Yönergedeki yükümlülüklerle uyararak anılan hakları, DSM Yönergesine aykırı olmamak kaydıyla farklı şekillerde düzenleyebilir. Sözelimi toplu hak takibinin zorunlu veya ihtiyari olması, uyuşmazlıkların hallinde tahkim, eser sahiplerine ödenecek payın miktarı ve takibi ile haklardan vazgeçilebilirlik gibi hususlarda üye ülkelerin esnekliği bulunuyor²⁴⁶. Benzer şekilde bir üye ülke, DSM Yönergesine aykırı olmamak kaydıyla basın yayıncılarına Yönergeden daha geniş haklar da tanıyabilir²⁴⁷.

Diğer yandan Almanya ve İspanya'daki olumsuz tecrübelerle rağmen, Yönergede toplu hak takibinin nasıl yapılacağı üye ülkelere bırakılarak genişletilmiş zorunlu lisanslama seçeneğine benzer *pan-European* bir sistem öngörülmemesi önemli bir eksikliktir²⁴⁸. Kanaatimizce bu düzenleme bir yönerge yerine tüzükle yapılmalıydı. Bu tercihin sonuçlarını zaman gösterecektir.

Son olarak belirtelim ki, Fransa ve Avustralya tecrübesi, hukuki yaptırımla karşılaşan bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının masaya gelerek müzakere kanallarını kullanmaya başladıklarını gösteriyor. Hatta bu gelişmeler, dijital platformların global düzeyde adım atmasına yol açmıştır. Bu bağlamda *Google*, *Rupert Murdoch* ve haber şirketiyle global lisans sözleşmesi imzalamıştır. *Microsoft* da ABD, AB ve Avustralya'da müzakerelere başlamıştır. *Facebook* da adımlar atmıştır²⁴⁹.

3. Türkiye Bakımından Yeni Hakların Değerlendirilmesi

Henüz *toplulu hak takibi* gibi temel telif problemlerini çözemeyen ülkemizde, konuya ilişkin ne bir mevzuat ne de uygulama vardır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde faaliyet gösteren bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları da ağırlıklı olarak ABD kökenli içerik üretenler yerlidir.

Bu konuda izlenecek hukuk politikası belirlenirken Almanya ve İspanya gibi bireysel tecrübelerin yanında, DSM Yönergesini hayata geçiren Fransa ve hatta bölge dışındaki Avustralya gibi ülke tecrübeleri dikkate alınmalıdır. Özellikle İspanya'da basın yayıncılarına tanınan *bağımlı hakların vazgeçilemez ve devredilemez niteliği* ülkemizde de gözetilmelidir.

Bugün basın yayınlarının hukuken korunmasında temelde iki yaklaşım bulunuyor; *i) Telif koruması, ii) Rekabet koruması*. Basın ve haksız rekabet mevzuatı bunlara ilave edilebilir.

Türkiye pek çok alanda olduğu gibi fikrî mülkiyet düzenlemelerinde de AB müktesebatını takip etmektedir. Bu yüzden AB hukukuyla uyum bağlamında

²⁴⁶ Ülke yaklaşımlarına ilişkin bilgi için bkz. FURGAL, **Press Publishers**, s. 888 vd.

²⁴⁷ VUCKOVIC, s. 1053 dñn. 11.

²⁴⁸ Nitekim Etki Analizinde *pan-European* etkiyle yeni hakların soruna çare olacağına işaret edilmişti. Bkz. EUROPEAN COMMISSION, **Impact Assessment**, s. 167.

²⁴⁹ Bkz. FURGAL, **Press Publishers**, s. 887-888.

DSM Yönergesindeki düzenlemeler ülkemizde de esas alınmalıdır²⁵⁰. Türkiye’de bağlantılı haklar için telif koruması benimsenirse Şu adımlar atılmalıdır:

İlk adım yasal düzenlemedir. Böyle bir düzenleme, FSEK’e eklenecek 80/A maddesiyle gerçekleştirilebilir. Yapılacak düzenlemede AB’dekine benzer Şekilde basın yayıncılarına bağlantılı hak statüsü tanınmalıdır. Hakkın niteliği, kapsamı ve sınırları belirlenirken *ince bir hukuk iŐçiliđine* ihtiyaç vardır.

İkinci adım ise basın yayıncılarının meslek birliği kurmasıdır. Gücünü yasadan alması gereken meslek birliğinin kurulmasına büyük basın kuruluşları ön ayak olmalıdır. Başka bir ifadeyle bireysel hak takibi, ülkemizdeki basın sektörüne zarar vereceği için sistem toplu hak takibi üzerinden tasarlanmalıdır.

Üçüncü adımda meslek birliği ile *Google* ve *Facebook* gibi oligopollerin müzakere süreçleri ve uyuŐmazlık halinde bunun hal merci gibi hususlarda ayrı bir hukuki rejim benimsenmelidir. Bu konu FSEK’in konuya ilişkin hükümlerine yapılacak atıflarla geçiŐtirilmemelidir. Çünkü FSEK’in toplu hak takibine ilişkin sistemi islahaya muhtaç olup pratikte çalışmamaktadır.

Son olarak belirtelim ki konuya ilişkin rekabet koruması, telif korumasının alternatifidir. Bu yaklaŐımı Avustralya benimsemiŐtir. 2010 tarihli Avustralya Rekabet ve Tüketici Kanununda Őubat 2021 yılında yapılan deđiŐikliđe göre dijital platformlar ile basın yayıncıları gönüllü olarak müzakere edecek ve bu platformların Avustralyalı basın yayıncılarının içeriklerini kullanmak suretiyle elde ettikleri gelirin paylaşımında uzlaŐma sağlanamadığında Avustralya İletişim ve Medya Otoritesi’nde zorunlu tahkim usulüyle uyuŐmazlık çözümlenecektir (Avustralya Rekabet ve Tüketici Kanunu §52ZD vd.). Öğretide özellikle Alman ve İspanya modellerinden hareketle telif korumasının çalışmadığı, Fransız Rekabet Otoritesinin kararı örnek gösterilerek rekabet korumasının daha iŐlevsel olduğu görüşü burada not edilmelidir²⁵¹. Başka bir görüşe göre ise Fransız Rekabet Otoritesinin kararının ne Fransa ne de AB mevzuatında bir dayanağı vardır²⁵².

SONUÇ

Tarihsel süreçte fikri ürünlerin hukuken koruma altına alınması kademeli olarak gerçekleşmiştir. 2019/790/EU sayılı DSM Yönergesiyle AB’nin basın yayıncılarına tanıdığı bağlantılı hak statüsü, bugün itibarıyla korumanın son halkasını oluŐturuyor. Nasıl ki tarihsel süreçte telif korumasının bizatihi kendisi tartışmalara yol açtıysa basın yayıncılarına tanınan bağlantılı haklar da yoğun olarak tartıŐılmaktadır.

²⁵⁰ Aksi yönde ÇONKAR, s. 708-709; ÖZKAN/POLAT AKGÜN, s. 62. Krş. TOPAL, s. 488-491. Amerikalı bir yazar ise AB’deki düzenlemenin ABD için bir model olabileceği üzerinde durmaktadır. Bkz NETANEL, s. 500.

²⁵¹ VUCKOVIC, s. 1064.

²⁵² COLANGELO, s. 37-38.

Basın yayıncıları, bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarını *bedavacılık (free riding)* ve *parazit rekabet (parasitic competition)* yapmakla suçlamaktadır²⁵³. Buna karşılık bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları/dijital platformlar, yaptıkları işin tüm paydaşlara fayda sağladığını, eylemlerinin *teelif korumasının istisnası kapsamına girdiğini* bu nedenle yeni bir koruma getirilmemesi gerektiğini savunmaktadır²⁵⁴. Yine bu platformlar, yeni hakların basın özgürlüğü ve demokrasiye zarar verebileceğini öne sürmektedir. Taraflardan birisi *ifade özgürlüğü ve demokrasi*, diğeri de *çoğulcu ve demokratik toplum* gibi *ortak değerler* üzerinden tezlerini savunmaktadır. Hukuk politikası bakımından bu tartışmaların salt hukuki nitelik taşıdığı söylenemez.

Ekonomik açıdan bakılırsa, yasa koyucuların telif yasalarıyla serbest piyasaya müdahale etme nedeni, hakları koruma altına almak suretiyle temelde yaratıcılığı teşvik ederek kültürel çeşitliliğe ve yeni fikri ürünlerin geliştirilmesine zemin hazırlamaktır. Fakat yapılacak her müdahale serbest pazarın işleyişini, yeni iş modellerini, müşteri tercihlerini, fiyatları, rekabeti ve hatta interneti olumsuz yönde etkileyebilir²⁵⁵. Somut olay özelinde bu müdahale, toplumun haber alma ve ifade özgürlüğünü ve internetteki iletişimi etkileme potansiyeli vardır. Yine fikri mülkiyet korumasının bir maliyeti vardır. Bu maliyet, fikri ürünün kullanımı karşılığında ödenecek bedelin yanında işlem maliyetini de içerir. Bu nedenle haklı bir neden olmadığı sürece müdahaleden kaçınılmalıdır. Eğer müdahale edilecekse öngörülecek koruma ile arzulanan sonuç arasında fayda-maliyet dengesi gözetilmelidir.

Dijital dünyadaki gelişmeler bir yandan yeni iş fırsatları oluştururken, diğer yandan klasik iş modellerine ket vurmaktadır. İşlerin dijitalleşmesi en fazla müzik, sinema, kitap, gazete ve radyo-TV yayıncılığı gibi telif konuları sektörleri etkilemektedir. Çünkü bilgi teknolojilerindeki gelişmeler interneti bilginin ana dağıtım mecrası hâline getirmiştir. Bu durum hem fırsat hem de tehdit oluşturmaktadır.

Fırsat cephesinde, başkalarının ürettikleri içerikler üzerine inşa edilen sosyal medya, yeni bir iş modeli olarak dikkat çekicidir. Bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları, *başkalarının* içeriklerini kullanarak doğrudan veya dolaylı olarak yüksek miktarda gelir elde etmektedir. Sözü ettiğimiz *başkaları* arasında sosyal medya kullanıcılarının yanında basın yayıncıları da vardır.

²⁵³ FURGAL, **Ancillary Right**, s. 701; PIHLAJARINNE/VESALA, s. 220; GERADIN, s. 14.

²⁵⁴ Google, aleyhine açılan davalarda bu savunmayı yapmaktadır. Örnek olarak bkz. Google v. Copiepresse Presented 11/5/2011, Cause List No: 2007/AR/1730 (Court of Appeal of Brussels, 9th Chamber (Danbury 17'den naklen). Başkaca dava örnekleri için bkz. DANBURY, s. 83. Google'a göre link vermek, aynen bir kitap ya da makaleye atıf yapmak gibidir ve bu da geleneksel olarak telif korumasının istisnasına girmektedir. Bkz. GRAY, Joanne Elizabeth., **Google Rules - The History and Future of Copyright under the Influence of Google**, Oxford University Press, USA, 2020, s. 68.

²⁵⁵ EPC, s. 5.

Tehdit cephesinde ise işlerin dijitalleşmesine bağlı olarak konumuz özelinde basın yayıncıları kan kaybetmeye başlamıştır. Basın yayınları her geçen gün daha çok kullanılmakla birlikte gelirler dramatik bir şekilde düşmektedir. Çünkü dijitalleşmenin sonucunda gazete okuyucusu ve buna bağlı olarak reklam geliri dijitalle kaymıştır. Bu süreçte internetin *kapı bekçisi* durumundaki bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları basın yayınlarını da kullanarak yeni iş modeli geliştirmiş ve bu model, kendileri için oldukça yenilikçi ve kârlıyken basın yayıncıları bakımından yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır.

Haberin dijitalleşmesinin etkisiyle gelişen bu doğal sürecin sonuçları basın yayıncıları bakımından sürdürülebilir değildir. Kanaatimizce yasa koyucuların soruna müdahalesi kaçınılmazdır. Öğretide basın yayıncılarının vergilerle kamudan fonlanması dahi savunulmaktadır²⁵⁶. Demokrasiye zarar verebilecek bu yaklaşım kanaatimizce isabetli değildir. Bunun yerine telif veya rekabet mevzuatında yapılacak düzenlemelerle basın yayıncıları desteklenmelidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Yazarın Notu: Yayın öncesinde çalışmayı gözden geçiren Prof. Dr. Mustafa Aksu, Prof. Dr. Ayşe Odman Boztosun, Doç. Dr. Hamdi Pınar, Dr. Ali Hakan Çavuşoğlu hocalarıma ve meslektaşım Av. Bahattin Çarkacı'ya şükranlarımı sunarım.

KAYNAKÇA / REFERENCES

ACCC (AUSTRALIAN COMPETITION AND CONSUMER COMMISSION), **Digital Platforms Inquiry - Final Report**, Australia, June 2019 - (Çevrimiçi) <https://www.accc.gov.au/publications/digital-platforms-inquiry-final-report>, E.T. 13.1.2022.

²⁵⁶ Bu tartışmalar için bkz NETANEL, s. 514 vd.

AKSU, Mustafa, “Avrupa Adalet Divanının Bazı Kararları Işığında Link Vermeden Dolayı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **İKÜHFD**, Y.2019, C.18, S.1, s. 33-62.

APLIN, Tanya/BENTLY, Lionel, **Global Mandatory Fair Use - The Nature and Scope of the Right to Quote Copyright Works**, Cambridge University Press, 2020.

ARMSTRONG, Elizabeth, **Before Copyright: French Book - Privilege System 1498-1526**, Cambridge University Press, 1990.

ATHEY, Susan/MUBIUS, Markus/PAL, Jenö, **The Impact of Aggregators on Internet News Consumption**, National Bureau of Economic Research, Cambridge, USA, 2021, (Çevrimiçi) https://www.nber.org/system/files/working_papers/w28746/w28746.pdf, E.T. 11.9.2021.

AYİTER, Nuşin, **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, 2. Bası, Sevinç Matbaası, İstanbul, 1981.

BARABASH, Igor, “Ancillary Copyright for Publishers: The End of Search Engines and News Aggregators in Germany?”, **EIPR**, Y. 2013, Vol.35, No.5, s. 242-245.

BENTLY Lionel/KRETSCHMER, Martin/DUDENBOSTEL, Tobias/MORENO, Clatrava Maria del Carmen/RADAUER, Alfred, **Strengthening the Position of Press Publishers and Authors and Performers in the Copyright Directive**, European Parliament, Study for the JURI Committee, Brussels, 10 September 2017, (Çevrimiçi) https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596810/IPOL_STU%282017%29596810_EN.pdf, E.T. 27.3.2021 , s. 31(*Bently ve diğerleri*).

BONADIO, Enrico / LUCCHI, Nicola, **Non-Conventional Copyright**, Edward Elgar, UK, 2018.

CEIPI (by Christophe GEIGER/Oleksandr BULAYENKO/Giancarlo FROSIO), **Opinion of the CEIPI on the European Commission’s Copyright Reform Proposal, with a Focus on the Introduction of Neighbouring Rights for Press Publishers in EU Law**, Strasbourg, 2016 - (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2921334, E.T. 17.1.2022.

COLANGELO, Giuseppe, **Enforcing Copyright Through Antitrust? A Transatlantic View of the Strange Case of News Publishers Against Digital Platforms**, Stanford-Vienna TTLF Working Paper No. 66, 2020.

COLANGELO, Giuseppe / TORTI, Valerio: “Copyright, Online News Publishing and Aggregators: A Law and Economics Analysis of the EU Reform”, **IJSR**, Y. 2019, Vol. 27, No.1, s. 75-90.

CZARNY-DROZDZEJKO, Elzbieta, “The Subject-Matter of Press Publishers’ Related Rights under Directive 2019/790 on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market”, **IIC**, Y.2020, Vol.51, No.5, s. 624-641.

ÇONKAR, M. Halil, “Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar”, **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumunu Özel Hukuk**, Eds. Arslan KAYA/Baki İlkey ENGİN/Alı PASLI/Şehriban İpek AŞIKOĞLU/Elif OĞUZ, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 2020, s. 682-714.

DANBURY, Richard, **Is an EU Publishers’ Right a Good Idea? Final Report on the AHRC Project: Evaluating Potential Legal Responses to Threats to the Production of News in a Digital Era**, Cambridge: Centre for Intellectual Property and Information Law (June 15, 2016), (Çevrimiçi) https://www.civil.law.cam.ac.uk/sites/www.law.cam.ac.uk/files/images/www.civil.law.cam.ac.uk/documents/copyright_and_news/danbury_publishers_right_report.pdf, E.T. 21.9.2021.

DREIER, Thomas, “Copyright in the Times of the Internet - Overcoming the Principle of Territoriality within the EU”, **ERA Forum**, Y. 2017, Vol.18, No.1, s. 7-19.

DUSOLLIER, Séverine: “The 2019 Directive on Copyright in the Digital Single Market: Some Progress, A Few Bad Choices, and An Overall Failed Ambition”, **CMLR**, Y. 2020, Vol. 57, No. 4, s. 979-1030.

EPC (European Policy Center) (by Fabian ZULEEG/Iva TASHEVA), **Discussion Paper - Rewarding Quality Journalism or Distorting the Digital Single Market? The Case for and Against Neighbouring Rights for Press Publishers**, 29.5.2017- (Çevrimiçi) http://aei.pitt.edu/87760/1/pub_7712_rewardingqualityjournalismordistortingthedsm.pdf, E.T. 31.7.2021.

VAN EECHOUD, Mireille M.M., **A Publisher’s Intellectual Property Right: Implications for Freedom of Expression, Authors and Open Content Policies**, Research Paper for Open Forum Europe, 2017 – (Çevrimiçi) http://www.openforumeurope.org/wp-content/uploads/2017/01/OFE-Academic-Paper-Implications-of-publishers-right_FINAL.pdf, E.T. 31.7.2021.

EUROPEAN COMMISSION, “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Copyright in the Digital Single Market”, Brussels, 14.9.2016 COM(2016) 593 final 2016/0280 (COD) - (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016PC0593>, E.T. 30.7.2021, (*Explanatory Memorandum*).

EUROPEAN COMMISSION, “Impact Assessment on the Modernization of EU Copyright Rules”, Bruxelles, 14 September 2016 SWD(2016) 301 final, (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2016/EN/SWD->

2016-301-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF, E.T. 30.7.2021 (*Impact Assessment/Etki Analizi Dokümanı*).

FERRI, Federico, “The Dark Side(s) of the EU Directive on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market”, **China-EU Law Journal**, Y.2021, Vol.7, No.1-4, s. 21-38.

FLEISCHER, Rasmus, “Protecting the Musicians and/or the Record Industry? On the History of ‘Neighbouring Rights’ and the Role of Fascist Italy”, **QMJP**, Y. 2015, Vol. 5, No. 3, p. 327-343.

FURGAL, Ula, “Ancillary Right for Press Publishers: An Alternative Answer to the Linking Conundrum?”, **JIPLP**, Y. 2018, Vol.13, No.9, s. 700-710 (*Ancillary Right*).

FURGAL, Ula, “The EU Press Publishers’ Right: Where do Member States Stand?”, **JIPLP**, Y. 2021, Vol. 16, No. 8, s. 887-893 (*Press Publisher*).

GERADIN, Damien, **Complements and/or Substitutes? The Competitive Dynamics between News Publishers and Digital Platforms and What It Means for Competition Policy** - TILEC Discussion Paper, February 2019 - (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3338941, E.T. 25.12.2021.

GHIDINI, Gustavo/BANTERLE, Francesco, “Copyright, News, and ‘Information Products’ under the New DSM Copyright Directive” - (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/342707640_Copyright_news_and_information_products_under_the_new_DSM_Copyright_Directive, E.T. 9.4.2021.

GINSBURG, Jane C., “News Aggregation: Discord Among Common Law Jurisdictions” (12 January 2011) – (Çevrimiçi) <https://www.mediainstitute.org/2011/01/12/news-aggregation-discord-among-common-law-jurisdictions/>, E.T. 1.1.2022.

VAN GOMPEL, S.J., “The Proposed Publishers’ Right in Press Publications: An Evidential Mistake”, **Better Regulation for Copyright: Academics Meet Policy Makers**, Ed. J. REDA, Wed 6 Sept 2017 University of Southampton - (Çevrimiçi) <https://juliareda.eu/events/better-regulation-for-copyright/>, E.T. 27.3.2021.

GÖNÜLAL, Ece, “Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Yönergesi ile Beraberinde Getirdiği Tartışmalar”, **GalatasaryÜHFD**, Y. 2019, S.2, s. 783-808.

GRAY, Joanne Elizabeth., **Google Rules - The History and Future of Copyright under the Influence of Google**, Oxford University Press, USA, 2020.

HOPPNER, Thomas/KRETSCHMER, Martin/XALABARDER, Raquel, “Create Public Lectures on the Proposed EU Right for Press Publishers”, **EIPR**, Y. 2017, Vol.39, No.10, s. 607-622 (*EIPR*).

HÖPPNER, Thomas, **EU Copyright Reform: The Case for A Related Right for Press Publishers - CREATE Working Paper 2017/08 (April 2017)** - (Çevrimiçi) <https://www.create.ac.uk/wp-content/uploads/2017/01/CREATE-Working-Paper-2017-08.pdf?x26300>, E.T. 22.1.2022, (*CREATE*).

HUGENHOLTZ, P. Bernt, “Neighbouring Rights are Obsolete”, **IIC**, Y. 2019, Vol. 50, No.8, s. 1006-1011.

JUTTE, Bernd Justin, “CJEU Permits Sampling of Phonograms under A De Minimis Rule and the Quotation Exception”, **JIPLP**, Y. 2019, Vol.14, No.11, s. 827-829.

KARAPAPA, Stavroula, “The Press Publishers’ Right in the European Union: An Overreaching Proposal and the Future of News Online”, **Non-Conventional Copyright**, Eds. Enrico Bonadio / Nicola Lucchi, Edward Elgar, UK, 2018, s. 316-339.

KIANZAD, Behrang, “De Minimis Exception When Using Applied Art in Marketing Materials”, **GRUR International**, Y. 2020, Vol. 69, No.1, s. 91-105.

KRETSCHMER, Martin/DUSOLLIER, Séverine/GEIGER, Christophe/HUGENHOLTZ, P. Bernt, “The European Commission's Public Consultation on the Role of Publishers in the Copyright Value Chain: A Response by the European Copyright Society”, **EIPR**, Y. 2016, Vol.38, No.10, s. 591-595 (*Kretschmer ve diğerleri*).

KUCHARCZYK, Jakob, “A ‘Legal’ Snippet in Germany could Mean... Seven Words, Maximum”, 27.10.2015- (Çevrimiçi) <http://www.project-disco.org/european-union/102715-a-legal-snippet-in-germany-could-mean-seven-words-maximum/>, E.T. 1.8.2021.

LAZAROVA, Ana, “Re-Use The News: Between The EU Press Publishers’ Right’s Addressees And The Informatory Exceptions’ Beneficiaries”, **JIPLP**, Y.2021, Vol. 16, No.3, s. 236-246.

MARGONI, Thomas, “The Protection of Sports Events in the EU: Property, Intellectual Property, Unfair Competition and Special Forms of Protection”, **IIC**, Y.2016, Vol.47, s. 386-417.

MAZZIOTTI, Giuseppe, “What is the Future of Creators’ Rights in an Increasingly Platform-Dominated Economy?”, **IIC**, Y.2020, Vol.51, No.9, s. 1027-1032.

MOSCON, Valentina, “Neighbouring Rights: in Search of A Dogmatic Foundation. The Press Publishers’ Case”, **Online Distribution of Content in the EU**, Eds. Taina PIHLAJARINNE / Juha VESALA / Olli HONKKILA, UK, Edward Elgar, 2019, s. 40-61.

MPI, Eds. Reto M. HILTY/Valentina MOSCON, **Modernisation of the EU Copyright Rules - Position Statement of the Max Planck Institute for**

Innovation and Competition, Munich, 2017 - (Çevrimiçi)
https://pure.mpg.de/rest/items/item_2470998_12/component/file_2479390/content, E.T. 19.11.2021.

MURRAY, Andrew, **Information Technology Law**, 2. Ed, Oxford University Press, Oxford, 2013.

NETANEL, Neil Weinstock, “Mandating Digital Platform Support for Quality Journalism”, **Harvard Journal of Law & Technology**, Y. 2021, V. 34, No. 2, s.473-545.

OHLY, Ansgar, “The Broad Concept of ‘Communication to the Public’ in Recent CJEU Judgments and the Liability of Intermediaries: Primary, Secondary or Unitary Liability?”, **JIPLP**, Y. 2018, Vol.13, No.8, s. 664-675.

ÖZDEN MERHACI, Selin/ERKAN, Vehbi Umut, “Anglo-Amerikan Hukukundan Kıta Avrupası Hukukuna- Özel Hukukta De Minimis Kuralı”, **İNÜHFD**, Y.2018, C. 9, S. 2, s. 49-70.

ÖZKAN, Zehra/POLAT AKGÜN, Deniz, “Basın Yayıncılarına Bağlantılı Hak Tanınması Sorunsalı”, **Terazi**, Y.2018, C. 13, S. 140, s. 49-63.

QUINTAIS, João Pedro, “The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical Look”, **EIPR**, Y. 2020, Vol.42, No.1, s. 28-41.

PAPADOPOULOU, Maria-Daphne/MOUSTAKA, Evanthia-Maria, “Copyright and the Press Publishers Right on the Internet: Evolutions and Perspectives”, **EU Internet Law in the Digital Era**, Eds. Tatiana-Eleni SYNODINOU/Philippe JOUGLEUX/Christiana MARKOU/Thalia PRASTİTOU, Springer, Switzerland, 2020, s. 99-136.

PASSINKE, Diana, **An Analysis of Articles 15 and 17 of the EU Directive on Copyright in the Digital Single Market: A Boost for the Creative Industries or the Death of the Internet?**, Stanford-Vienna European Union Law Working Paper, No. 49, Vienna, 2020.

PEUKERT, Alexander, **An EU Related Right for Press Publishers Concerning Digital Uses. A Legal Analysis**, Goethe University Frankfurt am Main, Faculty of Law Research Paper No. 22/2016 – (Çevrimiçi)
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2888040, E.T. 7.3.2021.

PIHLAJARINNE, Taina/VESALA, Juha, “Proposed Right of Press Publishers: A Workable Solution?”, **JIPLP**, Y. 2018, V.13, No.3, s. 220-228.

PODSZUN, Rupprecht: “Searching the Future of Newspapers: With a Little Help from Google and IP Law?”, **IIC**, Y. 2013, Vol.44, No.3, s.259-262.

RAMALHO, Ana, “Beyond the Cover Story - An Enquiry into the EU Competence to Introduce a Right for Publishers”, **IIC**, Y. 2017, Vol. 48, No. 1, s. 71-91.

RAUE, Benjamin, “Free Flow of Data? The Friction between the Commission’s European Data Economy Initiative and the Proposed Directive on Copyright in the Digital Single Market”, **IIC**, Y. 2018, Vol. 49, No.4, s. 379-383.

REUTERS INSTITUTE (Nic NEWMAN ve diğerleri), **Reuters Institute Digital News Report** 10th Ed., 2021, - (Çevrimiçi)
<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2021>, E.T. 23.1.2022.

RICCIO, Giovanni Maria, **Position Paper - Ancillary Copyright and Liability of Intermediaries in the EU Directive Proposal on Copyright**, University of Salerno, Italy, March 2018 – (Çevrimiçi)
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3149363, E.T. 31.7.2021.

RICKETSON, Sam/GINSBURY, Jane C., **International Copyright and Neighbouring Rights**, V. I, 2. Ed., Oxford University Press, 2006.

ROSATI, Eleonora, **Copyright in the Digital Single Market: Article-by-Article Commentary to the Provisions of Directive 2019/790**, Oxford University Press, 2021, (*Commentary*).

ROSATI, Eleonora, “Neighbouring Rights for Publishers: Are National and (Possibly) EU Initiatives Lawful?” **IIC**, Y. 2016, Vol. 47, No. 5, p. 569-594 (*IIC*).

ROSATI, Eleonora, “Linking and Copyright: Easier at Last? First National Applications of the CJEU GS Media Judgment”, **EU Internet Law in the Digital Era**, Eds. Tatiana-Eleni SYNODINOU/Philippe JOUGLEUX/Christiana MARKOU/Thalia PRASTITOU, Switzerland, Springer, 2020, s. 61-78. (*Linking*)

ROSATI, Eleonora, “The German ‘Google Tax’ Law: Groovy or Greedy?”, **JIPLP**, Y. 2013, Vol.8, No.7 (*Google Tax*).

SAMUELSON, Pamela, “Questioning a New Intellectual Property Right for Press Publishers”, **Communications of the ACM**, Y. 2019, Vol.62, No.3, s. 20-23.

SCALZINI, Silvia, “The New Related Right for Press Publishers: What Way Forward?”, **The Routledge Handbook of EU Copyright Law**, Ed. Eleonora ROSATI, London, Taylor & Francis Group, 2021, s. 101-119 (*Press Publishers*).

SCALZINI, Silvia, “Is There Free-Riding? A Comparative Analysis of the Problem of Protecting Publishing Materials Online in Europe”, **JIPLP**, Y. 2015, Vol.10, No.6, s. 454-464 (*Free Riding*).

SENFTLEBEN, Martin/KERK, Maximilian/BUITEN, Miriam/HEINE, Klaus, “New Rights or New Business Models? An Inquiry into the Future of Publishing in the Digital Era”, **IIC**, Y. 2017, Vol. 48, No. 5, s. 538-561 (*Senftleben ve diğerleri*).

SOYSAL, Tamer, “Basılı Yayınların Telif Hukuku Kapsamında Bağlantılı Hak Niteliği ve Bu Yayınların Avrupa Birliği’nin Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi Çerçevesinde Korunması”, **TFM**, Y. 2019, C. 5, S. 2, s. 268 vd. (*Basılı Yayınlar*).

SOYSAL, Tamer, “Avrupa Birliği’nin Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi Çerçevesinde Müzik Sektöründe ‘Değer Boşluğu’ Kavramı ve Düzenlemenin İnternet İçerik Paylaşım Sitelerine Etkileri”, **ABD**, Y. 2019, S. 4, s. 139-206 (*Değer Boşluğu*).

SPINDLER, Gerald, “The Regulation of Big Tech Companies in the Digital Era: The German and EU Viewpoints”, **Periscope**, June 2021 - (Çevrimiçi) <https://periscopekasaustralia.com.au/briefs/the-regulation-of-big-tech-companies-in-the-digital-era-the-german-and-eu-viewpoints/>, E.T. 18.10.2021.

STAMATOUDI, Irini/TORREMANS, Paul, “The Digital Single Market Directive”, **EU Copyright Law**, Eds. Irini STAMATOUDI/Paul TORREMANS, UK, Edward Elgar, 2021.

STOKES, Simon, **Digital Copyright - Law and Practice**, 5th Ed., Hart, Oxford, 2019.

SULUK, Cahit/KARASU, Rauf/NAL, Temel, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

SULUK, Cahit/ORHAN, Ali, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku C. II Fikir ve Sanat Eserleri**, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2005.

TALKE, Armin, “The Ancillary Right’ for Press Publishers: The Present German and Spanish Legislation and the EU Proposal” - (Çevrimiçi) <http://library.ifla.org/1849/1/119%20talke%20en.pdf>, E.T. 7.3.2021.

TEKİNALP, Ünal, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

TOPAL, Cansu, “Dijital Medyanın Google ile Savaşı ve Bilgi Toplumu”, **Fikri Mülkiyet Yılığ 2012**, Ed. Tekin MEMİŞ, Ankara, Yetkin, 2013, s. 465-495.

VESTERDORF, Bo, “The Effect of Failure to Notify the Spanish and German Ancillary Copyright Laws”, **EIPR**, Y. 2015, Vol. 37, No. 5, s. 263-266.

VUCKOVIC, Romana Matanovac, “The Effectiveness of the Press Publishers’ Related Right”, **IIC**, Y. 2021, Vol.52, No.8, s. 1050-1068.

XALABARDER, Raquel, **The Remunerated Statutory Limitation for News Aggregation and Search Engines Proposed by the Spanish Government - Its Compliance with International and EU Law**, 2014 – (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2504596, E.T. 31.7.2021 (*News Aggregation*).

XALABARDER, Raquel, **Press Publisher Rights in the New Copyright in the Digital Single Market Draft Directive**, CREATE Working Paper, December 2016/15 - (Çevrimiçi) <https://www.create.ac.uk/publications/press-publisher-rights-in-the-new-copyright-in-the-digital-single-market-draft-directive/>, E.T. 22.1.2022, (*Working Paper*).

